

Bezpečná společnost - voda

(Sborník z vědecké konference)

Safety and Security Society - Water

(Conference Proceedings)

Štěpán Kavan
Editor

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzor citace: KAVAN Š. (ed.) Bezpečná společnost - voda. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014, 128 s., ISBN 978-80-87472-79-8. ISSN 2533-6223.

Ediční rada VŠERS

Dr. Milena BEROVÁ; doc. JUDr. PhDr. Jiří BÍLÝ, CSc.; Ing. Jiří DUŠEK, Ph.D.; RNDr. Růžena FEREBAUEROVÁ; PhDr. Jan GREGOR, Ph.D.; PhDr. Lenka HAVELKOVÁ, Ph.D.; doc. Ing. Marie HESKOVÁ, CSc.; doc. Dr. Lubomír PÁNA, Ph.D. (předseda); doc. Ing. Oldřich PEKÁREK, CSc.; doc. Ing. Ladislav SKOŘEPA, Ph.D.

© Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. České Budějovice

ISBN 978-80-87472-79-8

ISSN 2533-6223

Obsah

Úvod (Štěpán Kavan)	4
Podpora dalšího vzdělávání pracovníků vodního hospodářství v Jihočeském kraji (Růžena Ferebauerová, Petra Klimešová)	5
Podoby psychosociální pomoci, když s vodou přijde neštěstí (Tomáš Adámek)	10
Povodně 2013 – role obcí z pohledu zasažených (Eva Bucharová Šámalová)	21
Co dělat... Povodeň (kolektiv autorů)	27
Spolupráce jednotlivých institucí a organizací v oblasti správy a bezpečnosti na vodních tocích České republiky (Jiří Dušek)	36
Možnosti firemního dobrovolnictví při mimořádných událostech spojených s vodou (Simona Kaňoková)	42
Voda jako základní hasební látka (Štěpán Kavan)	50
Aktuálne možnosti ochrany územia pred účinkami povodní v Slovenskej republike (Eva Keméňová)	56
Pitná voda a její dodávka v mimořádných situacích (Šárka Kročová)	62
Ochrana pred povodňami v podmienkach Hasičského záchranného zboru v Slovenskej republike (Milan Marcinek)	70
ICT podpora při řešení krizových situací (Josef Myslín)	77
Střední škola rybářská a vodohospodářská Jakuba Krčína v Třeboni (Karel Vávře)	89
Mezinárodní pomoc HZS ČR v rámci EU Nasazení modulu civilní ochrany při povodni na Balkáně v květnu 2014 (Petr Ošlejšek, Petr Adamus)	94
Problematika povodní v činnosti ZZS (Jan Tuček)	110
Voda v humanitární pomoci a rozvojové spolupráci - 120-letá voda na Balkáně (Martin Zamazal)	115
Závěr – VZDĚLÁNÍ A SPOLEČNOST (Lubomír Pána)	126

ÚVOD

Zajišťování ochrany života, zdraví a majetkových hodnot je základní povinnost státu. Vytváření bezpečného prostředí, tedy bezpečnost společnosti, je úkolem státní správy a samosprávy. Důležitou roli zde sehrává občan, který očekává pomocnou ruku v případě mimořádných událostí. Vedle uvedené pasivní role občana je velice důležitý aktivní přístup obyvatelstva, které je schopno se na své vlastní bezpečnosti a na bezpečnosti svých blízkých aktivně podílet.

Bezpečnost a voda jsou hlavními tématy konference, v rámci které je zpracován sborník příspěvků. Odborníci z prostředí akademické sféry a odborníci z praxe ve sborníku předkládají své příspěvky, kde reflektují své zkušenosti, znalosti a vědecké výsledky. Příspěvky lze rozčlenit do tří základních částí: oblast krizového řízení, záchranné činnosti a práce; humanitární pomoc a rozvojová spolupráce.

Organizátoři konference, kterými jsou Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje, Jihočeský kraj, Vysoká škola evropských a regionálních studií ve spolupráci s Českou asociací hasičských důstojníků, chtějí přispět k budování bezpečné společnosti. V rámci konference a sborníku příspěvků z konference je zprostředkována nabídka ke sdílení a předávání informací. Cílem uvedených aktivit je vytváření prostoru bezpečné společnosti, tak aby byla naplňována idea svépomoci a vzájemné pomoci obyvatelstva.

Štěpán Kavan
editor

PODPORA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ V JIHOČESKÉM KRAJI

Further education support for water service employees in South Bohemia

Růžena Ferebauerová, Petra Klimešová

ABSTRAKT

Příspěvek pojednává o projektu Výzkumného centra na podporu vzdělávání vodohospodářů. Jsou popsány všechny aktivity realizované v průběhu projektu.

Klíčová slova: vzdělávání, e-learning, on-line konference, vodohospodáři

ABSTRACT

The paper describes the project of the Výzkumné centrum (Research Center) for support of education of water managers. It describes all the activities realised during the project.

Key words: education, e-learning, on-line conferences, water managers

Výzkumné centrum VŠERS, o.p.s. spolu s partnery: Českou společností vodohospodářskou ČSSI, Jihočeským krajem, Hasičským záchranným sborem Jihočeského kraje, Svazem měst a obcí Jihočeského kraje a Vysokou školou evropských a regionálních studií, o.p.s. podali v roce 2011 žádost o projekt v rámci operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost s názvem: „Podpora dalšího vzdělávání pracovníků vodního hospodářství v Jihočeském kraji“. Na přípravě projektu se podíleli zaměstnanci Výzkumného centra VŠERS, Česká společnost vodohospodářská zastoupená Ing. Miloslavem Šírem, CSc. a Jihočeský kraj zastoupený tehdejšími řediteli Krajského úřadu JUDr. Lubošem Průšou.

Realizace prvního projektu Výzkumného centra VŠERS byla zahájena 1. 1. 2012 a ukončena bude k 31. 12. 2014. Každá z výše uvedených partnerských organizací doporučila svého garanta, který provádí metodické vedení a kontrolu nad odbornou částí projektu.

Projekt obsahuje 5 klíčových aktivit. První aktivitou projektu bylo vytvoření 8 odborných publikací. Každá publikace má své vlastní ISBN a byla vydána v počtu 100 ks. Ke každé knize byly zpracovány dva recenzní posudky. Konkrétně se jedná o tyto tituly:

- Základy technických znalostí ve vodním hospodářství
- Právní předpisy a technické normy ve vodním hospodářství

- Provozování a bezpečnost zdrojů, úpraven a rozvodů pitné vody
- Provozování a bezpečnost stok a čistíren odpadních vod
- Provozování a bezpečnost hydrotechnických staveb na vodních tocích a nádržích
- Likvidace havarijního znečištění povrchových a podzemních vod
- Řízení záchranných a zabezpečovacích prací při povodních a z hlediska vodohospodářských zařízení
- Základy toxikologie pro obor vodního hospodářství

Od února 2012 byla spuštěna tzv. On-line konference projektu. Jedná se o bezplatnou poradenskou činnost. Nabídka je určena obcím I., II. a III. stupně, odborným pracovníkům, provozovatelům VH zařízení, pracovníkům Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje i široké veřejnosti.

On-line konference přispívá cílové skupině nejen k získání nových informací, ale umožní konzultovat své otázky či řešit problémy. Správu této konference zabezpečuje předseda ČSVH Ing. Bohumil Kujal.

Své dotazy je možno pokládat do těchto 15 odborných sekcí:

1. Územní plánování a vodohospodářská infrastruktura, plán rozvoje vodovodů a kanalizací
2. Příprava, projekt, výstavba a uvedení do provozu vodohospodářských sítí
3. Dotace ve vodním hospodářství obcí

4. Provozování vodovodů a kanalizací
5. Vodné a stočné
6. Vodovodní a kanalizační přípojky
7. Zdroje pitné vody, studny, ochranná pásma.
8. Žumpy, septiky a domovní ČOV
9. Komunální ČOV
10. Malé vodní nádrže a drobné vodní toky ve správě obcí
11. Hospodaření se srážkovými vodami
12. Havarijní znečištění povrchových a podzemních vod, likvidace nehod
13. Integrovaný záchranný systém ve vodním hospodářství
14. Povodně, preventivní ochrana před nimi, ochrana vodohospodářských zařízení
15. Různé

OBSAH UŽIVATELÉ HLEDAT REGISTRACE PŘIHLÁSIT

Výzkumné centrum VŠERS, o. p. s.
Podpora dalšího vzdělávání pracovníků vodního hospodářství v Jihočeském kraji
Nejste přihlášen. Přihlaste se, nebo se zaregistrujte.

Aktivní témata Témata bez odpovědi

Testovací kategorie

Fóra	Témata	Příspěvky	Poslední Příspěvek
Podpora dalšího vzdělávání pracovníků vodního hospodářství v Jihočeském kraji	15	17	20.2.2012 13:55:08 od kujal

Registrovaní uživatelé: 17
Nejnovějším uživatelem je [ldragoun](#)

Témat celkem: 15
Příspěvků celkem: 17

evropský sociální fond v ČR
 EVROPSKÁ UNIE
 MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
 OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Další významnou aktivitou bylo pilotní ověření vzdělávacích programů, které přímo navazují na jednotlivé publikace. Celkem bylo realizováno 8 vzdělávacích kurzů, kterých se zúčastnilo celkem 259 posluchačů, především pracovníků měst a obcí, Magistrátu města České Budějovice, Krajského úřadu Jihočeského kraje, Povodí Vltavy, České inspekce životního prostředí a dalších.

Největší zájem byl o kurz Řízení záchranných prací při povodních a z hlediska vodohospodářských zařízení, kterého se zúčastnilo 59 posluchačů a o kurz Právní předpisy a technické normy ve vodním hospodářství, kterého se zúčastnilo 50 posluchačů.

Ke každému kurzu byl rovněž vytvořen kurz v e-learningové podobě, který slouží cílové skupině k samostudiu, prostřednictvím edukačních materiálů s možností otestování si svých znalostí.

Každý rok realizace projektu byla rovněž uspořádána mezinárodní konference, kde proběhlo setkání cílové skupiny projektu, partnerů, zástupců měst a obcí či odborných pracovníků, kteří se problematikou vodního hospodářství zabývají.

Z každé proběhlé konference je vždy vydáván elektronický sborník s uvedením ISBN.

Závěrečná konference projektu proběhne v listopadu 2014 v Mezinárodním environmentálním vzdělávacím poradenském a informačním středisku ve Vodňanech.

Dle smlouvy o realizaci projektu bude probíhat po dobu pěti let i tzv. udržitelnost projektu.

Po tento čas bude Výzkumné centrum VŠERS, o.p.s. i nadále nabízet vytvořené vzdělávací programy, které byly pilotně ověřeny v praxi. Všechny kurzy budou v dalším období připraveny k akreditaci u Ministerstva vnitra.

Těší nás, že náš projekt byl rovněž navržen Krajským úřadem Jihočeského kraje do Mediální kampaně Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Projekt se blíží k úspěšnému konci - všechny jeho plánované aktivity jsou naplněny.

Věříme, že na historicky první projekt Výzkumného centra VŠERS, o.p.s. budeme moci navázat i v dalším projektovém období let 2014-2020.

Velké poděkování z naší strany patří všem, kdo se na tomto úspěšném projektu podíleli.

Bližší informace o projektu a on-line konferenci lze nalézt na:
www.vyzkumnecentrum-vsers.cz

RNDr. Růžena Ferebauerová

manažerka projektu

Ing. Petra Klimešová

asistentka projektu

PODOBY PSYCHOSOCIÁLNÍ POMOCI, KDYŽ S VODOU PŘIJDE NEŠTĚSTÍ

Types of psychosocial support when water brings about disaster

Tomáš Adámek

ABSTRAKT

V článku je na teoretické rovině vymezen pojem psychosociální pomoc, který je dále zasazen do kontextu dalších typů odborných i občanských pomoci poskytovaných po vzniku mimořádné události. V příspěvku jsou ilustrovány čtyři příklady mimořádných událostí spojených s působením vodního živlu, při kterých byla poskytována psychosociální pomoc psychologem HZS JČK ve spolupráci s Týmem posttraumatické péče HZS JČK a/nebo s týmem dobrovolníků z neziskového sektoru. Jeden z uvedených příkladů je v článku popsán do většího detailu s cílem přiblížit čtenáři jeden konkrétní zásah složek IZS, při kterém byla poskytována první psychická pomoc. Ta je jednou z možných forem psychosociální pomoci. Závěrem je v příspěvku uveden cíl a základní postupy pro poskytování první psychické pomoci člověku zasaženého mimořádnou událostí.

ABSTRACT

The article works with a theoretical definition of the term “psychosocial support”, placing it within the context of other types of professional and civil aid or intervention provided after an emergency event. Four examples of water-related emergency events are illustrated, during which psychosocial support has been provided by a psychologist of the Fire Rescue Service (FRS) of the South Bohemian Region, Czech Republic, in cooperation with the Post-traumatic Care Unit of the FRS and/or volunteers from the non-profit sector. One example is described in greater detail to illustrate one particular intervention of the Integrated Rescue System during which psychological first aid has been provided as a one of the alternatives to psychosocial support. Finally, the objective and elementary procedures for providing psychological first aid to a person affected by an emergency event are specified.

KLÍČOVÁ SLOVA

psychosociální pomoc, první psychická pomoc, krizová intervence, mimořádná událost, Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje

KEY WORDS

psychosocial support, psychological first aid, crisis intervention, emergency event, Fire Rescue Service of the South Bohemian Region, Czech Republic

ÚVEZENÍ DO TÉMATU

Voda - jako ostatně každý živel - má dvojí povahu. Je nezbytná pro náš život. Bez ní se čas přežití počítá na maximálně 7 dní. Voda ovšem umí životy také ničit a dovede si je i brát úplně.

V tomto článku se zaměřím na tuto temnou povahu našeho životodárného zdroje. Kromě toho na konkrétním příkladu působení mojí předchůdkyně PhDr. Marie Mezníkové popíši, jak do těchto tragických událostí vstupuje psycholog Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje (dále jen HZS JČK) společně se svým narychlo svolaným týmem z řad hasičů a dobrovolníků z neziskového sektoru.

Chtěl bych na úvod poděkovat plk. PhDr. Zuzaně Dittrichové, PhDr. Marii Mezníkové a kpt. Mgr. Soně Pančochové nejen za podporu při přípravě tohoto konferenčního příspěvku, ale i za řadu praktických zkušeností, kterými mi usnadnily moje první kroky u HZS JČK. Také bych chtěl tímto článkem navázat na poctivou práci dr. Mezníkové u HZS JČK.

ČTYŘI SMUTNÉ PŘÍBĚHY

Na čtyřech příbězích z jižních Čech jsou znázorněny různé podoby tragického působení vodního živlu. Příběhy jsou také vybrány s ohledem na rozdílné formy psychosociální pomoci, které byly poskytnuty lidem zasaženým mimořádnou událostí (viz Tabulka č. 1).

Tabulka č. 1 – Příklady mimořádných událostí (dále jen MU) způsobených vodním živlem a podoby užití psychosociální pomoci

Co se stalo	Příčina MU	Podoby psychosociální pomoci
Náhlé utonutí studenta na školním výletě	Selhání organismu	V akutní fázi spolupráce psycholožky HZS JČK* + člena Týmu posttraumatické péče HZS JČK (dále jen TPP): <ul style="list-style-type: none"> - podpora třídní učitelky - podpora třídního kolektivu - podpora jednotlivců Při následné péči (zabezpečováno psycholožkou HZS JČK*): <ul style="list-style-type: none"> - podpora třídní učitelky – jak dále pracovat s třídním kolektivem
Převrácení raftu při sjíždění řeky během povodní	Adrenalinová neopatrnost	V akutní fázi spolupráce psycholožky HZS JČK* + dobrovolnice Českého červeného kříže (dále jen ČČK): <ul style="list-style-type: none"> - podpora rodiče a kamarádů (práce se skupinou i s jednotlivci) na místě mimořádné události a dále na stanici HZS JČK - zajištění zdravotní péče pro rodiče - předání kontaktů pro případnou následnou péči - podpora zasažených hasičů

		Při následné péči (zabezpečováno psycholožkou HZS JčK*): - podpora zasažených hasičů
Utonutí na jezu během koupání	Technická závada vodního díla	V akutní fázi spolupráce psycholožky HZS JčK* + členové TPP + dobrovolníci ADRY a ČČK: - podpora pozůstalých na místě tragické události - podpora dalších rodinných příslušníků v místě jejich bydliště Při následné péči (zabezpečováno dobrovolníky ADRY): - podpora pozůstalých
Povodeň, záplava	Nepřízeň počasí, umělé zásahy člověka do svého prostředí	V akutní fázi spolupráce psycholožky HZS JčK* s Panelem nestátních neziskových organizací (dále jen Panel NNO) + zapojení členů TPP - monitoring psychosociálních potřeb - koordinace činností přes Panel NNO v JčK - podpora zasažených jednotlivců a rodin současně s poskytováním humanitární pomoci - podpora některých zasažených zastupitelů obcí - podpora některých zasažených pomáhajících Při následné péči (zabezpečováno dobrovolníky z Panelu NNO): - podpora zasažených, další humanitární pomoc

* Psychosociální pomoc byla v letech 2004 - 2014 za HZS JčK zabezpečována **PhDr. Marií Mezníkovou**

Na pozadí uvedených příběhů se nám rýsují dva obecné rysy mimořádných událostí, které mají vliv na podobu poskytování psychosociální pomoci:

1. Prvním rysem je **míra zavinění/nezavinění neštěstí člověkem oproti míře působení „vyšší moci“**

Je třeba zdůraznit, že neexistuje mimořádná událost, na které by člověk nenesl určitý podíl viny. Proto se s pocity viny často pracuje při poskytování psychosociální pomoci.

2. Druhým rysem je **rozsah neštěstí**

Proto pro účely poskytování psychosociální pomoci pracovně rozdělujeme mimořádné události na **individuální a hromadné**. Role psychologa HZS JčK při individuální mimořádné události (např. utonutí nebo dopravní nehoda) má těžiště v přímém poskytnutí některé z forem psychosociální pomoci zasaženým lidem, zatímco koordinace pomoci ustupuje do pozadí. Při hromadných mimořádných událostech typu povodně a záplavy je tomu přesně naopak.

CO JE PSYCHOSOCIÁLNÍ POMOC

Tentokrát začněme definicí: „*Psychosociální pomoci osobám zasaženým mimořádnou událostí se rozumí naplňování zjištěných potřeb zasažených osob v oblasti tělesné, duševní, duchovní a sociální, a to v souladu s jejich hodnotami v rámci humanitární pomoci a nouzového přežití. Součástí psychosociální pomoci může být první psychická pomoc nebo krizová intervence.*“ (Kolektiv autorů, 2012, s. 4)

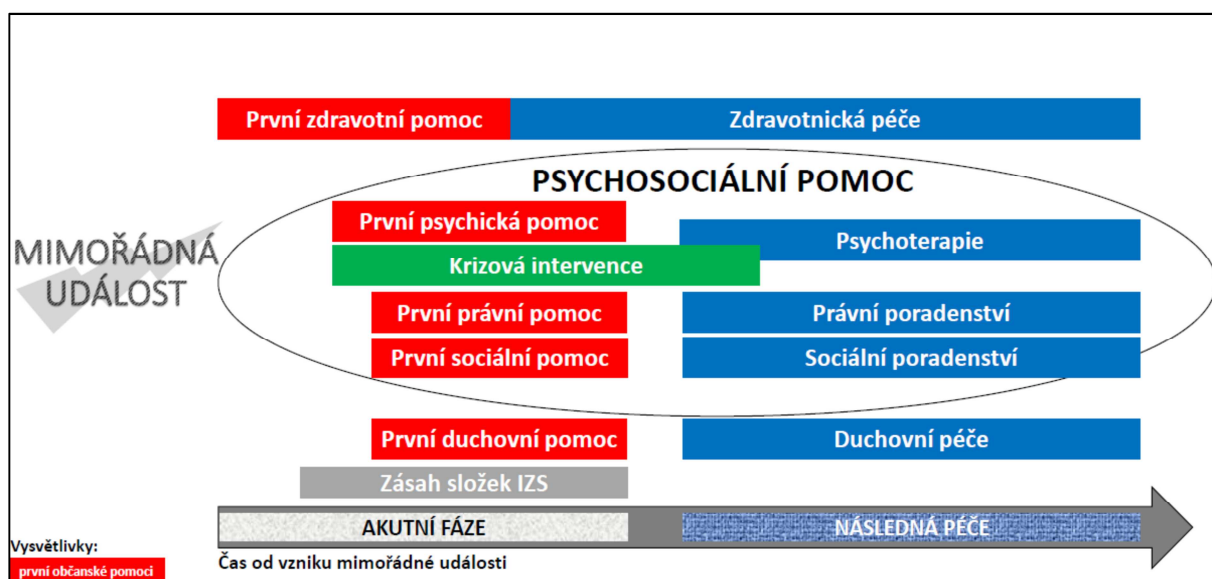
Z definice je zřejmé, že pojetí psychosociální pomoci je velice široké, protože mimořádná událost dovede zasáhnout široké spektrum aspektů lidského života. Pojem psychosociální pomoc je nadřazený termín pro různé formy psychické podpory člověka zasaženého mimořádnou událostí. Proto, projevíte-li obyčejný lidský zájem o člověka, který se ocitl v tíživé životní situaci, provádíte (možná bezděčně) některou formu psychosociální pomoci. Přehled všech podob psychosociální pomoci je uveden v Obrázku č. 1.

Cílem psychosociální pomoci je zmírnit dopad mimořádné události na budoucí kvalitu života zasaženého člověka. Každá z forem této pomoci usiluje ve své oblasti:

- v akutní fázi o prvotní stabilizaci člověka zasaženého mimořádnou událostí,
- během následné péče o postupný návrat zasaženého člověka do každodenního fungování v běžném životě. Mohou to být dny, týdny až měsíce po tragické události.

Bezprostředně po vzniku mimořádné události patří psychosociální pomoc do triády **prvních občanských pomoci**. Zbylé dva články triády tvoří první zdravotní pomoc a první duchovní pomoc. Poskytnutí všech forem „prvních pomoci“ je zákonem podpořenou povinností každého občana České republiky (Kolektiv autorů, 2010, s. 13). Na všechny typy prvních občanských pomoci navazují během následné péče odborné formy léčby, terapie nebo poradenství.

Obrázek č. 1 – Podoby psychosociální pomoci

VÝCHODISKA PRO POSKYTOVÁNÍ PSYCHOSOCIÁLNÍ POMOCI V AKUTNÍ FÁZI

V předchozím oddíle jsme naznačili, že psychosociální pomoc může nabývat různých forem. Existují ovšem společné aspekty při poskytování některé z těchto pomoci v akutní fázi mimořádné události. V této části je stručně okomentujeme.

Podřízenost veliteli zásahu

Pokud je Krajským operačním a informačním střediskem HZS Jihočeského kraje (dále jen KOPIS) povolán na místo zásahu psycholog HZS JČK, vyžádal si jeho pomoc velitel zásahu některé ze základních složek IZS. Do doby, než velitel zásahu dojde na místo mimořádné události, zastává tuto roli KOPIS. Proto může i ono rozhodnout o zapojení psychologa do zásahu. Proto je psycholog vždy podřízen veliteli zásahu, a to bez ohledu na služební hodnost, věk nebo délku praxe všech zasahujících aktérů. I když může situace na místě zásahu volat po okamžité intervenci, musejí vést první kroky psychologa právě k veliteli zásahu pro ověření informací a k rychlému dojednání „zadání“ psychosociální pomoci. Teprve poté jde psycholog k zasaženým lidem. Má to svoji logiku, protože velitel zásahu má nadhled nad celým zásahem a nese za něj zodpovědnost. Navíc jsou informace od velitele zásahu nezbytné pro úspěšné poskytnutí pomoci. Například se může psycholog dozvědět, kam je možné vstoupit a už ne.

Týmová práce na místě zásahu i mimo něj

Zřídka se stává, že psychosociální pomoc poskytuje pouze sám psycholog HZS JČK. Na místě mimořádné události většinou nebývá pouze jeden zasažený člověk, který tuto péči potřebuje. Z toho důvodu bývá zvykem, že na místo zásahu jede povolán psycholog v doprovodu jednoho nebo i více členů peer týmu TPP. Tento tým je převážně složen z „mokřých hasičů“, kteří jsou pravidelně proškoleni v poskytování první psychické pomoci a v souvisejících tématech. Kromě podpory zasažených lidí na místě zásahu mohou členové TPP pomoci psychologovi v řadě dalších oblastí. Třeba ho mohou dovézt na místo zásahu, a tím mu dát příležitost zjistit si dopředu maximum informací o mimořádné události.

Také je možné přizvat na místo zásahu psychologa Policie ČR, který disponuje obdobným týmem proškolených policistů pro poskytování krizové intervence na místě zásahu. Svůj intervenční tým má v Jihočeském kraji i Zdravotnická záchranná služba (dále jen ZZS). V neposlední řadě existuje v Jihočeském kraji Komunitní intervenční psychosociální tým (dále jen KIP tým), který je složený z průběžně školených dobrovolníků z neziskového sektoru.

To ovšem neznamená, že psycholog vždy pracuje pouze s jedním zasaženým. Bývá obvyklé, že poskytuje některou z forem psychosociální pomoci více rodinným příslušníkům nebo i celé skupině zasažených lidí najednou. Na místě zásahu si poskytovatelé psychosociální pomoci rychle rozdělí zasažené lidi a těm se pak věnují tak dlouho, dokud je to potřeba. Důležité je, aby se zasaženým lidem neměnili poskytovatelé pomoci před očima.

Koordinace i poskytování pomoci zároveň

Vzhledem k týmovému charakteru intervencí je nutné, aby bylo poskytování pomoci někým řízeno. Tuto roli má v Jihočeském kraji právě psycholog HZS JčK. On rozhoduje po dohodě s velitelem zásahu, kdo a kolik dalších proškolených lidí bude přes KOPIS povoláno za účelem poskytování psychosociální pomoci na místo zásahu nebo i na jiná místa, kde je to za dané situace potřeba. Z tohoto důvodu vystupuje psycholog HZS JčK během zásahu v nelehké **dvojroli přímého poskytovatele i koordinátora poskytování pomoci**. Vzájemný podíl obou rolí se liší podle požadavků konkrétní situace. Jak již bylo v článku uvedeno, vyskytuje se nízký podíl koordinačních činností například při přímé práci psychologa se zasaženými lidmi po dopravní nehodě a naopak vysoký podíl těchto činností bude u hromadných mimořádných událostí typu povodně a záplavy. Obě role se ale mohou měnit v průběhu zásahu složek IZS.

Průběžné zpřesňování cílů pomoci

Proto je nutné si opakovaně ověřovat, zda naše intervence mají pozitivní dopad na zasaženého a pomáhají mu. Mimořádnou událost lze chápat jako „náráz“ v životě zasaženého člověka. Psychosociální pomocí lze docílit pouze redukci zásahu mimořádné události na budoucí kvalitu života zasažených lidí. Potřeby zasažených lidí v těchto situacích bývají velmi individuální a mohou se během zásahu složek IZS proměňovat. Proto je v definici psychosociální pomoci uvedeno, že se jedná o průběžné naplňování zjištěných potřeb zasažených lidí.

Respekt, úcta a pochopení zasaženého včetně jeho reakcí na traumatickou událost

Během mimořádné události jsou u zasaženého považovány za pochopitelné takové reakce, které v každodenním životě nepovažujeme za běžné. Tyto reakce představují **normální reakci na nenormální životní situaci** spojenou s nadlimitním stresem, kterou způsobila mimořádná událost. Světoznámý psychoterapeut Viktor Emil Frankl, který prošel útrapami v nacistických koncentračních táborech, k tomu jednou na základě těchto zkušeností poznamenal: „*V abnormální situaci je abnormální reakce právě normálním chováním..., čím je člověk normálnější, tím abnormálněji bude reagovat na to, že se dostal do abnormální situace*“ (Frankl, 1996, s. 22).

Je tedy přirozené, že v takové chvíli zasažený dočasně může ztratit orientaci v čase nebo v prostoru. Často má úplný výpadek paměti, který ho v prvních momentech chrání před tíživostí mimořádné události. Rozpoložení zasaženého si můžete představit jako chvilkové zaseknutí většiny duševních procesů, které po určitém čase zase začnou postupně nabíhat. Jak již bylo naznačeno, má toto zaseknutí i svoji ochrannou funkci, stejně jako nás třeba bolí zlomená noha a nutí nás omezit pohyb na absolutní minimum. I během mimořádných událostí naše tělo i psychika vědí, jak nám mají stres „dávkovat“, aby nás ochránily před úplným kolapsem.

Z těchto pozic je třeba přistupovat k zasaženému člověku. Každému záchranářovi to pomůže lépe pracovat s pláčem, křikem, agresivitou, pohybovým neklidem nebo třeba s nesourodým slovním projevem zasaženého. Nebo naopak se s touto znalostí dovedeme

citlivěji přiblížit člověku, který je apatický, nemluvný a nechce nikoho vidět. Veškeré slovní výpady proti poskytovatelům všech prvních pomoci je nutné chápat jako projev zoufalství, které právě zasaženého potkalo.

Důležitým aspektem respektu a úcty k uvedeným projevům je i to, že zasažený má právo reagovat jinak, než jak bychom v obdobné situaci reagovali my záchranáři. Nebo také jinak, než jak si myslíme, že je v těchto situacích žádoucí. Proto je výhodnější, když nezastáváme vyhraněný normativní postoj o tom, jak je žádoucí prožít mimořádnou událost v roli zasaženého člověka (Pančochová, S., 2014).

To ovšem neznamená, že je v těchto situacích možné úplně všechno respektovat. V případě, že by zasažený člověk svým chováním ohrožoval svůj život, životy jiných lidí, nebo se dostával do konfliktu se zákony České republiky, je potřeba mu aktivním činem zabránit, aby si svojí reakcí na mimořádnou událost ještě více nezkomplikoval svoji již dost náročnou životní situaci.

LOUČOVICE 17. 8. 2013 (PhDr. Marie Mezníková)

Z tiskové zprávy HZS JČK

13:34 „Záchrana osob“ – Z dispečinku ZZS obdrželo KOPIS informaci o třech topících se lidech na jezu v obci Loučovice. K záchraně osob byla vyslána profesionální jednotka včetně člunu ze stanice Frymburk a jako posilová jednotka dojeli dobrovolní hasiči z obce Loučovice, kteří disponují raftem. Byla také aktivována potápěčská skupina HZS JČK. Po příjezdu na místo události bylo průzkumem zjištěno, že se ve vodě topily tři dospělé osoby. Jejich prvotní záchranu provedli vodáci, poté místní dobrovolná jednotka společně s frymburskými profesionály a příslušníky Policie ČR. Záchranáři z vody vytáhli tři muže. U dvou z nich lékař ZZS konstatoval smrt, třetího se podařilo resuscitovat. Byl letecky transportován do nemocnice v Českých Budějovicích. Po ukončení záchranných prací byla událost předána Policii ČR k šetření. Na místo HZS JČK vyslal pro pozůstalé psycholožku a několik členů TPP. Psycholožka HZS JČK a její tým svoji činnost ukončili přibližně okolo 20.00.“

...tolik fakta o zásahu. Podívejme se nyní blíže na činnost psycholožky a jejího týmu.

Lidé se nás často ptají

Lidé se nás často ptají, jak můžeme zasaženým, kteří prožívají tu nejtěžší ztrátu, pomoci, když jim blízké zemřelé nevrátíme a bolest neumenšíme. Stručným přiblížením naší pomoci v Loučovicích budeme konkretizovat výše popsané postupy i dále shrnuté zásady první psychické pomoci. V rámci zásahu v Loučovicích se jednalo o týmovou spolupráci, jejíž těžiště bylo v poskytování první psychické pomoci.

Koordinace i přímé poskytování pomoci pozůstalým

Psycholožka HZS JČK plnila roli koordinátora i přímého poskytovatele pomoci. Spolu s ní na místě zasahovali dva hasiči (členové TPP) a dva dobrovolníci (z KIP týmu). Pro následnou podporu se zapojili ještě další dva dobrovolníci, kteří byli členy místní organizace

ADRY. Psycholožku na místo povolalo KOPIS, které zároveň o události informovalo i koordinátora KIP týmu. Prvotní požadavek z místa zásahu, který tlumočilo KOPIS, byl „poskytnout podporu v rodinách pozůstalých“. Při příjezdu psycholožky a členů TPP na místo nešťestí velitel zásahu požadoval podporu pozůstalých a dalších blízkých zemřelých na místě (bylo jich tam asi 10) s tím, že jednu rodinu navštívíme později. Pozůstalí na místě byli silně zaplaveni emocemi, plakali, naříkali, vyčítali si, byli zoufalí a nešťastní. Bylo patrné, že je nebudeme moci hned tak opustit. Proto byla cestou KOPIS vyžádána posila pro návštěvu rodiny z KIP týmu. Do rodiny je následně uvedl policista, který zároveň s tím přinesl aktuální informace o zraněném.

Přímá práce s pozůstalými na místě nešťestí

A co jsme dělali na místě události, abychom pomohli? Nejdříve jsme se nejbližším pozůstalým představili a řekli jsme jim, že jsme tu pro ně. Postupně jsme navázali kontakt se všemi. Důležité bylo, že o našem příjezdu byli předem informováni zasahujícími policisty a souhlasili s ním. Počkali jsme na jejich reakci. Sami začali mluvit o tom, jak se nešťestí stalo, a snažili se v situaci zorientovat. Doplnovali navzájem své vzpomínky. Vše probíhalo spontánně a občas docházelo i k ostřejší výměně názorů. My jsme působili jako prostředníci, kteří usměrňovali diskusi a mírnili konflikty ve skupinkách. Zároveň jsme sledovali ty, kteří zůstali osamoceni, a jednotlivě jsme za nimi chodili s dotazem, zda si to přejí. Reakce byly vstřícné, buď mluvili o zemřelých nebo o sobě nebo jen plakali a někteří se o nás doslova opírali. Někteří si kladli za vinu, že pro záchranu neudělali víc. Jednotlivě nebo společně přemýšleli a vyslovovali otázku, co bude dál, co bude se zemřelými, se zraněným, jak budou žít oni. Vedli jsme je k tomu, aby přicházeli na to, co nebo kdo jim pomůže.

Ptali jsme se jich, koho mají ještě blízkého, jak se o události má dozvědět, jestli má přijet. Kde a s kým budou, až odjedeme. Naslouchali jsme jim a svým přístupem dávali najevo, že všechno, co se tam děje, tak může být. Vysvětlovali jsme jim, že každý může truchlit jinak. Byl parný den, tak jsme je odváděli do stínu a nabádali k pití vody. Na požadavek policistů jsme se shromažďovali na vymezeném místě.

Nejtěžší ale i nejdůležitější okamžik

Jedna z nejdůležitějších věcí, která proběhla, bylo důstojné rozloučení se zemřelými. Zmiňujeme ji až v závěru ne proto, že by to byla ta poslední věc, ale proto, že chceme podtrhnout její význam. Potřeba rozloučit se bylo stěžejní téma, které se prolínalo celým naším působením. Již při našem příjezdu, kdy probíhalo vyšetřování události policií, a na přímé místo nešťestí nikdo nesměl, nejbližší příbuzná vyslovila přání vidět svého blízkého, aby se s ním rozloučila. Postupně se přidávali i další a byli velmi naléhaví. Dá se říci, že pro policii to byl nezvyklý požadavek. Vyjednali jsme, že rozloučení proběhne až ve spolupráci s pohřební službou a za naší asistence. Protože byl navázán vztah důvěry, pozůstalí to respektovali a spolupracovali. Nejprve jsme je připravili na to, že zemřelí vypadají jinak, než jak na ně byli zvyklí. To nakonec nehrálo významnou roli, rozloučení bylo důležitým mezníkem v přijetí ztráty blízkých.

Pozůstalí projevovali svou vděčnost nejenom za to, ale děkovali vůbec za naši přítomnost, že jsme s nimi byli, brali je vážně a pomáhali jim situaci zvládat. Také policisté

byli rádi, že vše proběhlo v klidu a jejich práce nebyla ničím rušena. Nakonec se někteří pozůstalí rozešli do svých domovů a někteří se rozhodli strávit noc na břehu řeky, aby i nadále byli „se svými“.

Zakončení a vyhodnocení zásahu

Abychom mohli s vědomím ukončeného zásahu odjet, povolali jsme ve spolupráci s koordinátorem KIP týmu na místo ještě místní dobrovolníky, kteří na naši práci navázali. Psycholožka v rámci koordinační role ještě kontaktovala dobrovolnice KIP týmu, které působily v zasažené rodině, a alespoň telefonicky s nimi uzavřela jejich činnost, kterou rovněž končily s tím, že rodina vítala a ocenila jejich přítomnost. Jejich působení probíhalo rovněž podle uvedených schémat. Se členy TPP byla samozřejmě také událost vyhodnocena a uzavřena. Následně i se služebními funkcionáři HZS JčK, kteří byli v události angažováni. Jim patří dík za umožnění sestavení zasahujícího psychosociálního týmu dle potřeby události, stejně tak jako KOPIS za pohotovost při povolávání dobrovolníků a zasahujícím policistům za výbornou spolupráci.

SHRNUTÍ: „6P“ PRVNÍ PSYCHICKÉ POMOCI

Co lze obecně z této a obdobných zkušeností shrnout? Psycholožka HZS ze Zlínského kraje kpt. Mgr. Soňa Pančochová vytvořila pro své hasiče sadu šesti jednoduchých zásad pro poskytování první psychické pomoci, které uvádíme v Tabulce č. 2. Připomínáme, že první psychická pomoc se řadí mezi první občanské pomoci. Proto tyto zásady můžete v praxi uplatňovat i vy. Na projevení lidskosti nemusíte být vystudovanými odborníky v pomáhajících profesích.

Tabulka č. 2 – Zásady pro poskytování první psychické pomoci

Zásada	Co dělat
1. Přiblíž se	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Najdi odvahu oslovit zasaženého (na projevení lidskosti nemusíš být odborník) ▪ Představ se
2. Podepři	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zajisti bezpečí ▪ Odveď zasaženého z exponovaného místa ▪ Posad' ho, opři ho o zeď, podepři ho svým tělem nebo stabilizační polohou
3. Připomínej realitu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oslovuj (jménem, příjmením, titulem) ▪ Ptej se, zda ví, co se stalo a kde se nachází ▪ Poskytuj potřebné informace ▪ Pomáhej zorientovat se v situaci ▪ Zaměřte se na dýchání, a to i slovně: „klidný nádech – výdech“
4. Podpoř	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podpoř projevení emocí ▪ Uklidni zasaženého, že jeho prožívání a projevy jsou v takových náročných situacích normální ▪ Projev důvěru v jeho schopnosti zvládnout situaci

5. Pečuj	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zjišťuj potřeby ▪ Nabízej vodu, přikrývku, kapesník, umožnění vykonat intimní potřebu ▪ Naslouchej (neboj se i mlčet) ▪ Cítlivě poskytnij tělesný kontakt
6. Předej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nemusíš zvládat vše sám ▪ Předej zdravotníkům, příbuzným, kamarádům, sousedům ▪ Pokuste se společně se zasaženým najít kontakt (např. v mobilu)

Nejedná se o pouhý výčet zásad. Jejich číslování má svoji logiku. První zásadou přirozeně začínáme poskytovat první psychickou pomoc a šestou zásadou naše práce se zasaženým člověkem končí. Lze říci, že cílem poskytování první psychické pomoci je **podpořit zasaženého člověka prožít a přijmout tragickou životní událost do té doby, než se ho ujme někdo z jeho sociální sítě**, kterou během pomoci společně se zasaženým člověkem aktivizujeme. Zásady mezi prvním a posledním krokem (2, 3, 4 a 5) uplatňujeme během poskytování pomoci, a to podle situace (Pančochová, 2014).

SEZNAM ZKRATEK

ČČK	- Český červený kříž
HZS JČK	- Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje
IZS	- Integrovaný záchranný systém
KOPIS	- Krajské operační a informační středisko HZS Jihočeského kraje
MU	- mimořádná událost
NNO	- nestátní nezisková organizace
TPP	- Tým posttraumatické péče HZS JČK, peer tým
ZZS	- Zdravotnická záchranná služba Jihočeského kraje

POUŽITÁ LITERATURA

FRANKL, V. (1996). ...A přesto říci životu ano. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství

Kolektiv autorů (2010). *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, ISBN: 978-80-86640-51-8

Kolektiv autorů (2012). *Katalogový soubor typové činnosti STČ – 12/IZS - Typová činnost složek IZS při společném zásahu při poskytování psychosociální pomoci*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, č. j. MV-604/PO-IZS-2011

PANČOCHOVÁ, S. (2014). *Interní kurz HZS ČR: První psychická pomoc*. Hatě u Hlučína 1.
- 3. 10. 2014.

POVODNĚ 2013 – ROLE OBCÍ Z POHLEDU ZASAŽENÝCH

Floods 2013 – role of a city from the view of struck people

Eva Bucharová Šámalová

ABSTRAKT

Evaluace pomoci poskytnuté lidem zasaženým katastrofami se je významnou součástí procesu jejího poskytování, neboť napomáhá tuto pomoc zefektivnit případně identifikovat příležitosti, jak dopad katastrof v budoucnu snížit.

Předkládaný příspěvek představuje výstupy evaluace orientované na fungování obcí zasažených povodněmi v roce 2013 z pohledu jejich obyvatel a ve svém jádru vyjmenovává jejich doporučení.

Evaluace byla realizována na Terezínsku v několika obcích Královéhradeckého kraje v červnu 2014 jako součást procesu poskytování humanitární pomoci Diakonií ČCE – Střediska humanitární a rozvojové pomoci.

ABSTRACT

Evaluation of humanitarian aid in the case of natural and other disaster is an important part of its process. Importance of such an evaluation results from its capacity to increase efficiency of humanitarian aid and identify opportunities how to decrease risk and impact of these disasters.

This article introduces results of an evaluation oriented on processes in villages and cities struck by floods in 2013 from the view of their inhabitants. The core of this article lies in several recommendations of interviewed inhabitants.

Evaluation was realized in Terezin and Hradec Kralove region in June 2014 as a part of humanitarian aid process of DECCB – Centre of Humanitarian and Development Aid.

Klíčová slova

Povodně, evaluace, odolnost komunit

Key words

Floods, Evaluation, Community resilience

Úvod

Povodně v roce 2013 nebyly prvními a pravděpodobně ani posledními na území České republiky. Je jisté, že povodně představují přirozené riziko života v mnoha obcích na našem území.

Vedle škod, které loňské povodně způsobily, představují i příležitost se poučit, vědomě uplatnit příklady dobré praxe a napříště se vyhnout té špatné. Jedná se o příležitost jak pro neziskové organizace poskytující humanitární pomoc, tak pro integrovaný záchranný systém a především obce a jejich občany – pro komunitu.

Příspěvek představuje výstupy evaluace průběhu povodní 2013, likvidace jejich následků a procesu obnovy z pohledu lidí zasažených těmito povodněmi na Terezínsku (České Kopisty, Nové Kopisty, Počaply, Terezín – Kréta) a v Královéhradeckém kraji (Rudník, Hostinné, Dolní a Horní Olešnice, Čermná, Stará a Nová Paka), tedy v lokalitách, kde pomáhala Diakonie ČCE. Tento článek nepopisuje veškeré výstupy evaluace, ale pouze ty, které se týkají role obcí v procesu vyrovnávání se s povodní.

Tato evaluace se opírá o kvalitativní analýzu 40 polostrukturovaných rozhovorů zaměřenou na dva cíle. Prvním cílem bylo zhodnotit průběh povodní 2013, likvidace jejich následků a obnovy z pohledu zasažených domácností. Druhý cíl spočíval v identifikaci příležitostí ke zvýšení kvality poskytované pomoci v budoucnu. Právě tento druhý cíl je předmětem tohoto článku.

V následujících odstavcích jsou stručně charakterizovány povodně v roce 2013, popsán soubor respondentů (včetně charakteristiky povodní 2013 v daném regionu), popsána metoda evaluace a představena doporučení z ní plynoucí. Jelikož se jedná o evaluaci zaměřenou na lokality, kde pomáhala Diakonie ČCE, je v závěru článku představena i činnost této organizace při povodních v roce 2013.

Povodně 2013

Dle Souhrnné zprávy Českého hydrometeorologického ústavu se povodně 2013 řadí svým rozsahem, intenzitou a důsledky na třetí místo za povodněmi v roce 1997 a 2002. (MŽP – ČHMU, 2014, str. 6)

V období od 29. května do 26. června 2013 zasáhly tři povodňové vlny území 7 krajů a hl. m. Prahu. V souvislosti s povodněmi zemřelo 16 lidí. 26 000 obyvatel bylo evakuováno, přičemž povodněmi bylo přímo dotčeno 14 000 obyvatel ze 1400 obcí. Povodně poničily 7 000 domů určených k trvalému bydlení a 60 z nich bylo určeno k demolici. Odhadované náklady na obnovu území činily 15,4 mld. (dtto, str. 115 – 148)

Zkoumaný vzorek

Průběh povodní byl ve zkoumaných lokalitách odlišný. Zatímco v Královéhradeckém kraji byla povodeň způsobena sérií bouřek, které zapříčinily lokální přívalové (rychlé) povodně v několika obcích či ulicích, povodeň na Terezínsku byla způsobena velkoplošnými srážkami na nižších tocích Ohře a Labe, které způsobily vzedmutí těchto řek a povodeň

v městských částech Terezína (Terezín samotný byl ochráněn protipovodňovými opatřeními). (dtto, str. 8 – 29)

Rychlost povodní ovlivnila čas možný na přípravu na povodeň a délku evakuace obyvatel (v Terezíně delší, v Královéhradeckém kraji kratší či žádný), délku „stání/opadání“ vody (v Terezíně delší, v Královéhradeckém kraji kratší nebo žádná) a s ní spojená hygienická rizika a dopad na stavby. (vlastní šetření) Terezín byl obcí s druhou nejvyšší vyčíslenou škodou (po Praze), která čítala 921 597 000 Kč. (MZP – ČHMU, 2014, str. 129 až 133)

Povodňová paměť ve zkoumaných lokalitách je taktéž odlišná, zatímco někteří obyvatelé Terezínska uvedli, že byli v minulosti vyplaveni již 5 krát a zmiňují, že loňská povodeň nebyla největší, kterou pamatují, obyvatelé obcí v Královéhradeckém kraji uvádějí, že byli v minulosti vyplaveni maximálně jednou a loňská povodeň je největší, kterou si pamatují. Respondenti z Terezínska vykazují oproti respondentům z Královéhradeckého kraje obecně vyšší míru nespokojenosti a frustrace z přetrvávajícího rizika povodní (vlastní šetření)

Ve zmíněných lokalitách bylo do evaluace zařazeno 40 domácností, přičemž každá lokalita byla zastoupena 20-ti domácnostmi.

Do zkoumané skupiny byly zařazeny domácnosti zasažené povodní v roce 2013, a to takové, které se v souvislosti s odstraňováním následků povodně dostaly do kontaktu s Diakonií ČCE – Střediskem humanitární a rozvojové pomoci. Jednalo se jak o příjemce humanitární pomoci DČCE - HRP (manuální, finanční, technická, technické a psychosociální poradenství), tak o domácnosti, které nesplňovaly kritéria pro získání této pomoci.

Další podmínkou pro zařazení domácnosti do zkoumaného souboru bylo využívání zasažené nemovitosti k trvalému bydlení.

V obou zkoumaných skupinách byli rovnoměrně zastoupeni lidé/domácnosti různého věku, vzdělání, socioekonomického statusu a různé míry zasažení povodní.

Metoda

Evaluace spočívala v kvalitativní analýze polostrukturovaných hloubkových rozhovorů o délce 30 až 90 minut. Tyto rozhovory byly zaznamenány na diktafon a následně přepsány.

Výběr respondentů, realizace těchto rozhovorů a jejich analýza byly zajištěny externě, bez přímé účasti humanitárních pracovníků Střediska tak, aby byla zajištěna kvalita výstupu.

Sběr dat v terénu proběhl v červnu 2014. Rozhovory byly anonymní a respondenti byli seznámeni s jejich účelem a způsobem využití.

Výsledky evaluace

Níže uvedené výsledky evaluace jsou rozděleny podle časového průběhu povodně. Výsledky šetření představují přímá doporučení respondentů. Nad každým bodem je možná a žádoucí odborná diskuse

Obecná zjištění

- Celkovou náladu (čili to jak lidé danou situaci vnímají) v konkrétní lokalitě ovlivňuje zejména počet zažitých povodní a fungování obce v krizové situaci.
  - Dle občanů by měly být garanty efektivního zvládnání povodně obce. Jejich nezastupitelné místo je viděno ve všech fázích vyrovnávání se s povodní.
  - Povodeň a její následky snášejí nejhůře senioři, dále pak rodiny s malými dětmi a místní drobní živnostníci. Problémy jsou pro každou skupinu specifické.
  - U obcí hodnotí obyvatelé kladně především aktivní přístup a snahu pomoci – chápou, že obce nejsou všemocné.
  - V krizové situaci sledují zasažení/ohrožení především vlastní zájmy.
  - Poškození konzistentně považují za viníka katastrof posledních let stát a obce.
-

Výsledky a doporučení pro fázi varování a evakuace

- Především při bleskových povodních a v lokalitách, které nejsou typicky záplavové, je možné, že někteří obyvatelé varování veřejného rozhlasu či amplionů umístěných na autech neuslyší či si jej špatně interpretují.

Službu varování pomocí SMS nevyužívají všichni obyvatelé, přičemž část obyvatel, která ji má, si na noc ztišuje telefon, a tudíž se k nim v nočních hodinách informace nedostane.

Doporučení spočívá v důsledném využívání kombinace informačních kanálů – rozhlas, ampliony, SMS, hlasové služby, osobní návštěvy a vzkazy na dveřích domů. Možné je i zahrnout žádost, aby se každý občan ujistil o informovanosti svého souseda (je-li to možné).

- Příprava na blížící povodeň je komplikovaná především pro seniory.

Doporučení spočívá v cílené podpoře seniorů ve fázi varování před blížící s povodní.

- Příliš včasná hodina evakuace a její předčasnost vede k vyčerpanosti ohrožených/zasažených a k rizikovému chování v podobě návratu do ohroženého domu z důvodu dokončení zabezpečování majetku.

Doporučení spočívá ve zvážení hodiny evakuace a jejím vysvětlení obyvatelstvu (je-li to možné).

- V průběhu evakuace představoval nedostatek důvěryhodných informací o průběhu situace výraznou psychickou zátěž pro evakuované.

Doporučení spočívá v poskytování dostatečně častých, podrobných a důvěryhodných informací zasaženým

---

Výsledky a doporučení pro poskytování informací po povodni

- Informace zasažení získávali individuálně a z různých zdrojů. Senioři a obyvatelé odlehlých oblastí měli ztížený přístup k informacím.
Doporučení spočívá ve zřízení komplexního informačního místa pro zasažené, v důkladné orientaci MÚ/OÚ v problematice a ochotě pomoci a v braní zvláštního zřetele na seniory a odlehlé oblasti.

Výsledky a doporučení pro fázi likvidace škod

- Zasaženými je oceňována materiální, technická a manuální pomoc a finanční pomoc na první nákupy. Jako doplňkovou podporu by zasažení *ocenili* rozvoz jídla či teplého čaje, zajištění praní prádla např. pojízdnou prádelnou, rozvoz materiální pomoci a hlídání dětí.

Závěr

Riziko povodní je nedílnou součástí života mnoha komunit v České republice. Toto riziko nelze zcela eliminovat a tak nezbyvá než se mu postavit a na příchod povodní se připravit.

Jak naznačují výsledky evaluace, pro úspěšné zvládnutí povodní v obci považují občasně důležitý především partnerský přístup projevující se dostatkem kvalitních, podrobných a včasných informací, o tom co se děje a z jakého důvodu. Dále pak cílenou podporu citlivých skupin obyvatelstva jako jsou senioři, rodiny s malými dětmi a drobní živnostníci.

Činnost Diakonie ČCE po povodních 2013

Ze sbírek a příspěvků financovala Diakonie ČCE – HRP koordinaci a realizaci humanitární pomoci na území čtyř krajů (Jihočeského, Středočeského, Královéhradeckého a Ústeckého) v celkové hodnotě 6 530 844 Kč v roce 2013 a v hodnotě 2 512 801,54 Kč v roce 2014. (interní data a DČCE – HRP, 2014, str. 5 - 8)

Zasaženým lidem DČCE ve střednědobé fázi obnovy (první měsíc po povodni) poskytovala informační služby. Na telefonické infolince bylo zpracováno cca 200 hovorů. Dále jsme poskytovali manuální dobrovolnickou pomoc, kdy se ku pomoci přihlásilo 714 dobrovolníků, z nichž se cca 200 zúčastnilo přímé pomoci v terénu v rámci akreditovaného dobrovolnického programu o celkovém rozsahu cca 6 000 hodin. SOS Centrum Diakonie ČCE provozovalo v této době bezplatnou telefonickou linku psychosociální pomoci. (interní data a DČCE – HRP, 2014, str. 5 - 8)

V dlouhodobé fázi obnovy (tzn. od 2. do 18. měsíce po povodni) jsme zasaženým poskytli finanční pomoc o celkové výši cca 6 000 000 Kč, cca 200 rodinám technickou pomoc včetně odborného poradenství a ve 20 nejvážněji zasažených domácnostech jsme poskytli odborné psychosociální poradenství. (Fáze obnovy viz MV – ČR, 2013, str. 9; interní data a DČCE – HRP, 2014, str. 5 - 8)

Vzhledem k poznatkům získaným v terénu a výsledkům evaluace se bude DČCE – HRP v příštích letech orientovat na problematiku odolnosti komunit vůči mimořádným událostem většího rozsahu.

Použitá literatura

DČCE – Středisko humanitární a rozvojové pomoci. *Výroční zpráva 2013*. Praha: DČCE – HRP, 2014. 24 str.

MV ČR - PRACOVNÍ SKUPINA PŘI MINISTERSTVU VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY DOBROVOLNÍCI PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH A KRIZOVÝCH STAVECH. *Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech*. Praha: MV ČR, 2013. 28s.

MŽP – ČHMU. *Vyhodnocení povodní v červnu 2013. Souhrnná závěrečná zpráva*. Praha: ČHMU, 2014. 153 str.

Mgr. Eva Bucharová Šámalová, MA

Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové pomoci

bucharova.hrp@diakonie.cz

CO DĚLAT... POVODEŇ

What to do ... Flood

Centrum pro bezpečný stát o.s., kolektiv autorů

ABSTRAKT:

Příspěvek do sborníku obsahuje výňatek z publikace Co dělat... Povodeň, která je určena zejména starostům menších obcí pro oblast prevence, reakce a obnovy území po povodni. Tento příspěvek se zaměřuje především na oddíl 3 publikace – "Obnova území po povodni" a obsahuje poznatky z praxe zpracované formou přehledných otázek a odpovědí seřazených v závislosti na konkrétním řešeném tématu. Plné znění publikace v elektronické verzi možno získat na adrese www.codelat.info.

ABSTRACT:

The contribution to the conference proceedings contains excerpt from the publication What to do ... Flood, which is mainly intended to mayors of smaller municipalities. It focuses on prevention, response and reconstruction after the flood. This excerpt contains primarily part of Section 3 in publication - "Reconstruction after the flood," with practical knowledge, which is processed form of clear questions and answers and arranged depending on the topic. The full text of publication in electronic form can be obtained at www.codelat.info.

Klíčová slova:

Povodeň; obnova; obec; mimořádná událost; financování

Key words:

Flood; reconstruction; village; emergency situation; financing

TEXT:

Základním cílem Publikace „Co dělat... Povodeň“ (která je jedním z výsledků výzkumného projektu VG20122015081) je přispět k základní orientaci v legislativním prostředí, které je spojeno s problematikou povodní. Přínosem projektu v jeho celé šíři by mělo být zvýšení efektivnosti systému vzdělávání, přípravy a výcviku v oblasti připravenosti na mimořádné události. Publikace je zpracována především pro potřeby menších obcí při přípravě a při řešení povodňových situací. Měla by pomoci v rychlé orientaci řízením ochrany před povodněmi a povinnostmi obce, které jsou dány právními předpisy České republiky. Přestože je příručka průvodcem zákonem stanovených povinností obce, nelze ji považovat pouze za odborný technický text, neboť je obohacena o praktické poznatky lidí, kteří se v praxi s těmito situacemi setkávají. Příručka je členěna do tří hlavních oddílů, se zřetelem na její praktickou využitelnost v jednotlivých etapách řízení protipovodňové ochrany.

Následující výňatek je z oddílu 3 publikace - Obnova po povodni a obsahuje praktické otázky a odpovědi navazující na jednotlivé kapitoly tohoto oddílu. Další informace lze zobrazit po zadání příslušného číselného kódu na stránkách www.codelat.info

Úvodní slovo k oddílu 3

Po povodni je důležité co nejdříve odstranit škody, které napáchala. Práce a činnosti, které po opadnutí vody následují, musejí být provedeny kvalitně a správným způsobem, a k tomu samozřejmě obec potřebuje mít přístup k finančním a dalším zdrojům. Představitelé obce by měli vědět, kde sehnat lidi, techniku a peníze na obnovu života obce. Situace kolem povodní je hektická a časově náročná, přesto je i nadále nutné důsledně dokumentovat vše, co se stalo a děje; usnadní to pozdější papírování a jistě to urychlí i tolik potřebnou pomoc obci i občanům. Odpovědi na všechny palčivé otázky, které se tohoto tématu týkají, najdete v otázkách a odpovědích na konci každé kapitoly. V úvodu oddílu je shrnuto vše podstatné v přehledném schématu.

„Osvědčilo se mi nepodcenit důslednou dokumentaci povodní (vše nafotit), která se hodí zejména při následných žádostech o pomoc či dotace. Důležité je také pomáhat co nejdříve – kdo rychle dává, dvakrát dává...“

starosta města Nový Knín

3.2 Konec povodně a činnost obce po povodni / OTÁZKY A ODPOVĚDI

(další informace na www.codelat.info pod klíčem 1217)

Proč je třeba rozlišovat likvidační práce a práce na obnovu území?

Rozlišování typu prací je důležité z hlediska zdrojů a možnosti jejich financování (z kraje i ze státního rozpočtu), kdy vynaložené náklady na likvidační práce patří spolu s náklady na povodňové záchranné práce mezi přímé, tzv. prvotní náklady; **u těchto** nákladů je povoleno použít výjimku nebo zjednodušený postup vyplývající ze zákona o veřejných zakázkách. Výjimka se však netýká prací na obnovu území (opravy bytového fondu, komunikací, inženýrských sítí, budov a vybavení zdravotnických zařízení, ústavů soc. péče, škola školských zařízení atd., pokud jsou majetkem obce), které je vždy nutné zadávat v souladu s podmínkami a postupy uvedenými v zákoně o veřejných zakázkách.

Co dělat, není-li možné provést likvidační práce ihned po povodni nebo v době vyhlášení krizového stavu?

Může se stát, že je provedení likvidačních prací (např. sanace zdroje pitné vody, která je jediným zdrojem pro obec) orgánem obce nařízeno v době povodně (nebo bezprostředně po povodni), ale není možné je provést, protože nejsou splněny podmínky, za kterých lze tyto práce provádět (zdroj je stále zaplaven, je vysoká hladina spodní vody apod.). Pro uznání nákladů mezi prvotní náklady je podstatné, zda byl pokyn k jejich provedení vydán při nebo bezprostředně po povodni, při vyhlášení krizového stavu nebo v době jeho trvání. Doporučujeme tyto případy konzultovat s orgány příslušného kraje.

Jak se činnost povodňové komise ukončuje?

Ukončení činnosti povodňové komise obce je po skončení povodně provedeno zápisem do povodňové knihy. Od této doby jsou povodňovým orgánem orgány obce, které dál zabezpečují provádění potřebných činností a opatření po povodni.

Co dělat s povodňovou knihou po skončení povodně?

Povodňovou knihu je třeba psát od doby hrozby vzniku, nejpozději však při vzniku povodně – tedy když povodňové orgány přebírají řízení povodně – až do doby ukončení povodně, resp. provedení likvidačních prací. Následně je potřeba zkontrolovat, zda jsou všechny údaje kompletní, a pečlivě ji uschovat pro případ, kdyby bylo třeba dokladovat některé údaje, např. k vyúčtování, prokázání nařízení opatření nebo způsobu jeho provedení, pro potřeby finanční kontroly apod.

3.2.1 Opatření k odstraňování povodňových škod / OTÁZKY A ODPOVĚDI

(další informace na www.codelat.info pod klíčem 1218)

Jak pomoci občanům, kteří situaci psychicky nezvládají / potřebují psychosociální podporu?

Poskytování psychosociální pomoci povodní zasaženým občanům je obvykle koordinováno ze strany HZS krajů. Monitorování potřebnosti podpory mezi lidmi provádějí školení pracovníci neziskových organizací, které se snaží lidem pomoci v rámci tzv. intervence. Ukáže-li se, že je odborná péče nutná, jsou k dispozici profesionální psychologové z řad HZS, Policie ČR nebo Armády ČR. Pokud víte v obci o občanech, kteří tuto pomoc potřebují, obraťte se přímo na neziskové organizace, které situaci ve vaší obci monitorují, nebo na krizový štáb ORP.

Jaká hygienická a protiepidemická opatření mohou být pro období povodně i bezprostředně po povodni vydávána?

V oblastech zasažených povodněmi sledují pracovníci krajských hygienických stanic epidemickou situaci (vydávají hygienická opatření pro chování v zaplavených územích, mohou doporučit nebo nařídit očkování, např. proti žloutence), monitorují zásobování pitnou vodou vč. sledování její kvality, v místech nouzového ubytování sledují dodržování základních hygienických podmínek atd. Zdravotní péči o evakuované občany zajišťují zdravotnická zařízení v místě nebo nejbližší místu ubytování a zdravotnická záchranná služba.

Může kraj pomoci se zajištěním likvidace škod?

Pokud povodeň způsobí rozsáhlé škody (většinou se jedná o povodně, při nichž je vyhlášen krizový stav), při kterých je potřeba provádět práce ve větším množství nebo rozsahu (např. statické posudky poškozených budov, demolice život ohrožujících staveb, konstrukcí nebo zařízení, sanace veřejných zdrojů pitné vody, odvoz odpadu apod.), můžou orgány kraje rozhodnout, že tyto práce pro všechny postižené obce zajistí kraj, a to včetně jejich financování. O takovém rozhodnutí budou orgány kraje starosty včas informovat.

Jak nakládat s odpady po povodni?

Odpovědnost za odstranění odpadů od občanů po povodni má příslušná obec. Ta organizuje na území zasaženém povodní shromažďování, popřípadě druhové třídění a odvoz odpadu. Odpad je kategorizován jako nebezpečný, a je tedy nezbytné s ním po celou dobu takto manipulovat (včetně zajištění ochranných pomůcek a dodržování hygienických opatření) až do jeho likvidace odbornou firmou.

3.2.2. Opatření k obnově majetku po povodni / OTÁZKY A ODPOVĚDI

(další informace na www.codelat.info pod klíčem 1219)

Jak postupovat při zprovoznění veřejné infrastruktury, která není majetkem obce?

Dojde-li během povodně na území obce k poškození infrastruktury, která je ve vlastnictví státu, kraje, právnických nebo fyzických osob, zajišťuje subjekt její zprovoznění nebo obnovu – včetně priorit provedení (je-li poškození většího rozsahu nebo na větší ploše území) – na vlastní náklady. Obec tento subjekt informuje o poškození či nefunkčnosti infrastruktury, která má vliv na život v obci (např. dodávky energií, pitné vody), a žádá o její zprovoznění, pokud tak subjekt již nečiní sám. V případě, že by mohly být vzniklou situací ohroženy životy a zdraví osob, obec o této skutečnosti neprodleně informuje také HZS příslušného kraje a nadřízený orgán.

Jak postupovat v případě, kdy povodeň strhla most?

Starosta uplatňuje požadavek na stavbu provizorního mostu cestou krizového štábu (KŠ) kraje u KŠ ministerstva dopravy, kde posoudí jeho potřebnost a oprávněnost (odříznutí lidé, k obydlené části obce není jiná přístupová cesta, objízdná trasa je nepřiměřeně dlouhá atd.). Po rozhodnutí ministerstva dopravy zajistí KŠ kraje zpracování projektu provizorního mostu. Poté kraj určí subjekt, který bude stavbou tohoto mostu, včetně jeho převzetí, pověřen. Tento subjekt bude též zodpovědný za informování správce komunikace (u místních komunikací je správcem obec) a dopravu mostu na místo. Kompletní požadavek zadá KŠ kraje cestou informačního systému KRIZKOM ústřednímu KŠ. Správce komunikace musí zajistit napojení provizorního mostu na komunikaci a převzetí mostu od Správy státních hmotných rezerv (SSHR), a to včetně údržby po dobu užívání (max. 3 roky, musí být uzavřena smlouva), demontáže a vrácení zpět do skladu SSHR na náklady správce komunikace.

O čem by měli být obyvatelé informováni?

Informace by měly být zaměřeny na situaci v obci a opatření, která obec přijala a přijme po povodni (např. hygienická opatření, dodávky sanačních a úklidových prostředků, zabezpečení pitné vody, dodávek energií a potravin, likvidace odpadu, objízdné trasy uzavřených komunikací, náhradní školní výuka apod.). Občané by měli být informováni také o možnosti pomoci při vysoušení, úklidu a opravách domů. Dále může starosta obce využít různé programy pomoci a podat o nich informace občanům – jde o programy, které nabízejí jednorázové finanční příspěvky, limitované proplácení nákladů nebo zvýhodněné úvěry,

humanitární pomoc apod. Mnoho důležitých informací je při rozsáhlých povodních umístěno na webu ORP, kraje a jednotlivých ministerstev.

3.3 Zdroje na realizaci odstraňování povodňových škod / OTÁZKY A ODPOVĚDI

(další informace na www.codelat.info pod klíčem 1220)

Je možné na obnovovací práce využívat složky IZS nebo jednotku sboru dobrovolných hasičů obce?

Použití složek IZS k obnově majetku možné není. Použití jednotek sboru dobrovolných hasičů k povodňovým záchranným a likvidačním pracím je bráno jako zásah jednotky (nasadí-li jednotku starosta obce, musí to nahlásit příslušnému OPIS HZS kraje). Je možné, že při krizových situacích bude vládou schválena dotace i na zásahy jednotky v obci, která je jejím zřizovatelem. Jestliže starosta jednotku (pouze jím zřízenou) použije na obnovovací práce, nejedná se o zásah, a tudíž není možné k financování využít krajské ani státní dotace.

Jakým způsobem se používají karty Správy státních hmotných rezerv (SSHR) na PHM?

V případě krizových situací může SSHR poskytnout složkám IZS (profesionálním hasičům a policii) karty, jejichž prostřednictvím mohou čerpat PHM z pohotovostních zásob, tyto náklady jsou hrazeny SSHR. Vláda může schválit používání těchto karet i jednotkám sboru dobrovolných hasičů; poskytování/čerpání PHM probíhá cestou příslušných územních odborů HZS krajů. PHM by neměly být čerpány na čerpacích stanicích, v takovém případě není možné náklady za PHM v rámci přímých, tzv. prvotních nákladů, hradit.

Smí se k provedení obnovovacích prací použít osobní či věcná pomoc právnických nebo fyzických osob?

Nikoliv, vyžádání (resp. vydání pokynu/příkazu) k provedení osobní či věcné pomoci je vázáno na provádění povodňových záchranných nebo likvidačních prací (tedy na období povodně). Obnovovací práce jsou prováděny na základě obchodního vztahu (např. dohoda, smlouva) mezi obcí a subjektem, který byl v souladu se zákonem o veřejných zakázkách k provedení prací vybrán.

Kdy je lepší v rámci věcné pomoci žádat od právnických nebo fyzických osob poskytnutí služby?

Při povodňových záchranných pracích a likvidaci povodňových škod je někdy potřeba zajistit nejen věcný prostředek (např. bagr, rypadlo, nákladní vozidlo), ale i jeho obsluhu. V takovém případě povodňový orgán obce uvede v příkazu o poskytnutí věcného prostředku, že se jedná o poskytnutí služby spočívající v poskytnutí věcného prostředku s obsluhou.

3.4 Ostatní účastníci při obnově území / OTÁZKY A ODPOVĚDI

(další informace na www.codelat.info pod klíčem 1222)

Může vlastník pozemku, který se nachází v záplavovém území, nebo stavby umístěné na tomto pozemku, uplatnit u obce náhrady za způsobené škody?

Vzniknou-li v souvislosti s povodněmi větší škody na pozemku (stavbě) umístěném v záplavovém území (např. mimořádné manipulace na vodním díle) vinou přijatých opatření, může být náhrada uplatněna u povodňového orgánu. Dojde-li ke škodě na pozemcích, které jsou k řízenému rozlivu povodní (např. poldr) předem určeny a vlastník je s jejich funkcí obeznámen, má jejich vlastník nárok na úhradu škody dle § 68 zákona č. 254/2001 Sb., resp. NV 203/2009 Sb.

Jak může obec ovlivnit vyčištění vodního toku po povodni?

Čištění vodních toků od nánosů způsobených povodní je povinností jejich správců. Tuto povinnost jim, v rámci odstraňování povodňových škod po povodni, ukládá vodní zákon. I přesto by obec měla co nejdříve po povodni zkontrolovat stav vodního toku na svém území, oslovit správce, a podle zjištěné situace s ním domluvit další postup. Účastníkem povodňové prohlídky je povodňový orgán ORP, může jím však být i nadřízený orgán, v jehož kompetenci je vyhodnocení povodňových škod.

Jak je zajištěno obnovení funkčnosti vodoměrných stanic ve vlastnictví ČHMU nebo příslušného povodí?

V rámci činnosti předpovědní povodňové služby ČHMÚ a správce příslušného povodí jsou tyto organizace, mimo jiné, povinny provést vyhodnocení podávaných prognóz i hlášení a zkontrolovat stav vlastních vodoměrných stanic na všech povodní zasažených vodních tocích. Podle potřeby pak přijímají nápravná opatření a zajišťují obnovení provozuschopnosti a funkčnosti povodněmi poškozených zařízení.

Jsou vlastníci povinni provádět prohlídky vodních děl?

Stejně jako ostatní účastníci, mají i vlastníci vodních děl povinnost po povodni provést (nebo zabezpečit provedení) prohlídku vodních děl, zjistit možná poškození a zajistit jejich opravu. Problémy mohou nastat u vodních děl III. a IV. kategorie, proto by měla obec – jako povodňový orgán – provedení prohlídek na těchto vodních dílech věnovat pozornost. Kdyby byla tato vodní díla poškozena nebo ve špatném stavu, mohly by při následující povodni nastat velké problémy. Pokud vlastník tuto povinnost zanedbává, je třeba využít pravomoci nadřízeného orgánu, který povinnost může uložit. 144

3.5 Financování povodňových škod obce / OTÁZKY A ODPOVĚDI

(další informace na www.codelat.info pod klíčem 1223)

Jak postupovat při zřízení tzv. povodňové sbírky k odstranění povodňových škod?

Jedná se o zřízení veřejné sbírky obcí jako právnických osob dle zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách. Cílem sbírky je získat finanční příspěvky na odstraňování následků povodní pro předem stanovený veřejně prospěšný účel (např. na pomoc povodněmi postiženým fyzickým osobám, k odstranění povodňových škod na obecním majetku, majetku právnických nebo fyzických osob atd.). Oznámení o konání veřejné sbírky se podává u příslušného krajského úřadu písemně na předepsaném formuláři (je k dispozici na krajském úřadu), a to včetně povinných příloh.

Co je možné hradit z finanční pomoci kraje nebo státu?

Z krajské nebo státní dotace je povoleno hradit pouze ty náklady, které prokazatelně vznikly v příčinné souvislosti s řešením konkrétní povodňové situace, na kterou byly poskytnuty, a jsou výslovně uvedeny v dotačním dopise (smlouvě o přidělení dotace nebo rozhodnutí o poskytnutí dotace) – jde o účelovou dotaci na konkrétní výčet komodit. Je třeba dát pozor na to, zda se jedná o dotaci investiční nebo neinvestiční. Jakékoliv změny oproti uvedenému účelu musejí být předem odsouhlaseny poskytovatelem nebo zprostředkovatelem dotace (např. státní dotace je poskytována prostřednictvím kraje), který je odpovědný za její použití a následné vyúčtování.

Jednotky sboru dobrovolných hasičů při povodni zasahovaly v obci, která je jejich zřizovatelem. Jak je to s úhradou nákladů?

Obecně platí, že zásahy jednotek při povodňových záchranných nebo likvidačních pracích v obci, která je jejich zřizovatelem, hradí obec z vlastního rozpočtu. V případě krizové situace (rozsáhlých povodní) mohou být k jejich úhradě uvolněny krajem nebo ze státního rozpočtu mimořádné finanční prostředky. Předpokladem úhrady takto vzniklých nákladů je záznam v povodňové knize (v knize o zásahu); zásah byl proveden jako součást zásahu složek IZS a nahlášen na OPIS HZS příslušného kraje.

Lze žádat úhradu za provedení prvotních opatření z účelové rezervy na řešení krizových situací vzniklých před vyhlášením krizového stavu?

Tato účelová dotace se týká nákladů vzniklých až po vyhlášení krizového stavu a po dobu jeho trvání. V případě jednoznačného prokázání příčinné souvislosti s povodněmi mohou být tyto náklady uhrazeny.

3.5.1 Pomoc státu při financování povodňových škod / OTÁZKY A ODPOVĚDI

(další informace na www.codelat.info pod klíčem 1224)

Může obec požádat o poskytnutí státní pomoci?

Účelová rezerva státního rozpočtu na řešení krizových situací je určena pro ústřední správní úřady a kraje. Ty o ni mohou požádat po vyčerpání finančních prostředků, které byly v jejich rozpočtu pro tento účel schváleny.

K čemu slouží odhady obcí na výši prvotních nákladů?

Kraj v písemné žádosti o uvolnění finančních prostředků na řešení povodní z účelové rezervy státního rozpočtu musí zdůvodnit, na co budou finanční prostředky použity, uvést propočet finančních nákladů a výši částky, kterou po MV požaduje. Proto se kraj podle potřeby již v průběhu řešení krizové situace obrací na starosty obcí s žádostí o zaslání podkladů – tedy přehledu prvotních nákladů obce a odhadu jejich výše. Odhad se provádí z faktur, objednávek, pokynů a smluv. Jestliže je obec ještě nemá k dispozici, náklady na nezbytná opatření odhadne.

Na co je možné použít finanční prostředky z účelové rezervy státního rozpočtu?

Způsob použití finančních prostředků je dán usnesením vlády ČR. Jedná se o náklady, které byly vynaloženy v přímé souvislosti s řešením dané povodně, určené na provedení povodňových záchranných a likvidačních prací a na neodkladná opatření. Jsou to např. náklady na nákup materiálu, pitné vody, paliv a energie, nákup drobného hmotného dlouhodobého majetku (do 40 tisíc Kč) nebo opravy techniky. Prostředky mohou být použity i na úhradu výdajů státní podpory v návaznosti na § 37 zákona č. 240/2000 Sb. Přesný výčet je vždy uveden v dotačním dopise (popř. smlouvě), který je obci při uvolnění finančních prostředků do rozpočtu obce zaslán. Jeho obsahem jsou i podmínky využití a následného vyúčtování této dotace.

Jakým způsobem je obcím statní dotace přidělována?

Státní dotace jsou ve většině případů poskytovány jako účelově vázané dotace do rozpočtu kraje. Obcím je kraj přerozděluje na základě zasláné žádosti nebo údajů, které obec poskytla např. cestou HZS kraje. Za použití finančních prostředků v souladu s rozpočtovými pravidly má odpovědnost kraj.

Ministerstva vyhláší dotační programy na obnovu území postiženého povodní. Kde je hledat?

Jednotlivé dotační programy zveřejňují příslušné správní úřady na svých webových stránkách, kde jsou i informace a podklady k podání žádosti. Tyto stránky je po povodních třeba průběžně sledovat, popřípadě se informovat přímo na příslušných ministerstvech.

3.5.2 Pomoc kraje při financování povodňových škod / OTÁZKY A ODPOVĚDI

(další informace na www.codelat.info pod klíčem 1225)

Za jakých podmínek může obec žádat kraj o finanční pomoc k řešení povodňových škod?

Obec může požádat kraj o finanční pomoc v případě, že vyčerpala vlastní finanční prostředky, které měla k řešení povodňových škod vyčleněné (vč. Vyčerpání krizové rezervy dle zákona č. 240/2000Sb.). Pokud budou k úhradě škod použity i jiné zdroje, potom částky (včetně krajské pomoci) vynaložené na jednotlivé akce nesmějí přesáhnout celkové náklady této akce, tj. nesmí dojít k dublované úhradě nákladů z více zdrojů.

Jaký je rozdíl mezi dotací a grantem, které kraj k řešení povodní a jimi způsobených povodňových škod poskytuje?

V obou případech se jedná o dotaci kraje do rozpočtu obce; dotace podléhá následnému vyúčtování. Při rozsáhlých povodních – zvláště těch, při kterých byl vyhlášen krizový stav – poskytuje kraj finanční pomoc obcím za výkon státní správy v přenesené působnosti formou dotace. Ta je určena především k řešení přímých / prvotních nákladů za provedení nezbytných povodňových záchranných a likvidačních prací a neodkladných opatření s využitím uvolnění krizové rezervy. Dotace je poskytována na základě žádosti obce, a to za podmínek uvedených ve smlouvě o poskytnutí finančního příspěvku kraje. V případě rozsáhlých povodní je k obnově majetku obcí možné využít dotace ve formě grantových programů, vyhlášených krajem mimořádně, nebo jako součást akčního plánu kraje v následujícím roce. Granty jsou určeny k obnově majetku obce, který byl povodněmi zničen (např. požární nádrže, hráze rybníků, obecní komunikace, čistírny odpadních vod, vodovody a kanalizace, dlouhodobý hmotný majetek – např. čerpadla, elektrocentrály apod. nad 40 tisíc Kč).

Kdo obec o poskytnutí finanční pomoci kraje při rozsáhlých povodních vyrozumí?

Pokud se kvůli rozsáhlým povodním kraj rozhodl uvolnit ze svého rozpočtu finanční prostředky k řešení povodňových škod (jedná se především o přímé, tzv. prvotní náklady, ale může to být i mimořádný grant), jsou tyto informace, včetně podmínek k jejich poskytnutí, zveřejněny na webu kraje a v informačních listech kraje pro obce. Starostům obce mohou být zaslány e-mailem – záleží na přístupu kraje, jaký způsob informování využije.

SPOLUPRÁCE JEDNOTLIVÝCH INSTITUCÍ A ORGANIZACÍ V OBLASTI SPRÁVY A BEZPEČNOSTI NA VODNÍCH TOCÍCH ČESKÉ REPUBLIKY

COOPERATION AMONG PARTICULAR INSTITUTIONS AND ORGANISATIONS IN THE SPHERE OF ADMINISTRATION AND SAFETY OF THE INLAND SHIPPING

Jiří Dušek

ABSTRAKT

Předkládaný příspěvek pojednává o bezpečnosti vnitrozemské plavby na vodních tocích v České republice a jejich splavných úsecích. Řeší potenciační rizika a zkoumá míru efektivity spolupráce jednotlivých institucí a organizací v oblasti správy a bezpečnosti vnitrozemské plavby.

Klíčová slova: bezpečnost na vodních tocích, bezpečnost plavby, spolupráce, vnitrozemská plavba

ABSTRACT

The paper analyses the safety of the inland shipping on the watercourses in the Czech Republic and the safety in their navigable passages. The paper lays out all the potential risks and it investigates the rate of efficiency of the cooperation among particular institutions and organisations in the sphere of administration and safety of the inland shipping.

Key words: cooperation, inland shipping, safety on the watercourses, safety of the shipping

Úvod

Lidská společnost se od nepaměti musí v zájmu ochrany své existence vypořádávat s různými mimořádnými událostmi, které ohrožují bezpečnost jednotlivce a celé společnosti. Různé mimořádné události ohrožují lidské životy, zdraví, hmotné a kulturní statky, životní prostředí, narušují společenské, technologické a přírodní systémy. Takovéto situace vznikají v lokálním rozsahu, ale mohou zasáhnout s podstatně širší nadregionální působností (Kavan, Baloun, 2013), příkladem mohou být mimořádné události vyvolané přírodními jevy či vyvolané lidským činitelem v souvislosti s vodou.

Česká republika je velmi bohatá na vodní plochy, nachází se zde více než 1590 km² vodních ploch, jejím územím prochází i hlavní evropské rozvodí, které dělí povodí Severního, Baltského a Černého moře. Nejhlavnějšími říčními osami v Čechách jsou Labe s Vltavou, Morava s Dyjí na Moravě a Odra s Opavou na severu Moravy. Nejdélší řekou na našem území je pak Vltava, která měří ve své délce 433 km (blíže viz Patzelt, 2012).

Řeky a vodní nádrže mají různé využití a už hluboko v historii byly využívány a byla jim věnována velice významná pozornost. Zprvu byly řeky a vůbec veškeré vodní toky využívány jako zdroje pitné vody a zdroje zavlažování orných půd. Postupem času se jejich využití stále rozrůstalo. Přicházely další způsoby, jak hospodařit s vodou a vodní energií, a to takovým způsobem, že se začaly na vodních cestách stavět mlýny pro mlynářské potřeby, vodní cesty se začaly využívat také za účelem splavování vorů, splavování dřeva, a za pomoci vorů i splavování jiných surovin.

Nyní se však využití vodních toků pozvolna mění ve prospěch sportovního a rekreačního využití vodních cest, kdy vodní cesty jsou někdy takřka přeplněny malými plavidly a jejich uživateli. Naopak koncesovaná doprava ve smyslu přepravních a tlačných remorkérů, přepravních společností a funkčních přístavů, případně výrobců těchto plavidel, klesá, a přeprava různých surovin a nákladů po vodních cestách klesá taktéž, např. díky nestabilním plavebním podmínkám a menší flexibilitě proti železniční a silniční dopravě.

SPOLUPRÁCE V OBLASTI SPRÁVY A BEZPEČNOSTI NA VODNÍCH TOCÍCH ČESKÉ REPUBLIKY

Vnitrozemská vodní cesta (v legislativní zkratce jen vodní cesta) je podle českého zákona o vnitrozemské plavbě č. 114/1995 Sb. každý vodní tok nebo jiná vodní plocha, na kterých je možné provozovat plavbu, tj. provozovat plavidlo. Vodní cesty, jako každé jiné dopravní cesty, spadají pod Ministerstvo dopravy ČR, které je spravuje, upravuje legislativu – zákony, vydává vyhlášky, nařízení a stanoviska, vyjednává mezinárodní smlouvy a realizuje mnoho dalších činností souvisejících přímo s vodní dopravou na území České republiky. Samozřejmě se ale zabývá i oblastmi mimo Českou republiku a to zejména pomocí Námořního úřadu České republiky a mezinárodních smluv. Dále v České republice existuje jeho organizační složka - Ředitelství vodních cest České republiky, které bylo zřízeno Ministerstvem dopravy ČR, organizace jako je Státní plavební správa – plavební úřad plní úkoly státní správy a státního dozoru ve vnitrozemské plavbě, Labsko-Vltavský dopravní informační systém (LAVDIS) a mimo jiné také pět státních podniků Povodí ČR (Povodí Labe, s. p., Povodí Vltavy, s. p., Povodí Ohře, s. p., Povodí Odry, s. p., Povodí Moravy, s. p.). K bezpečnosti neodmyslitelně patří Vodní záchranná služba Českého červeného kříže (VZS ČČK) pro některé úseky vodních cest, funguje zde i Asociace samaritánů České republiky (ASČR). Významně se na bezpečnosti plavby podílí i Poříční oddělení Policie České republiky a další instituce a organizace, které mezi sebou musí vzhledem ke komplexnosti a složitosti dané problematiky efektivně spolupracovat, pokud chtějí zajistit vysokou úroveň bezpečnosti při vodní plavbě na území ČR.

Oblast vodních toků a provozu na nich je nyní zajištěna součinností několika státních orgánů a působí zde i složky IZS. Přestože „voda patří všem“, je zapotřebí povolení k tomu, aby bylo možné umístit plavidlo na vodu, umístit kotvící molo nebo si postavit přístřešek k chytání ryb na břeh vody. Ve většině případů je těchto povolení potřeba více, jelikož se k úkonům musí vyjádřit i další subjekty, jako jsou například obce.

Spolupráce není v ČR institucionálně vymezena u většiny organizací a institucí. Vždy se jedná o spolupráci v rámci dobrých vztahů a k jednotlivým událostem jsou přivoláváni, nebo jsou obeznámeni či dotazováni právě ti, kteří ten jistý problém, situaci, stav, skutečnost

či jiné úkony mají ze zákona ve svých pravomocích, anebo jsou ze zákona povinni je konat. To znamená, že hasiči jsou přivoláváni k těm skutkům, kde jde o lidský život a je stále naděje na záchranu. Policie je přivolávána zejména k těm skutkům, kde již s největší pravděpodobností nelze pomoci k záchraně lidského života, Státní plavební správa je přivolávána tam, kde řeší skutky spojené s lodní dopravou a provozem na vodních plochách, záchranná služba je přivolávána společně s hasiči pro záchranu života, ale v tom smyslu, kdy hasiči osobu zajistí, přepraví ke břehu a oživují ji, dokud nepřijede záchranná služba, která se o danou osobu dále stará. Přesto z dobré vůle pracovníků některých organizací vznikají mezi organizacemi smlouvy, které řeší jistou spolupráci nebo vyžádání pomoci.

Z tohoto pohledu by bylo jistě vhodné institucionální spolupráci posílit, měly by být lépe zpracovány metodiky a součinnostní akty. Přece jen jde o lidský život, o jehož záchraně rozhodují i vteřiny. Je zcela nepřijatelné, že se zavedením tísňové linky 112 vznikly problémy v komunikaci a zároveň zde není zajištěna potřebná součinnost. Pokud člověk v tísni zavolá na číslo 112, tak operátor vyhodnotí situaci a vyšle v případě potřeby k místu (např. v případě skokana z mostu a následného tonoucího) záchrannou službu a hasiče. Jenže operátor nemusí vědět, že v daném úseku vodní cesty se vyskytuje Poříční oddělení Policie ČR, které má člun stále na vodě připravený k výjezdu. Naproti tomu hasiči, kteří mají svůj člun uložený na vozíku, ztrácejí cenné minuty skládáním člunu na vodu. V tu dobu, co hasiči ještě skládají člun, by již mohl příslušný člun policie být na místě – v případě lepší zajištěnosti součinnosti by operátor ihned věděl, že k tonoucímu lze poslat i policii.

Potřebná součinnost ale není zajišťována pouze na území České republiky, spolupracuje se i se zahraničím, a to převážně se sousedy České republiky. Pokud bychom parciálně posoudili jednotlivé formy spolupráce v oblasti bezpečnosti na vodních tocích České republiky, tak se mezi ně řadí zejména:

- spolupráce Státní plavební správy s Aquapolem (Association of Maritime- and Inland Navigation) a Policií ČR,
- spolupráce Státní plavební správy se správci toků,
- spolupráce Státní plavební správy se slovenskou Štátnou plavebnou správou a Policií ČR,
- spolupráce Státní plavební správy s Ministerstvem dopravy ČR,
- spolupráce Státní plavební správy s IZS,
- spolupráce Ředitelství vodních cest s ostatními.

a) Spolupráce Státní plavební správa – Aquapol – Policie ČR

V oblasti bezpečnosti probíhá spolupráce se zahraničím zejména za pomoci Aquapolu, ve kterém je sdruženo 16 států. Každý z těchto států má určité úkoly, které zajišťuje a musí plnit. V rámci Aquapolu nejvíce spolupracuje se zahraničím Státní plavební správa, která přijímá od Aquapolu úkoly, které následně plní a zpět Aquapolu dává závěry. Příkladem spolupráce Aquapolu a Státní plavební správy jsou kontrolní akce, jejichž úkolem bylo zjistit u lodních posádek požití alkoholu, provést kontrolu lodní výstroje podle lodního osvědčení a dodržování pravidel plavebního provozu vůdců všech plavidel. Dále je s ostatními členy Aquapolu zajišťován pravidelný kontakt v souvislosti s falšováním zápisů v plaveckých

knížkách. Pracovníci Státní plavební správy realizují v rámci bilaterálních vztahů recipročně svoje aktivity nejčastěji v Německu v souvislosti se sdílenou vodní cestou Labe a na Slovensku se Štátnou plavebnou správou. Další častější jednání probíhalo s organizacemi OSN, Rýnské komise, PIANC (Mezinárodního plavebního sdružení) a Aquapolu (Státní plavební správa, 2012).

b) Spolupráce Státní plavební správa – správci toků (Povodí ČR)

Státní plavební správa také mimo jiné spolupracuje samozřejmě i se správci vodních toků. Zde probíhají kontroly dílčích vodních cest spolu se správci vodní cesty a je kladen důraz na plavební značení. Zjištěné závady, jako jsou nejčastěji chyby v plavebním značení, jsou většinou správcem neprodleně odstraněny.

c) Spolupráce Státní plavební správa – Štátná plavebná správa – Policie ČR

Samotná kontrolní činnost Státní plavební správy je ve všech oblastech již tradičně zčásti zajišťována ve spolupráci s Policií České republiky. Na hraničním úseku vodní cesty na řece Moravě včetně Bařova kanálu je navíc vykonána společná kontrola se Štátnou plavebnou správou Bratislava. Dále je realizována úzká spolupráce při hlídkové činnosti s Poříčním oddělením Policie České republiky Slapy, Poříčním oddělením Policie České republiky Praha, obvodním oddělením Zvíkovské podhradí a Poříčním útvarem Městské Policie hl. m. Prahy a na Středním Labi probíhá trvale spolupráce s Poříčním oddělením Policie České republiky Nymburk. V roce 2009 se tato spolupráce ujasnila a definovala v širším pojetí, kdy Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky uspořádalo 30. listopadu 2009 součinnostní jednání s představiteli SPS. Schůzky se zúčastnili i zástupci dalších útvarů Policie ČR, kterých se problematika dohledu nad vodními plochami týká. Cílem jednání bylo prohloubení vzájemné spolupráce, definování jejích okruhů a vymezení spolupráce při společných kontrolách na vodních plochách. Jedním z bodů, který byl na programu schůzky, bylo seznámení zúčastněných s aktivitami mezinárodní organizace Aquapol. Na základě diskuse Státní plavební správy s Ředitelstvím služby pořádkové policie České republiky byly v závěru pracovního setkání stanoveny tři základní úkoly (Státní plavební správa, 2012):

1. Zvýšení intenzity kontrol půjčovaných malých plavidel se zaměřením na dodržování pravidel plavebního provozu jejich vůdci, na kvalitu jejich poučení provozovateli jednotlivých půjčoven a v případě zjištění porušování povolovacích podmínek zahajovat správní řízení s těmito provozovateli.
2. Dořešit otázku přístupů do evidence plavebního úřadu pro policisty a stanovit okruh policistů (policejních složek), které obdrží přístup do těchto evidencí.
3. Projednat se Službou kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky možnost vytvoření samostatné evidence odcizených lodí a jejich částí (např. motory) v evidenčním systému policie.

Příkladem úspěšné součinnosti a kooperace je aktuálně např. Bařův kanál, kde územní odbor Policie Uherské Hradiště dostal souhlas pro vykonávání dozoru i mimo svoji územní působnost a nyní může operovat po celém toku Bařova kanálu. Na podzim roku 2011 proběhla cesta zaměstnanců Oddělení plavebního dozoru a dokladů plavidel na Slovensko za

účelem rozšíření spolupráce a výměny informací se Štátnou plavebnou správou Bratislava v oblasti vnitrozemské plavby (Policie České republiky, 2009, Státní plavební správa, 2012).

d) Spolupráce Státní plavební správa – Ministerstvo dopravy ČR

Spolupráce Ministerstva dopravy ČR a Státní plavební správy spočívá hlavně ve vykazování jednotlivých auditů, kontrol a dozorů za každé čtvrtletí. Výkazy jsou sbírány z jednotlivých poboček a jejich informačních systémů, kam ukládají svá data a jsou předávány Ministerstvu dopravy ČR prostřednictvím Odboru plavby. Ministerstvu dopravy ČR jsou také předkládány návrhy na novelizace vyhlášek. Například se jedná o novelizaci vyhlášky č. 138/2000 Sb., o radiotelefonním provozu na vnitrozemských vodních cestách. Dále Odbor plavby Ministerstva dopravy ČR provádí kontroly vedení prvoinstančních správních spisů a kontroly vystavování průkazů způsobilosti. Dále odbor provádí kontroly dozoru poboček nad provozovateli plavidel vodní dopravy v místech s nejvíce problematickým provozem.

e) Spolupráce Státní plavební správa – IZS

Spolupráce s IZS se spíše týká mimořádných situací, jako jsou povodňové stavy, kdy někteří z úředníků Státní plavební správy jsou členy povodňových komisí. Chodí na zasedání krizového štábu nebo povodňové komise, rozebírají se tam faktické stavy, které jsou na vodě. Což tedy znamená, zda jsou např. všechna plavidla umístěna v ochranných přístavech, kde naopak nejsou, a jaká rizika v souvislosti s tím hrozí. Pokud dojde k nějaké havárii, dochází zde ke standardnímu postupu v rámci IZS. Celkově nelze zhodnotit kooperaci SPS s IZS jako nadstandardní a bylo by vhodné ji posílit.

f) Spolupráce Ředitelství vodních cest – ostatní subjekty

Ředitelství vodních cest spolupracuje se všemi organizacemi a státními orgány nebo samosprávnými orgány. Nelze ale vymežit, jak přesně a s kým spolupracuje, jelikož je tento okruh velice široký. Spolupracuje jak s obcemi, od kterých potřebuje pro své úkony různá vyjádření a povolení, tak se správou povodí, které jim předkládá návrhy na zlepšení, stejně tak jako se Státní plavební správou, se kterou konzultuje různé výstavby na vodních tocích, a s jejíž pomocí tyto stavby testuje nebo upravuje. Poskytuje příslušným orgánům státní správy podklady a zpracovává stanoviska. Také spolupracuje s Českým vysokým učením technickým (ČVUT), kdy jsou za pomoci studentů a akademických pracovníků sestavovány a zkoušeny modely plavebních komor nebo jiných vodních staveb a také jsou fyzikálně a matematicky propočítávány různé potřebné údaje – např. při určení míst náchylných na usazování nánosů, rychlost a síla proudu v meandrech apod. (blíže viz Ministerstvo dopravy ČR, 2011).

Závěr

Na vodních tocích ČR v současné době operuje několik výše uvedených institucí a organizací. Z hlediska důležitosti v oblasti bezpečnosti jsou nejpodstatnější instituce a organizace, jako je Státní plavební správa, Poříční oddělení Policie ČR, Ředitelství vodních cest, jednotlivé Správy povodí, Aquapol a Vodní záchranná služba ČČK. Činnost Vodní záchranné služby ČČK na vodních tocích lze hodnotit jako důležitou a přínosnou, ale jako nestátní organizace by měla být daleko více podporována státem, neboť v současné době

funguje pouze jako dobrovolnické sdružení, což se negativně promítá do rozsahu a kvality poskytovaných služeb. Celkovou spoluprací mezi jednotlivými institucemi a organizacemi lze hodnotit jako nepříliš propracovanou a systémovou, ale přesto překvapivě funkční. Většina úkonů v rámci spolupráce není stanovena vzájemnými smlouvami, postupy, ani jinými, např. metodickými pokyny. Proto by bylo vhodné do budoucna institucionální vymezení této spolupráce v oblasti správy a bezpečnosti na vodních tocích ČR tak, aby vedlo k lepší součinnosti institucí a organizací - například při již zmíněném využívání tísňové linky 112.

Použitá literatura a informační zdroje

1. KAVAN, Š. BALOUN, J. *Řízení záchranných a zabezpečovacích prací při povodních z hlediska vodohospodářských zařízení*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013. 116 s. ISBN 978-80-87472-55-2.
2. MINISTERSTVO DOPRAVY ČR. 2011. *Rozhodnutí č.j.: 6/2011-410-PRIV/1 – Zřizovací listina ředitelství vodních cest ČR* [online]. Praha : Ministerstvo dopravy ČR, 2011 [cit. 2014-10-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.rvccr.cz/public/data/media/organizace/zrizovaci%20listina.pdf>>.
3. PATZELT, Z. 2012. *Základní geografické údaje o České republice* [online]. Praha : Cittadella Production, 2012 [cit. 2014-10-02]. Dostupné z WWW: <http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=zakladni_udaje_cz>.
4. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. 2009. *Spolupráce Policie ČR a Státní plavební správy* [online]. Praha : Policie České republiky, 2009 [cit. 2014-10-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/spoluprace-policie-cr-a-statni-plavebni-spravy.aspx>>.
5. STÁTNÍ PLAVEBNÍ SPRÁVA. 2012. *Zpráva o činnosti úřadu v roce 2011* [online]. Praha : Státní plavební správa, 2012 [cit. 2014-10-02]. Dostupné z WWW: <http://spspraha.cz/organizace/zprava_2011.pdf>.

Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Katedra managementu a marketingu služeb

Vysoká škola evropských a regionálních studií

Žižkova 4/6, České Budějovice 370 01

Česká republika

dusek@vsers.cz

MOŽNOSTI FIREMNÍHO DOBROVOLNICTVÍ PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH SPOJENÝCH S VODOU

Corporate volunteering opportunities within extraordinary events related with floods

Simona Kaňoková

Abstrakt:

Příspěvek se zaměřuje na firemní dobrovolnictví, specifickou formu svobodné pomoci ze strany byznysu. Jde o typ finančního dárcovství, které je díky propojení se zaměstnanci součástí sociálního pilíře firemního odpovědného chování. Pro úspěšné akce firemního dobrovolnictví je zásadní svobodná volba zaměstnanců, jejich vnitřní i vnější připravenost a morální i faktická podpora vedení firmy. Podmínka pro skutečné přispění dobrovolníků z firemního prostředí lidem po povodních je respekt k situaci, tolerance k odlišnosti a opravdovost týmové motivace. Dlouhodobé zapojení zaměstnanců v koncepčním firemním dobrovolnictví je znakem loajality a důvěry ve firmu. Sdílené hodnoty a chování se následně mohou projevit ve prospěch kvalitní humanitární pomoci strádajícím obyvatelům při mimořádných událostech způsobených vodou.

Abstract:

The subsidy is focused on a corporate volunteering, a specific form of a voluntary help from the business side. It is a kind of financial donation which forms a part of a social pillar of responsible business behavior thanks to the employees involvement. The voluntary choice of employees, their intrinsic and extrinsic readiness and the company moral and factual support are essential for corporate volunteering successful events. For achieving a real help of corporate volunteers to people hit by floods, the following conditions must be met: respect to the situation, toleration of disparities and a real team spirit. The long-term engagement of employees in the corporate volunteering is a sign of the loyalty and trust in the company. These shared values and behavior may further contribute to the humanitarian help to people suffering after extraordinary situations caused by floods.

Klíčová slova: firemní dobrovolnictví, firemní společenská odpovědnost, mimořádná událost

Key words: corporate Volunteering, corporate social responsibility, extraordinary event

Úvod

Záměrem příspěvku je naplnit deklarované cíle této konference hledáním prospěšného potenciálu lidí a prostředí firemního sektoru. Pro angažované firmy všech velikostí platí

vzájemný přínos ve sdílení praktických zkušeností a podíl na podpoře sblížení lidí i organizací, zapojených do pomoci při mimořádné události.

Text obsahuje osobní poznatky autorky, které jsou výsledkem osmileté praxe v oblasti firemní společenské odpovědnosti a vlastních terénních zkušeností v době klidu i během mimořádných událostí způsobených vodou. Text směřuje ke vzájemnému pochopení a porozumění té části firemního sektoru, která uznává a podporuje firemní dobrovolnictví (bez upřednostňování jakékoliv firmy nebo oboru). Cílem je vymezení rolí a zejména nabídka inspirace k nalézání dalších příležitostí a postupů pomoci obyvatelům.

Příspěvek se zaměřuje na firemní dobrovolnictví, specifickou formu svobodné pomoci ze strany byznysu. Jde o typ finančního dárcovství, které je díky propojení se zaměstnanci součástí sociálního pilíře firemního odpovědného chování. Za svou práci ve prospěch veřejně prospěšné organizace obdrží zaměstnanec plat, nebo může být firmou jinak odměněn. Nejde tedy o dobrovolnictví, v ČR běžně chápané jako prospěšná práce bez finanční odměny. Výstižná je následující definice: „Penner (2002; také Finkelstejn, Penner, Branick, 2005) definuje dobrovolnictví jako dlouhodobé plánované a svobodně zvolené (discretionary) prosociální chování v prospěch cizích druhých osob, které se odehrává v kontextu organizace.“ (In cit. Frič a Pospíšilová, str. 10)

Partnerství byznysu

Příspěvek je zaměřen na dobrovolnou veřejně prospěšnou firemní angažovanost při mimořádných událostech spojených s vodou a neřeší smluvní obchodní kontrakty v rámci obnovy obcí a krajiny.

Tím, že Česká republika je menší země, mimořádné události na jejím území jsou dalším obyvatelům relativně rychle v dosahu. Vodní toky, vedoucí z českého území, jsou u sousedů ještě mocnější, a proto je ve všech fázích povodní důležitá funkční oboustranná příhraniční spolupráce. Náhlé přívalové záplavy mohou udeřit na menším území, ale o to rychleji. Mimořádné události spojené s vodou řeší profesionálové společně s krizovými štáby. Partnerem jim jsou organizace občanského sektoru, které se věnují v různé formě humanitární pomoci (dále humanitární organizace). Součástí jejich náplně je organizovat solidární pomoc finanční, hmotnou i osobní. Firmy mají znalosti a ty, které se hlásí k odpovědnému chování, hledají možnosti, jak se v humanitární pomoci uplatnit. Příkladem mohou být firmy, mající mezi obyvateli své zaměstnance, které mohou obci dobrovolně promyšleně a originálně pomoci v oblasti prevence.

Byznys může najít smysluplné propojení mezi kapacitami, zaměstnanci a konkrétními potřebami, zjištěnými kontaktovanou humanitární organizací podle svého oboru podnikání a velikosti nejen pro samotnou aktuální pomoc, ale i v rámci zájmu o udržení konkurenceschopnosti. Výběr témat propojených s druhem podnikání nebo řešení či ozvučení opomíjených společenských otázek, je charakteristické pro firmy, které se dlouhodobě hlásí k odpovědnému podnikání. Záměrem není nahrazovat povinnosti a závazky státu, ale svými schopnostmi i možnostmi se angažovat a podporovat solidaritu a samostatnost organizací,

kteře se např. věnují mládeži závislé na návykových látkách, rozvíjí povědomí o pěstounské péči, podporují zaměstnatelnost dětí odcházejících z dětských domovů nebo pomáhají hospicové péči. Podpora humanitární pomoci při mimořádných událostech má také potřebný význam a pozitivní dopad na společnost.

Přestože se za poslední dva roky situace zlepšila, autorka zastává názor, že stále není dostatečně využito potenciál firem otevřených pro spolupráci po povodních nebo záplavách.

Efektivnímu využití potenciálu firem by přispěla tematická příprava a vyjasňování dlouhodobé spolupráce v době klidu. Příležitosti pro dohodu jsou v technice, informačních technologiích, vozovém parku, přepravních kapacitách a vybraných položkách skladových zásob. Využití je možné připravenost firem poskytnout po potvrzení starostou různé slevy na nábytek, oděvy apod. Pro spolupráci na přípravě informačních tištěných i elektronických materiálů je možné využít grafiky a vyhotovené odborné materiály a interně šířit.

Druh spolupráce se odvíjí od oboru podnikání, velikosti firmy a samozřejmě otevřenosti ke zjištěným potřebám. Humanitárním organizacím prospívá pravidelná komunikace s kontaktními osobami i v klidném období a využití doplňujících možností souvisejících s dárcovskou podporou jejich činnosti. Nabízí se vedení a aktualizace „příslibové databáze partnerů“ pro své území. I regionální humanitární organizace mohou využít všeobecné důvěry ve své dobré jméno a nabídnout partnerskou a profesionální spolupráci. Je pozoruhodné, jak pro svět byznysu stále fungují čísla – efektivní pro spolupráci může být souhrnná statistika, fakty podložené reference a důkazy konkrétních dopadů pomoci při mimořádných událostech i na malém území. Samozřejmě bez porušení zákonné povinnosti o ochraně osobních informací.

Po ukončení stavu bezprostředního ohrožení je nezbytné pomáhat se znalostí systému a přijetím pravidel pomoci na vodou zasaženém území. Nikdy nelze připustit jakoukoliv firemní exkluzivitu druhu práce, výběru území apod. Jde o řadovou účast na spolupráci. Firmy i její zaměstnanci vyjadřují dobrovolný akt, dobrovolné je i přijetí nabízené pomoci od humanitární organizace. Hodnota těchto vztahů je v jejich etickém rozměru, protože mezi stranami může proběhnout jen ústní příslib a teprve až po bleskové realizaci dojde na řádné firemní procesování administrativních náležitostí.

Podoby firemního dobrovolnictví

Autorka souhlasí se šestým klíčovým trendem určujícím ráz dobrovolnictví 21. století Evanse a Saxtona (2005): „Nárůst firemních dobrovolníků kolektivně hledajících nové zkušenosti. Firmy pro své zaměstnance stále častěji vyhledávají dobrovolnické aktivity, které jim pomohou stmelit tým, zlepšit morálku, zakořenit do lokální komunity a dodat zaměstnancům nové a různorodé zkušenosti.“ (In cit. Frič a Pospíšilová, str. 22)

Rozhodnutí vedení firmy pro podporu firemního dobrovolnictví je vstřícným gestem vůči zaměstnancům a veřejně prospěšným organizacím. Veřejně prospěšnými organizacemi nejsou míněny pouze organizace občanského sektoru, může jít i o příspěvkové organizace

zřizované státem nebo krajem. Zájem firem o akce pod hlavičkou akcí pro firemní dobrovolníky je někdy zaměřen i na zoologické zahrady a základní školy.

Pojetí firemní dobrovolnické pomoci je různorodé a kombinovatelné. Řešení může mít vliv na kvalitu spolupráce při mimořádných událostech.

- Nepravidelné víkendové akce, zajišťované angažovanými jednotlivci. Firma neposkytuje proplacený den za pomoc neziskovému sektoru a akci koncepčně nepodporuje.
- Pravidelné víkendové akce pro podporu akcí propojené veřejně prospěšné organizace. Vyčleněna část pracovního místa např. v komunikaci nebo personalistice pro pořádání akcí. Firma pomáhá organizačně a spoluprací s občanským sektorem, ale neumožňuje realizaci akcí v pracovní době.
- Zapojení firmy dvakrát ročně ve všední den do mezinárodních akcí organizovaných v České republice odbornou organizací. Firma uhradí zaměstnanci pracovní den a většinou má kontaktní osobu, která je pověřena věnovat se dlouhodobě tématu v rámci své pracovní činnosti.
- Zaměstnanci mohou pro zvolenou organizaci volně využít kdykoliv jeden nebo dva proplacené dny v roce.
- Zajištění nárazové akce na klíč (většinou pro velký počet osob) od odborné zastřešující neziskové organizace. Firma povoluje akce ve všední den. Může být nepatřičně zaměňováno s teambuildingem, který je povinnou služební cestou.
- Firmy vysílají vybrané zaměstnance pro dlouhodobou pomoc a proplácejí jim mzdu.
- Projektové řešení, které zahrnuje plán akcí, pravidla pro účast včetně prokazatelného schvalování a pojištění proti úrazu nebo způsobené škodě. Projekt je řešen firmou samostatně, nebo podpůrně spolupracuje se zastřešující odbornou veřejně prospěšnou organizací (např. Hestia, Byznys pro společnost).

Firma, která má alespoň částečně vyčleněné pracovní pozice pro organizaci firemních charitativních sbírek a dobrovolnických akcí, projevuje strukturovaný přístup při kontaktu s neziskovými organizacemi. Pracovní pozice může řešit agendu evidence, odpovídání na dotazy a náměty zaměstnanců a věnovat se také spolupráci a komunikaci s humanitárními organizacemi. Firmy, které mají zavedený systém organizace akcí firemního dobrovolnictví včetně schvalování nadřízených, pojištění a dohodnuté případné doprovodné podpory (např. doprava, jídlo, pracovní pomůcky), mohou být pro partnerství přínosné. Lidé ze společností, které mají prostřednictvím akcí zkušenosti s lidmi z neziskového sektoru, jsou přínosem pro spolupráci ve prospěch zasažených občanů. Jsou ochotni se přizpůsobit podmínkám, a tak hladce tak zapadnout do nastaveného systému povodňové pomoci.

Některé nadnárodní společnosti mají pro agendu firemní společenské odpovědnosti vyčleněny organizační útvary, spolupráce se může ujmout i firemní nadace. Koncept CSR (Corporate social responsibility) je moderním podnikáním postaveném na ekonomickém, sociálním a environmentálním pilíři, uplatňujícím myšlenku, že by se firmy měly orientovat nejen na maximalizaci svého zisku a ekonomický růst, ale protože jsou nedílnou součástí prostředí, musí soustředit pozornost i na řešení sociálních a environmentálních otázek (Kunz 2012, s. 18). Výhodu mohou mít firmy s obory podnikání, které vyžadují zvýšenou bezpečnost nebo aktualizaci krizových plánů. Pokud prevenci nepojímají jako administrativní

nutnost, ale jako sebereflexi schopnosti reagovat na náhlé zatěžující pracovní okolnosti, je znalost bezpečnosti užitečná i zprostředkovaně.

Není žádoucí zprostředkovávat zaměstnanecké dobrovolnické aktivity reklamními nebo eventovými agenturami. Tento nákladný pasivní přístup ohrožuje hodnověrnost firemních záměrů a udržitelnost akcí. Vlastní firemní řízení je součástí dobré firemní kultury. Zaměstnanci lépe vnímají komunikaci s vlastními, byť vzdálenými kolegy, kteří jsou s tématem stabilně spojeni. Pak se může i malý firemní záměr realizovat několik let a následně rozvíjet.

Autorka považuje za zásadní, aby aktivní firmy v době, kdy je např. vyhlášen krizový stav, měly pro komunikaci s humanitární organizací jednoho pověřeného kontaktního zaměstnance, a respektovali, že v nabídce dobrovolnické práce svých zaměstnanců se zařazují po bok neziskového sektoru jako partneři s povinností přijmout i jiné požadavky, než očekávají, respektovat změny a také případně přijmout odmítnutí. Humanitární organizace má o místě pomoci aktuální informace, je v kontaktu s krizovým štábem a projevený respekt ji v náročné práci podpoří.

Přínos firemních dobrovolníků

Firmy a živnostníci, jejichž pracoviště zaplavila voda, řeší svou vlastní aktuální situaci. Pro obyvatele je proto důležitá solidarita od podnikatelů z nepostiženého území. Firmy, které jsou ochotné se zapojit, si však musí být vědomy, že kontaktované humanitární organizace zásadně prioritně řeší pomoc zasaženým občanům a nikoliv škody právnických osob.

Kvalitní management má promyšlenou základní informovanost zaměstnanců směřující k pochopení a přijetí:

- vize, cílů a základní firemní politiky,
- navazujících dokumentů,
- nastavení struktury organizace,
- znalostí firemních procesů,
- nastavení pravidel bezpečnosti, vzdělávání a vztahů se zaměstnanci,
- řízení směřujícího k zisku s respektem k odpovědnosti vůči okolí, životnímu prostředí a zaměstnancům,
- péče o firemní osobitě klima prosazující např. individuální odpovědnost za svěřené úkoly i kooperaci.

Tato chápavost se užitečně promítá do reálných situací v organizacích, u klientů a v terénu. Srozumitelnost a ztotožnění zaměstnanců s firmou a vyvážená interní komunikace pro všechny typy pracovních pozic přispívá k ohlasu na organizování charitativních a podpůrných či inovačních projektů včetně dobrovolnictví. Přípravenost na efektivní dlouhodobou práci je totožná se správným přístupem k jakékoliv pomoci. Zaměstnanci mohou pod odborným interním i externím velením vhodně pomáhat lidem v krizi a v neštěstí, například formou sbírkových akcí s interním otevřeným hlasováním, formou obhájení

firemního grantu pro místní občanskou organizaci před svými kolegy nebo mohou podle pravidel navrhnout organizace pro pomoc během dobrovolnických dní. Pokud je nastaven funkční systém, firma může uvolnit na vyžádání partnerské humanitární organizace i své experty pro odbornou pomoc.

Rozhodne-li se vedení společnosti zapojit do následné povodňové pomoci, je nepřijatelné jednat impulzivně, zapojovat se podle nápadů nahodile, neinformovat o svém záměru vedoucího povodňového koordinátora. Nikdy není možné vyhnout se nadšencům, kteří přijedou na zasažené místo podle informací z pochybných zdrojů a kteří nelibě nesou, když pro ně ihned není připravena práce a nářadí a instrukce. V situaci řešení mimořádných událostí není pro individuální nepřipravené akce prostor. Na území, které potřebuje pomoci, se záchranné složky snaží zamezit také přítomnosti tzv. povodňových turistů, lidí na výletě, kteří si přijedou vyfotit tragédii druhých. Organizovaná firemní skupinová pomoc je v této otázce bezpečná, ba osvětová. Firemní dobrovolníci jsou evidováni, vzájemně o sobě vědí a mohou se za tuto snahu veřejně postavit.

Autorka zastává názor, že úkolem firemních dobrovolníků je pomáhat s nasazením tam, kde se nedostává ostatní občanské pomoci nebo jde o území s menším mediálním zájmem. Pro vyhlášení předběžné dobrovolnické pohotovosti lze využít interní komunikační kanály, nejlépe elektronické, aby zaměstnanci zprávu okamžitě zaregistrovali, domluvili se doma i v pracovních týmech a očekávali ohlášení výjezdu na vyžádaná místa. Situace v terénu se změnami okolností mění, a proto je výhodné akce vyhlášovat na sdíleném místě a neposílat e-maily. Informační technologie poskytují uživatelsky příznivé a jednoduché přihlašování na akce, evidenci i schvalování. Z toho vyplývá, že ve firmě je velmi potřebný již zmíněný pracovník se zkušeností s dobrovolnickými akcemi, který se může stát firemním povodňovým koordinátorem. Tato role a příprava lidí do terénu ulehčí přetíženému povodňovému koordinátorovi a jeho týmu.

Nevýhodou lze nazvat fakt, že skupina firemních dobrovolníků vyjíždí i v noci a převážně pracuje v plném nasazení na úkolu jeden den a večer odjíždí. Výhodou je, že s týmem nejsou spojena žádná další organizační opatření. Vyhlášení mimořádného stavu v kraji může být výzvou, aby firma vybraným zaměstnancům v roli firemních dobrovolníků, kteří vykonávají organizační nebo koordinační činnost, povolila více proplacených a pojištěných dnů. Pokud je přihlášený zaměstnanec nucen svou účast ze zdravotních či jiných vážných důvodů zrušit, oznámí to včas a písemně. Zde se dotýkáme markantního rozdílu oproti dobrovolníkům z řad veřejnosti, kteří skupinově přislíbí pomoc, se kterou se závazně počítá, a pak nepřijedou. Přimo na místě eliminují zbytečnou organizační zátěž očekávání zaměstnanci (seznam se jmény, kontakty a profesí zasílán koordinátorovi před příjezdem), kteří interně obdrželi jednotné instrukce, mají na sebe vzájemně spojení, orientují se, jsou vhodně oblečení, přivezli domluvené pracovní nářadí a pracovní pomůcky a jsou od doby výjezdu po návrat domů pojištěni. K základnímu mixu zásad vědomých reprezentantů firmy patří například nakládání s vodou, likvidace potravin v domácnostech, předávání informací o svém pohybu, dodržování zdravotních bezpečnostních zásad svých i místních obyvatel a respekt k osobním věcem i projevům lidí. V komunikaci jde zejména o dodržování úzu nic neslibovat – ani v případě útěchy, nesnižovat a nezveličovat situaci komentováním,

nehodnotit, vyslechnout, podpořit podle vlastního přirozeného cítění. Významné je vzhledem k zranitelnosti a citlivosti lidí trpělivě přijmout rozmanitosti, ale zároveň projevit schopnost rozpoznat a nahlásit nezvládnutý stres, potlačené zdravotní potíže nebo nevnímané odřeny hrozící infekcí. Přímé práci na místě mohou pomoci firmou nakopírované mapy s názvy ulic pro zakreslení rozdělení území, vytištěné instrukce pro vysoušení domovů občanů, nebo přivezené monitorující dotazníky. Lze využít i starší notebook nebo větších vozidel firemního týmu, pokud o tom, že budou k dispozici, je koordinátor včas informován, nebo si je sám vyžádal.

Jelikož jsou ve firemním prostředí běžně nastaveny postupy pro veřejné informování médií, předpokládá se od zaměstnanců pochopení k přijetí pokynu, že se neznámým lidem ani médiím nebudou vyjadřovat o osobních záležitostech obyvatel ani citlivých údajích o obci.

Typy práce, které připravení zaměstnanci vykonávají, jsou rozmanité - fyzická pomoc při vyklizení nánosů bahna a poškozených věcí, čištění studní, úklid nebo rozvoz materiálu ze skladu humanitární pomoci, dotazníkové monitorování území, rozvážení vysoušečů a instruování k jejich používání, oklepávání omítek a také správné nanášení sanační omítek. Solidární, lidská přirozeně chápající psychická podpora občanům je vědomou součástí působení na místě. I proto, že se během běžných dobrovolnických akcí setkají zaměstnanci s lidmi s autismem, zdravotně postiženými osobami, nemocnými seniory i mentálně postiženými nebo duševně nemocnými lidmi. Připravení zaměstnanci jsou schopni odhadnout situaci, kdy je třeba předat včasnou zásadní informaci zdravotníkům. Ještě lépe jsou pro situaci v terénu vybaveni zaměstnanci z firem, kde probíhají nikoliv pouze e-learningové, ale reálné kurzy první pomoci.

Podněty

- Prožitá zdařilá pomoc lidem zasaženým povodněmi nebo záplavami nezůstává jen zkušeností zaměstnance, ale ovlivňuje sociální roli občana a rodiče. Prožívání smysluplně vynaloženého úsilí pro lidi mající zničené domovy otevírá možnost přehodnocení osobních priorit.
- Osobní angažovanost spokojených firemních dobrovolníků i po návratu z akcí je také přínosem zvládnuté pomoci. Potřebné informace se ke všem zaměstnancům přirozeně nedostanou, sami by je nevyhledali. Humanitární téma osobní pomoci je může zaujmout po vyslechnutí zážitků kolegů.
- Konfliktům a pocitům nespravedlnosti lze předcházet vzájemnou informovaností firmy a humanitární organizace o věnovaných finančních prostředcích. Území má v rámci principů humanitární pomoci nastavená pravidla a předcházet problémům je prozíravé. V mysli občanů může přesvědčení o nespravedlivě rozdělené pomoci v porovnání s jinou obcí zanechat hlubokou a hořkou stopu.
- V budoucnu se v rámci dodavatelsko-odběratelských firemních vztahů nabízí možnost zapojit do svých dobrovolnických projektů ve prospěch lidí zasažených vodou i zaměstnance vybraných obchodních partnerů. Systémová úspěšná spolupráce a sdílení firem v dobrovolnické pomoci, které se veřejně hlásí k odpovědnému podnikání, již přes deset let probíhá v platformě Byznys pro společnost.
- Humanitární organizace by měla po skončení působení v lokalitě předat zástupci firmy souhrn o uskutečněné pomoci. Ve zpětné vazbě o výsledné spolupráci je žádoucí firmě také tlumočit zaznamenaný názor obyvatel a sdílet poznatky ke zlepšení.

- Vyhýbání se jakékoliv manipulaci, reakce na náměty v průběhu pomoci a závěrečná informace zúčastněným firemním dobrovolníkům i ostatním zaměstnancům přispívají k individuálnímu i firemnímu rozvoji, který vede k uvědomělému zlepšování schopnosti pomáhat lidem při mimořádných událostech.

Závěr

„Gesto důvěry ve vlastní vzdělané uvědomělé zaměstnance, kteří jsou ochotni věnovat svůj čas, energii a vědomosti, pro firmu určitou vizitkou. Ovšem osobní přínos hasičů, humanitárních organizací i občanů, kteří týdny s nasazením pomáhají v terénu, je neporovnatelný. Pokud se napříč firmou, zapojenou do událostí prolíná vhléd do dané situace a její pochopení, vzniká atmosféra ochoty, která může přinést další potřebné náměty, nápady a projekty.“ (In cit. Kaňoková, 2014, s. 104)

Literatura

EVANS, Elisha, SAXTON Joe, 2005, s. 44- 48. In: P. FRIČ, T. POSPÍŠILOVÁ a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: AGNES, HESTIA 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.

PENNER 2002, FINKELSTEJN, BRANICK, 2005, In: P. FRIČ, T. POSPÍŠILOVÁ a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: AGNES, HESTIA 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.

KAŇOKOVÁ, Simona. Firemní dobrovolnictví při povodních: ČEZ. In: J. DOSTÁL, J. SOUKOPOVÁ. *Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR: Sborník z workshopu a semináře Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 104. ISBN 978-80-210-6714-1 (online: pdf)

KUNZ, Vilém. *Společenská odpovědnost firem*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3983-0.

VODA JAKO ZÁKLADNÍ HASEBNÍ LÁTKA

Water as a basic fire-fighting substance

Štěpán Kavan

ABSTRAKT

Příspěvek zpracovává problematiku vody jako základní hasební látku. Jsou tematizovány základní charakteristiky hašení, které vycházejí z procesu hoření. Problematika hašení vodou je reflektována na základě fyzikálních a chemických vlastností vody, které jsou podstatné při hašení požáru. V textu je rovněž řešena možnost použití přísad pro zvýšení hasebního účinku vody.

Klíčová slova

Hašení, hasební látka, smáčedla, voda.

ABSTRACT

Contribution deals with the issue of water as a basic fire-fighting substance. Are solved themes of the basic characteristics of fighting, based on the combustion process. The issue of fire-fighting water is reflected on the physical and chemical properties of water, which are essential for firefighters. The text also deal with the possibility of using additives to enhance the effect of extinguishing water.

Key words

Fighting, extinguishing agent, wetting agents, water.

Voda je jedním ze základních podmínek života na naší planetě. Tak jako platí přísloví, že „oheň je dobrý sluha, ale zlý pán“, lze toto tvrzení transformovat i na předmět vody. Naši předci vyhledávali vodní zdroje, u kterých budovali svá sídla. Vodní toky využívali jako dopravní cesty a zdroje energie. Vedle této „služby“ vody se lidstvo setkávalo s klimatickými extrémny a muselo čelit intenzivním srážkám a následným povodní, znečištění vodních zdrojů, nedostatku vody při dlouhotrvajícím suchu apod. Voda byla rovněž od pradávna využívána jako základní hasební prostředek běžných lidí, ale také hasičů, kteří zdolávali a zdolávají s touto tekutinou většinu požárů. Cílem příspěvku je charakterizovat vybraná témata z oblasti hašení požárů.

1 Charakteristika hašení

Znalost fyzikálně-chemických jevů a podmínek hoření je základním předpokladem pro usměrnění pochodů hoření. Přerušení procesu hoření lze docílit nejrůznějšími způsoby. Může to být použitím látek, které proces hoření ovlivňují, tj. hasiv, ale také mechanickým

působením (tlumnice, vytváření proluk, atd.). Vždy je nutné mít na zřeteli, že žádné hasivo, ani žádná mechanická metoda není univerzální.

Je nezbytné si uvědomit, že ne na každou hořlavou látku můžeme použít každé hasivo. Při nesprávném výběru, anebo při jeho nesprávném podání, můžeme způsobit, že hašení bude málo účinné a neefektivní, bude trvat příliš dlouho a požár se bude přes veškerou snahu hasičů dále šířit, čímž se budou i zvyšovat škody způsobené požárem. V některých případech se může stát, že požár nebude uhašen. Nesprávný výběr hasiva anebo jeho nesprávné podávání může být příčinou zbytečného poškození zařízení, přístrojů nebo materiálů nevhodným hasivem (Konspekt 1-3-01).

Proces hoření je charakterizován zejména tím, že mimo oblast hoření se uvolňuje velké množství tepla. Opakem procesu hoření je proces hašení. Pokud je potřeba uhasit hořící látku, je nezbytné nějakým způsobem zmenšit rychlost uvolňování tepla v procesu hoření nebo zvětšit rychlost odvádění tepla z pásma hoření do okolního prostředí.

Toho lze dosáhnout (Konspekt 1-3-01):

- zředěním reagujících látek, které vstupují do pásma hoření látkami nehořlavými,
- izolací pásma hoření od pásma přípravy,
- chemickým zpomalováním procesu hoření,
- ochlazováním pásma hoření.

Vedle hašení požáru lze využít možnosti přerušení hoření způsobem odebrání hořlavé látky, odebráním okysličovadla nebo omezit tepelné působení (Trčka, 2013, s. 15).

Způsoby hašení založené na ochlazování - podstata spočívá v ochlazování hořící látky pod teplotu hoření. Ochladuje se buď hořlavé látky v pásmu hoření, nebo se provádí promíchávání hořlavé látky. Hasební látka musí mít velké měrné teplo a skupenské teplo výparné, schopnost rychle a rovnoměrně se rozšiřovat po povrchu hořících látek, dobře se v nich pohlcovat a rychle pronikat do hloubky. Z hasebních látek tohoto typu se nejvíce používá voda. Při ochlazování vodou je cílem hořící látku ochladit pod teplotu vznícení. Ochlazování hořlavých látek promícháváním se provádí prakticky jen u hořlavých kapalin v nádržích při velkých vrstvách kapalin. Zejména se to provádí u takových kapalin, které mají bod vzplanutí vyšší než je teplota prostředí, ve kterém se nacházejí (Konspekt 1-3-01). Promíchávání spodních a horních vrstev kapaliny se provádí buď proudem kapaliny nebo plynu.

2 Voda jako hasební látka

Hašení požáru vodou je nejběžnější způsob likvidace požáru (Trčka, 2013, s. 15). Voda pro svůj široký výskyt a různorodost hasebních efektů je dosud nejpoužívanější hasební látkou. Pro požární účely se používá buď jako:

- chemická látka, tj. bez jakýchkoliv přísad nebo,
- ve směsi s různými chemikáliemi, které její hasební vlastnosti zlepšují.

Voda tvoří v podobě oceánů hlavní část zemského povrchu, účastní se i výstavby těl živočichů a rostlin. V atmosféře je voda obsažena ve formě páry a při ochlazení se z ní sráží v podobě mlhy, mraků, deště jinovatky, sněhu a krup. Ke všem uvedeným formám výskytu vody je potřeba ještě připočítat řeky a potoky na naší planetě, přehrady, jezera, rybníky a rovněž vodu podpovrchovou. Přírodní voda není nikdy chemicky čistá. Podle svého původu jsou v ní rozpuštěné různé minerální látky. Mnoho rozpuštěných látek obsahuje např. mořská voda. Tvrzení, že relativně nejčistší povrchovou vodou je voda

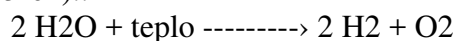
dešťová dnes již neplatí. Kyselé deště, zejména v průmyslových oblastech, obsahují všechny ve vodě rozpustné odpadní látky technologických procesů.

Fyzikální vlastnosti vody, důležité v hasební technice

Čistá voda je bezbarvá kapalina bez chuti a zápachu, v silné vrstvě namodralá. V životě lidí sehrává důležitou roli, a proto řada fyzikálních konstant látek je odvozena právě od vlastností vody. Např. základní body Celsiovy teplotní stupnice jsou odvozeny od skupenských změn vody. Teplota, při níž existuje voda a led za normálního tlaku vedle sebe, byla vzata za nulový bod Celsiovy stupnice. Při tuhnutí vody se zvětšuje její objem o 1/10. To je příčinou roztržení stěn nádob, potrubí a hadic, jestliže nejsou dostatečně elastické (Konspekt 1-3-01).

Teplota 100°C je definována bodem, při němž voda vře za normálního tlaku. Přejedem kapalně vody na vodní páru se rovněž mění její objem, a to 1700 krát. Měrná hmotnost vody se mění s měnící se teplotou, maximální hodnoty měrné hmotnosti dosahuje voda při teplotě 4°C a tato měrná hmotnost se rovná jedné. Nad teplotou 4°C a pod ní měrná hmotnost vody je menší. Tomuto chování vody říkáme anomálie vody. Má svůj velký význam pro život v přírodě, ale i pro požární techniku. Voda o teplotě 4°C klesá ke dnu a lehčí led plave na povrchu a vytváří ochrannou vrstvu proti dalšímu zamrzání.

Z hlediska požární techniky je nutné uvažovat i s takovými vlastnostmi vody, jako jsou termický rozklad a elektrická vodivost vody. Termický rozklad vody na kyslík a vodík podle rovnice (Konspekt 1-3-01):

Při teplotách běžného požáru neprobíhá. S uvedeným pochodem se setkáváme až při teplotách vyšších, pro běžný požár netypických. Vznik výbušných plynných látek při hasebním zásahu je nebezpečný a nežádoucí.

Elektrická vodivost vody závisí na množství látek, schopných disociace, které jsou ve vodě rozpuštěny. Čím je ve vodě více rozpuštěných různých přísad, tím je vodivější.

Chemické vlastnosti vody, důležité v hasební technice

Molekuly vody - H_2O vznikají slučováním atomů kyslíku s atomy vodíku. Vzhledem k rozdílné elektronegativitě uvedených prvků má molekula vody na straně kyslíku záporný náboj (přebytek elektronů) a na straně vodíku náboj kladný (nedostatek elektronů). Uvádí se (Konspekt 1-3-01), že molekuly vody mají polární charakter a voda je nejznámějším a nejpoužívanějším polárním rozpouštědlem anorganických a mnohdy i organických sloučenin.

Přísady pro zvýšení hasebního účinku vody

Hasební účinek vody lze zvyšovat přidáním různých chemikálií do vody, např. různé typy smáčedel od „klasických“ anionaktivních až po Pyrocool, nebo různé, často velice dokonalé typy pěnotvorných přísad. Smáčedla jsou povrchové aktivní organické sloučeniny, které výrazně snižují povrchové napětí vody. Této jejich vlastnosti se využívá v hasební technice (Konspekt 1-3-01).

Některé tuhé látky, např. gumu, rašelinu, dřevitou moučku, uhelný prach, tkaniny, případně materiály speciálně zabalené, v případě požáru hasit vodou buď vůbec nelze, nebo jen velmi obtížně a s velkým přebytkem vody. Pro hašení těchto látek se doporučuje

použít roztoků klasických smáčedel. V hasební technice se smáčedla uplatňují pouze ve spojení s vodou. První dávka vody se smáčedlem zasahující ohnisko požár pouze tlumí a omezuje vývoj plamenů a plynů, další roztok smáčedla ve vodě, díky svému smáčecímu účinku snáze zatéká do popraskaného materiálu a hasí velmi intenzivně.

S úspěchem lze použít roztoky smáčedel při hašení lesních požárů. Při použití 0,3% roztoku (tj. 3 litry na 1000 litrů) anionaktivního smáčedla se snižuje spotřeba vody o 30 až 50% a zkracuje se doba potřebná k uhašení požáru. Roztoky smáčedel lze použít při hašení tam, kde je možno použít vodu jako hasební látku. Omezení platná pro vodu, platí v plném rozsahu i pro vodu se smáčedly. Jako smáčedel se kromě různých průmyslových smáčedel používá s úspěchem syntetických pěnidel, např. Pyr, Finiflam aj. (Konspekt 1-3-01).

Pyrocool patří z chemického hlediska do skupiny neionogenních smáčedel. Používá se ve formě 0,4% vodného roztoku ve vodě k hašení požárů tříd A, B i C. Je hasební látkou s vysokým ochlazujícím účinkem a umožňuje razantní zásah při současné zvýšené ochraně zasahujících hasičů. Podstatou ojedinělého hasebního účinku je prudké ochlazení požářiště vlivem fyzikálních dějů uvnitř plamene. Současné rozptýlení aktivní látky v okolí plamene vytváří vrstvu s vysokou tepelnou vodivostí, která zajistí odvod tepla a jeho vyzáření do okolního prostoru. Pyrocool s vodou vytváří homogenní roztok, je netoxický, manipulace s ním nevyžaduje žádná zvláštní opatření. Vodní roztok při doporučeném způsobu použití neohrožuje zdraví člověka, zvířat ani rostlin. Je biologicky odbouratelný a není závadný pro životní prostředí.

Hasební efekty vody

Nejvýznamnějším hasebním efektem vody je efekt chladicí (Trčka, 2013, s. 21). Voda má neobyčejně vysokou hodnotu tepla výparného (teplo potřebné k převedení 1 kg kapaliny při bodu varu do skupenství plynného) a proto může z požářiště pohltit veliké množství tepla. Hořící látka se ochladí pod teplotu vzplanutí a hoření je přerušeno.

Kromě chladicího efektu působí voda jako hasební látka i svým dusivým efektem. Odpařením vody se zvětší její objem a vzniklá pára vytěsňuje z požářiště vzdušný kyslík. U žhnoucích látek (dřevo, textilie a další) však není dusivý efekt vody významný. Molekuly žhnoucích látek totiž zpravidla obsahují dostatek kyslíku potřebného pro hoření, čímž může být žhnutí udržováno (Konspekt 1-3-01).

Tabulka č. 1: Zvětšení původního objemu vody odpařením v závislosti na teplotě

Teplota [°C]	Zvětšení objemu
100	1 700x
200	2 400x
650	4200x

Zdroj: Konspekt 1-3-01

Voda jako výborné rozpouštědlo se mísí i s řadou hořlavých kapalin (např. líh, glykol, aceton, kyselina octová a další). Při hašení požáru hořlavých ve vodě rozpustných kapalin působí voda i svým zřed'ovacím účinkem. Mechanickým účinkem vodní clony lze oddělit hořlavé látky od zdroje požáru. Voda zde působí svým dělicím efektem.

Hasební účinek vody je ovlivněn (Konspekt 1-3-01):

- vlastnostmi hořlavých látek,
- velikostí kapiček vody, optimální účinnosti dosahují kapičky o průměru 0,1 až 1 mm, této velikosti je dosaženo u proudnic při tlaku kolem 0,4 MPa,
- intenzitou dodávky,
- přísadami chemikálií.

Hasební účinek vody je rovněž závislý na způsobu, jakým je hasební látka k ohnisku požáru přivedena.

Voda jako hasební látka se převážně používá při požárech:

- žhnoucích látek v podobě sprchového nebo plného proudu,
- kapalných uhlovodíků s teplotou varu vyšší než 80°C, a to v podobě sprchového proudu,
- v uzavřených místnostech v podobě mlhového proudu, či vodní páry.

Použití vody v hasební technice má své přednosti i nedostatky. K přednostem náleží zejména (Konspekt 1-3-01):

- vysoký chladicí efekt - používá se proto nejen k hašení požáru, ale i k chlazení objektů v blízkosti požáru,
- relativně nízká cena a snadná dostupnost,
- poměrně nekomplikovaný transport,
- chemická neutralita a nejedovatost,
- možnost využití její mechanické energie ke stržení požárních mostů, uvolnění otvorů, k rozbití střech, komínů apod.

K nedostatkům vody jako hasiva patří (Konspekt 1-3-01):

- při nízkých teplotách tuhne a mění svůj objem,
- vodou nelze hasit hořlavé kapaliny s teplotou varu pod 80°C, protože chladicí efekt je neúčinný, problematické hašení hořlavých kapalin obecně,
- škody způsobené vodou na budovách, zařízeních a skladovaných materiálech, zejména v prostorách požárem ještě nezachvácených, mohou být neúměrně vysoké,
- u požárů prашných produktů je voda bez smáčedla velmi málo účinná,
- požáry zařízení pod elektrickým napětím – nutnost zvláštních opatření z důvodu nebezpečí úrazu elektrickým proudem.

Závěr

Voda jako základní hasební látka je trvalý fenomén především při práci zasahujících hasičů. Znalosti základních chemických a fyzikálních parametrů usnadňuje pochopení možných reakcí při zdolávání požáru. Základní vědomosti si musí osvojit každý občan, aby v případě nechtěného hoření mohl provést první pokus o uhašení požáru, tak aby nevystavil v ohrožení sebe či další osoby, a aby pokud možno efektivně zasáhl.

Použitá literatura:

Konspekt 1-3-01 Hašení vodou, vodní proudy, proudnice. Konspekty odborné přípravy jednotek požární ochrany. MV – generální ředitelství HZS ČR, zpracoval Karel Macht, rok vydání a ISBN neuveden.

Trčka, Martin. Provádění požárního zásahu. Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě. Ostrava, 2013. ISBN 978-80-7385-135-4

plk. Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.
Hasičský záchranný sbor JČK
Pražská 52b, 370 04 Č. Budějovice
E-mail: stepan.kavan@email.cz

AKTUÁLNE MOŽNOSTI OCHRANY ÚZEMIA PRED ÚČINKAMI POVODNÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Current possibilities of land protection before floods effects in Slovakia

Eva Keméňová

Abstrakt: Príspevok je zameraný na akútny stav zvyšovania počtu a intenzity povodní v Slovenskej republike za posledné obdobie. Poukazuje na hlavné príčiny vzniku povodní, čím sa snaží preniesť pozornosť v protipovodňovej politike najmä na preventívne opatrenia. Autor sa snažil poukázať na využívanie suchých nádrží – poldrov, ako veľmi efektívneho opatrenia, ktoré bolo vo viacerých lokalitách Slovenska zrealizované a napomohlo k transformácii povodňovej vlny a k obmedzeniu povodňových škôd.

Abstract: The article focuses on the acute condition of increasing the number and intensity of floods in the Slovak Republic in the last period. It highlights the main causes of floods, thereby trying to locate attention on preventive measures. The author tried to point out the use of dry ponds, as a very effective measure, which has been in several locations in Slovakia implemented and helped to transform the flood wave.

Kľúčové slová: ochrana pred povodňami, povodňové škody, preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami, suché poldre.

Key words: flood protection, flood damage, preventive measures before floods, dry pond.

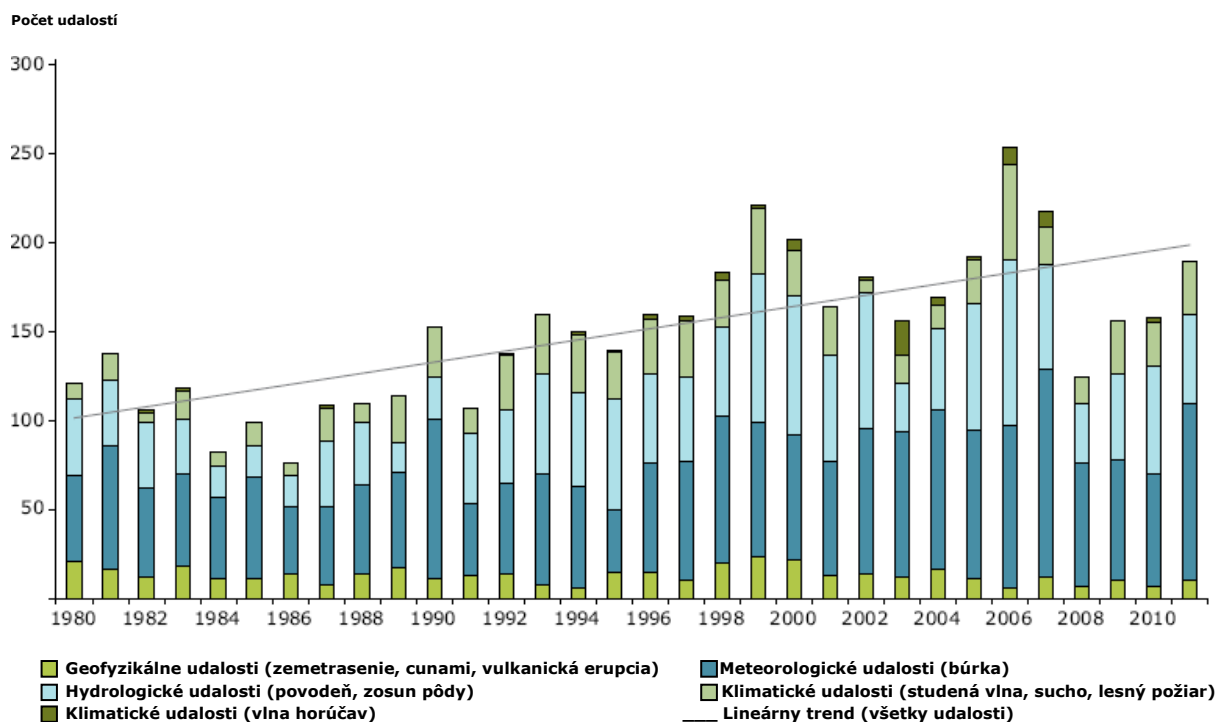
V Slovenskej republike je od roku 2010 účinný nový zákon o ochrane pred povodňami (Zákon č. 7/2010 Z. z.), ktorým bola transponovaná Smernica Európskeho parlamentu a Rady o hodnotení a manažmente povodňových rizík 2007/60/ES. Dôvod prijatia uvedenej smernice Európskou úniou (ďalej len „únia“) bol jednoznačný. Vzhľadom na zmeny klímy, ktorých dôsledky sú zjavné na všetkých kontinentoch, bolo potrebné aj zo strany únie zaujať konkrétne stanovisko k problematike prírodných katastrof. Za posledných 30 rokov sa na európskom kontinente zvýšil výskyt prírodných katastrof, vrátane hydrologických udalostí, ku ktorým povodne patria. Svedčí o tom aj graf č. 1, v ktorom sú zaznamenané údaje z rokov 1980 – 2011.

Príčin vzniku povodní je viacero. Tými najzávažnejšími sú predovšetkým zmeny v klimatických pomeroch, poškodená krajina a sústredenosť ľudí na nesprávne opatrenia v rámci protipovodňových opatrení, kedy sa najviac finančných prostriedkov a úsilia vynakladá nie na preventívne opatrenia proti ich vzniku, ale na nápravu už vzniknutých škôd. Prírodná retenčná schopnosť povodia zadržať v území spadnutú dažďovú vodu, či vodu z topenia snehu je výrazne znížená. A ak k tomu pridáme súčasné prívalové dažde, kedy za veľmi krátky čas spadne taký objem vody, aký by bežne spadol počas celého mesiaca v danom mieste, je logické, že dochádza k povodňam častejšie a s väčšími následkami. Rozsiahle zaasfaltované alebo betónové plochy miest prispievajú k rýchlemu odtoku

dažďových vôd a k vysušovaniu pôdy pod týmito zastavanými plochami, vrátane znižovania zásob podzemných vôd. Vysušená pôda bez protieróznych opatrení sa správa ako nepriepustný film (Stratégia ZMOS, 2006, s.1-2).

Pri prírodných katastrofách často krát dochádza k ich cezhraničným účinkom, čo predstavuje aj pri povodniach potenciálne veľké riziko pre susediace štáty. Uvedomujúc si tieto skutočnosti prijal Európsky parlament v roku 2010 Uznesenie – *Prístup Spoločenstva k prevencii prírodných a človekom spôsobených katastrof* (ďalej len „Uznesenie“). Uznesenie poukazuje na nutnosť holistického, proaktívneho, informáciami podloženého a dôsledného prístupu k prevencii katastrof, ktorý musí zahŕňať rôzne úrovne spolupráce medzi miestnymi, regionálnymi a vnútroštátnymi orgánmi a ďalšími subjektmi, poznajúcimi toto územie. Európsky parlament v Uznesení taktiež zdôrazňuje, že je dôležité vnímať prevenciu z komplexného pohľadu a začleňovať ju do príslušných sektorových politík na podporu vyváženého využívania pôdy a súdržného hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktorý je v súlade s prírodou (Uznesenie (2009/2151 (INI)), písm. H).

Graf č. 1 – Počet prírodných katastrof v štátoch EHP v rokoch 1980 - 2011

Zdroj: Európska environmentálna agentúra, *Zmena klímy, vplyvy a zraniteľnosť v Európe 2012, Správa založená na ukazovateľoch*, Správa EHP č. 12/2012.

Zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami rozdeľuje opatrenia na ochranu pred povodňami do troch skupín, podľa časového hľadiska kedy sú vykonávané. Ide o preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami, opatrenia v čase povodňovej situácie a opatrenia po povodni (§ 4 zákona č. 7/2010 Z. z.). Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami sú napr.:

1. opatrenia, ktoré spomaľujú odtok vody z povodia do vodných tokov, zvyšujú retenčnú schopnosť povodia alebo podporujú prirodzenú akumuláciu vody v lokalitách na to vhodných, a ktoré chránia územie pred zaplavením povrchovým odtokom,
2. opatrenia znižujúce maximálny prietok povodne, akými sú výstavba, údržba, oprava a rekonštrukcia vodných stavieb a poldrov,
3. opatrenia chrániace územie pred zaplavením vodou z vodného toku, akými sú úprava vodných tokov, výstavba a údržba, oprava a rekonštrukcia ochranných hrádzi alebo protipovodňových línií pozdĺž vodných tokov,
4. vypracovanie, prehodnocovanie a aktualizácia plánov manažmentu povodňového rizika vrátane predbežného hodnotenia povodňového rizika a vyhotovovania máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika.

Vyhotovovanie máp povodňového rizika a ohrozenia má významný prínos najmä pre obce a mestá, ktoré v procese schvaľovania územného plánu obce, či územného plánu zóny dokážu stanoviť záplavovú oblasť.

Dôkazom racionálnejšieho presadzovania preventívnych opatrení pred opatreniami vykonávanými až počas povodne by mali byť škody vyčíslené v peniazoch. Ministerstvo životného prostredia SR eviduje náklady spojené s povodňovými škodami, ktoré od roku 2000 – 2012 predstavovali **961 630 558 Eur**. Najkritickejšie roky v spomínanom období boli roky 2006 a 2010, pričom v roku 2010 išlo o 534 644 406 Eur. Vďaka spomínanej Smernice únie sa realizovalo predbežné vyhodnotenie povodňového rizika v SR, pomocou ktorého sa identifikovalo 559 oblastí s výskytom významného povodňového rizika predstavujúceho územie veľké 1 286, 224 km (Stratégia protipovodňovej ochrany do roku 2020, 2013, s. 5). Vzhľadom na tieto čísla sa javí v súčasnej protipovodňovej politike viac než aktuálne sústrediť pozornosť na opatrenia zamedzujúce vzniku povodní. Náklady na preventívne opatrenia sú v priemere približne o 6 až 8 násobne nižšie ako škody spôsobené povodňami.

Ochrana územia miest a obcí

Územnú samosprávu v Slovenskej republike tvoria obce a mestá, ktorých počet je približne 2800. Donedávna v čase pred prijatím nového zákona o ochrane pred povodňami samosprávy riešili len následky povodní. V súčasnosti, najmä v obciach a mestách často postihovaných povodňami, sa však začína presadzovať nový prístup k protipovodňovej prevencii, ktorý spočíva vo vlastnej mobilizácii opatrení zabraňujúcim vzniku povodní. Bez zmeny prístupu možno rátať so zvyšovaním početnosti a intenzity povodní aj v obciach, ktoré povodne nikdy nepostihli.

V zmysle zákona č.7/2010 Z. z. patria k orgánom riadiacim a zabezpečujúcim ochranu pred povodňami orgány štátnej správy – Ministerstvo životného prostredia SR, okresné úrady v sídle kraja a okresné úrady (tzv. orgány ochrany pred povodňami), obce, ale aj správcovia vodohospodársky významných vodných tokov, alebo vlastníci, správcovia pozemkov, stavieb, objektov alebo zariadení, ktoré sú umiestnené na vodnom toku alebo v inundačnom území a i.

Každý zo spomínaných subjektov má určité práva a povinnosti, vyplývajúce mu zo zákona o ochrane pred povodňami, v závislosti od svojich kompetencií a pôsobnosti vychádzajúcich im z ich určenia. Pre obce je teda obzvlášť dôležité spolupracovať s uvedenými subjektmi primeraným spôsobom.

Ako obzvlášť prínosný sa v skúmanej veci považuje dokument *Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS) – Stratégia ZMOS v oblasti protipovodňovej prevencie a ochrany územia miest a obcí pred povodňami* z roku 2006, ktorý veľmi explicitne, odborne a vecne navrhuje možné riešenia tejto problematiky na úrovni obcí.

Podstatou protipovodňovej prevencie (ďalej len „prevencia“) je obnova vodozádržnej schopnosti čiastkového povodia a zníženie erózných procesov na území obce. Za týmto účelom je pre obce vhodné vypracovať tzv. *Projekt zvyšovania vodozádržnej schopnosti a znižovania erózných procesov na katastrálnom území obce*. Doterajší spôsob hospodárenia s dažďovou a povrchovou vodou v krajine sa musí zmeniť a je potrebné rešpektovať postupnosť najmä dvoch krokov. Prvým je *zadržanie dažďovej a povrchovej vody v krajine in situ v najväčšom možnom rozsahu* prostredníctvom realizácie plošných protierózných opatrení a realizácie systémových plošných opatrení na zvýšenie vodozádržnej schopnosti povodia.

Druhým krokom je *odvádzanie len prebytkov vody z územia prostredníctvom vodných tokov*. V týchto dvoch po sebe logicky nadväzujúcich krokoch spočíva podstata protipovodňovej prevencie a príspevok obnovenej časti povodia k eliminácii nepriaznivých klimatických zmien a ochladzovaniu územia. Týmto prístupom sa začne stabilizovať a zlepšovať vodná bilancia na území obce. To si však vyžaduje kvalifikovaný prístup starostov obcí a hlavne ich odborná pripravenosť v oblasti prevencie.

Úloha územnej samosprávy a spolupráca všetkých sociálno-ekonomických partnerov v povodí pri zabezpečení prípravy a realizácie protipovodňovej prevencie je rozhodujúca. Realizáciou pomerne jednoduchých a investične nenáročných technických a biotechnických opatrení je možné na území jednotlivých obcí a miest zlepšiť povrch povodia – revitalizovať schopnosť povodia zadržiavať vodu tak ako to bolo kedysi, a to bez obmedzenia rozvojových potrieb a hospodárskych činností v území.

Ako vecný sa javí a stojí za zmienku *Katalóg opatrení, riešení a príkladov z praxe* (skr. „Katalóg“), ktorý poskytuje ucelený súbor informácií o možnostiach využitia a uplatnenia rôznych technických, technologických, hospodárskych a iných postupov a riešení pri hospodárení s pôdnym fondom, vodnými a inými prírodnými zdrojmi v krajine. Katalóg je ponúkaný nielen pre obce združením ZMOS na svojej internetovej stránke. Obce a mestá môžu podľa vlastného výberu vytlačiť potrebný katalógový list a priamo ho vložiť do plánu integrovaného manažmentu vodných zdrojov obce. Spomenieme len niektoré zo spomínaných katalógových opatrení, pretože ich celkový počet je približne 70. Ide o nasledovné skupiny opatrení:

1. adaptačné opatrenia v krajine,
2. hospodárske opatrenia v oblasti nakladania s pôdnym fondom a vodnými zdrojmi,
3. zabezpečenie pitnej a úžitkovej vody,
4. zabezpečenie čistenia komunálnych odpadových vôd,
5. iné druhy využitia vôd,
6. znečistenie pôd a vody a ich sanácia,
7. plánovacie, povoľovacie a hodnotiace procesy verejnej správy v oblasti integrovaného manažmentu vodných zdrojov,
8. monitorovacie a podporné nástroje pre aplikáciu integrovaného manažmentu vodných zdrojov.

My sa v našom príspevku budeme spomedzi všetkých týchto opatrení venovať predovšetkým opatreniam *vykonávaných na vodných tokoch*, pretože tieto boli v nedávnom období v niektorých obciach v SR aj zrealizované. Účelom spomínaných opatrení je zvýšiť starostlivosť o úpravu bystrín a malých tokov a vhodné využívanie územia v bezprostrednej blízkosti korýt vodných tokov. Z toho dôvodu je potrebné prehodnotiť prístup k starostlivosti o vodné toky, aby sa spomalila rýchlosť vody v toku a v záplavovom, inundačnom území dať dostatočný priestor vode a nie výstavbe budov a iných objektov. Kritické sú najmä oblasti so zvýšeným ohrozením erózie pôdy, vyžadujúcim opatrenia zdrsňujúce dno a brehy vodného toku. K opatreniam na vodných tokoch patria:

- obnova napojení na pôvodné ramená a meandre vodných tokov,

- zdrsnenie dna vodných tokov,
- opatrenia na vzdúvanie hladín a hradenie bystrín mimo lesov,
- *výstavba suchých poldrov*,
- budovanie objektov na riadené vypúšťanie vôd do záplavového územia,
- budovanie malých prietokových vodných nádrží a rybníkov,
- budovanie rybovodov.

V Slovenskej republike existuje mnoho lokalít, v ktorých v rámci preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami, predstavujú suché nádrže – poldre jediné riešenie. Dôvodom sú jestvujúce mosty, hustá zástavba obydľí a priemyslu v tesnej blízkosti vodného toku, ako aj majetkovoprávne usporiadanie stavieb viacerých alternatív protipovodňovej ochrany (Hrabovský, 2013, s. 1).

Suchý polder (§ 57 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách) je vodná nádrž, do ktorého voda priteká do vodného toku alebo z vodného toku. Primárna úloha suchého poldra je ochrana nižšie položeného územia najmä obývaných území pred negatívnymi účinkami povodní. Tieto účinky sa prejavujú znížením kulminačného prietoku vody vo vodnom toku, časovým posunom nástupu povodňovej vlny a zachytením splavenín vzniknutých pri povodni. Pomocou suchého poldra, jeho líniovými a bodovými stavbami, je možné v území regulovať rozliatie vody v presne vymedzenej časti územia, ktorá nie je obývaná. Ako najvhodnejšie sa javí využívať suché poldre ako doplnujúcu vodnú stavbu najmä pred väčším aglomeráciami a sídlami, prípadne ich kombinovať s objektmi a líniovými stavbami, umožňujúcimi priame vypúšťanie vody pri vyšších stupňoch povodňovej aktivity do širšieho záplavového územia.

Suché poldre je možné často jednoducho vytvoriť menšími terénnymi úpravami na vhodne modelovanom povrchu terénu, napr. prehradením údolia zemnou hrádzou z miestnych materiálov alebo využitím lesnej či poľnohospodárskej pôdy. Často sa prípady záberu poľnohospodárskej pôdy na uvedený účel považujú zo strany poľnohospodárov ako strata možného zisku. Z toho dôvodu je potrebné vyhodnotiť aké veľké povodňové riziko sa v danej lokalite vyskytuje a v závislosti od toho je žiaduce posúdiť veľkosť prípadných škôd spôsobených povodňami a výšku prípadných strát z neobhospodarovania poľnohospodárskej pôdy.

Územie suchého poldra je možné zatrávnením premeniť na lúku či trvalý trávny porast, čím pri jeho zaplavení dôjde k minimálnym škodám a lúka môže byť napríklad zdrojom sena pre hospodárske zvieratá. Ak ide o nepoľnohospodárske využitie územie plochy poldra, toto by malo zostať ako zatrávnená plocha, ktorú je možné využívať na voľnočasové aktivity nevyžadujúce dodatočné vybavenie v území, ktoré by mohlo byť ohrozené občasným zatápaním.

Východné Slovensko je často postihované povodňami, či už lokálneho charakteru vplyvom privalových dažďov, alebo povodňami vyvolanými dlhotrvajúcimi zrážkami zasahujúcimi celý región. Suché poldre boli vzhľadom na kritickú situáciu opatrením, ktoré malo transformovať povodňovú vlnu. V povodí rieky Bodrog, okres Vranov nad Topľou a Bardejov, boli vybudované štyri poldre, z nich dva staršie vybudované v 80-tych rokoch 20. storočia a dva nové vybudované zo švajčiarskych fondov v roku 2006. Po veľkých povodniach z roku 2010 je možné konštatovať, že vybudovaním poldrov na spomínanom území a najmä vďaka ich transformačným účinkom sa vylepšila protipovodňová ochrana centrálnej časti mesta Vranov nad Topľou (Kolesárová, 2013, s.1-8). Územie Slovenska, najmä lokalita východného Slovenska si bude v budúcnosti vyžadovať výstavbu desiatok suchých nádrží. Vodohospodári majú vytipované oblasti, v ktorých je viac než žiaduce pristúpiť k ich vybudovaniu napr. v obci Frička, Kurov, Hervatov, Soboš, Kríže.

Záver

Snahou príspevku bolo poukázať na neustále aktuálny a tak málo v praxi riešený problém vo verejnej správe, ktorým sú povodne a ochrana pred ich vznikom. Ochrana pred povodňami zasahuje do viacerých politík realizovaných v rámci verejnej správy – životné prostredie, pôdohospodárstvo, vodné hospodárstvo a pod. Z čoho vyplýva, zaangažovanosť širokej odbornej verejnosti. Obce a mestá k nim nepochybne patria a sú predovšetkým tými, ktorí spolu so svojimi občanmi v prípade vzniku povodní musia čeliť ich následkom a škodám.

Použitá literatúra:

Európska environmentálna agentúra, Zmena klímy, vplyvy a zraniteľnosť v Európe 2012, Správa založená na ukazovateľoch, Správa EHP č. 12/2012.

HRABOVSKÝ, O. Suché nádrže – ako jediné riešenie protipovodňovej ochrany, 2013, Príspevok z odbornej konferencie "Priehradné dni 2012", Dostupné na: <http://www.skcold.sk/uploads/media/Svazek_2_088.pdf>.

KOLESÁROVÁ, E. Transformačný účinok a skúsenosti z prevádzky poldrov v pôsobnosti Slovenského vodohospodárskeho podniku, š.p. OZ Košice, Správa povodia Bodrogu Trebišov, 2013, Príspevok z odbornej konferencie "Priehradné dni 2012", Dostupné na: <http://www.skcold.sk/uploads/media/Svazek_2_080.pdf>

Stratégia protipovodňovej ochrany do roku 2020, Ministerstvo životného prostredia SR, 2. časť, Dostupné na: <<http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/voda/ochrana-pred-povodnami/strategia-protipovodnovej-ochrany-sr-do-roku-2020/>>.

Stratégia ZMOS v oblasti protipovodňovej prevencie a ochrany územia miest a obcí pred povodňami, 2006. Dostupné na: <http://www.zmos.sk/strategia-zmos-v-oblasti-protipovodnovej-prevencie-a-ochrany-uzemia-miest-a-obci-pred-povodnami-.html?id3=32161&module=action_72644_id_art=14043>.

Uznesenie Európskeho parlamentu z 21. septembra 2010 o oznámení Komisie: Prístup Spoločenstva k prevencii prírodných a človekom spôsobených katastrof (2009/2151 (INI)), písm. H.

Zákon NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov.

por. JUDr. Eva Keméniová

Katedra verejnej správy a krízového manažmentu

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

eva.kemenova2@minv.sk

PITNÁ VODA A JEJÍ DODÁVKA V MIMOŘÁDNÝCH SITUACÍCH

Drinking water and its supply in disasters

Šárka Kročová

ANOTACE

Jestliže voda je nezbytným předpokladem života flóry a fauny, tak pitná voda je základním předpokladem života lidí. Člověk nemůže na rozdíl od ostatní fauny k pití používat každou vodu, ale pouze vodu zdravotně nezávadnou. Aby ji měla k dispozici i v době vzniku mimořádných nebo krizových situací většina obyvatelstva České republiky a její infrastruktura, se starají vodárenské společnosti. Jak být na vznik mimořádné situace preventivně připraven a jak daného požadavku dosáhnout v realizovatelném a ekonomicky přijatelném rozměru, naznačuje v základním rozsahu následující článek.

ANNOTATION

Water is vital for the existence of flora and fauna on this planet. Moreover, drinking water is a basic human need. Unlike fauna, a human cannot use any water, but only water which is not unhealthy. Water operating companies ensure so that drinking water can be available to most of population in the Czech Republic in case of emergency, such as disasters and crisis situations. This paper indicates how to be prepared for disasters and how to achieve it in our economic conditions.

Klíčová slova

voda, pitná voda, vodárenské systémy, infrastruktura, krize, mimořádná situace, prevence, řešení.

Key words

water, drinking water, water supply systems, infrastructure, crisis, disaster, prevention, solution.

Úvod

Pitná voda je základní lidskou poživatinou, nezbytným předpokladem výroby potravin a současně předpokladem funkce veřejné a soukromé infrastruktury měst a obcí. I krátkodobé přerušení její dodávky z vodovodní sítě pro veřejnou potřebu způsobuje jejím odběratelům problémy. Nejzávažnější dopad má přerušení dodávky pitné vody pro nemocnice, zdravotní ústavy, veřejnou a soukromou infrastrukturu provozně závislou na přímých dodávkách vody z vodovodní sítě. Na daný způsob zásobování je v České republice závislá převážná část obyvatelstva a infrastruktury. V řadě lokalit a zejména velkých měst téměř 100 % odběratelů vody.

Vzhledem k tomu, že vzniku havárií a vzniku mimořádných událostí nelze zcela zabránit, musí být jejich odběratelé na jejich vznik a průběh připraveni. Příprava na řešení události musí být závislá na významu pitné vody pro spotřebitele a času, po který se může bez přímé dodávky vody z vodovodní sítě obejít nebo její dodávku nahradit z jiného zdroje vody. Převážná část spotřebitelů však nemá možnost alternativního řešení formou využití záložního zdroje vody a musí se spolehnout na náhradní nebo nouzové dodávky vody, které jsou zajišťovány provozovatelem vodovodní sítě v rámci jeho zákonné povinnosti.

Následující článek se bude zabývat v základním rozsahu aspekty, které vyvolávají vznik mimořádné nebo krizové situace na vodárenských systémech, prevencí snižování rizika jejich vzniku a alternativními způsoby, jak minimalizovat následné škody v realizovatelném a ekonomicky přijatelném rozměru.

1 Vodárenský systém a jeho význam pro zastavěná území

Na dodávkách pitné vody z vodárenských systémů pro veřejnou potřebu je v České republice závislých 9,8 mil. obyvatel [1], což představuje 93,5 % z celkového počtu obyvatelstva státu. Jejich počet se meziročně trvale zvyšuje a při nastávajících klimatických změnách i zvyšovat bude. Jestliže v roce 1989 byla pitná voda z vodovodní sítě dodávána pro 82,4 % obyvatel, tak v roce 2012, již pro zmíněných 93,5 % obyvatelstva [1]. Z uvedeného vyplývá, že vodárenství zcela jednoznačně patří k jedné z nejdůležitějších infrastruktur státu, zajišťujících jeho funkci. Mimo dodávek pitné vody spotřebitelům je ale i mimořádně významným subjektem zajištění požárního zabezpečení zastavěných území. Je neopominutelným víceúčelovým zdrojem požární vody pro přímé odběry požární vody z vodovodní sítě prostřednictvím hydrantů nebo výtokových stojanů a současně dodavatelem požární vody pro vnitřní vodovody průmyslových areálů, průmyslových zón a obchodních areálů. V řadě případů je i významným zdrojem vody, jak bude zmíněno v následující části článku, i pro požární zabezpečení tunelových staveb pozemních komunikací.

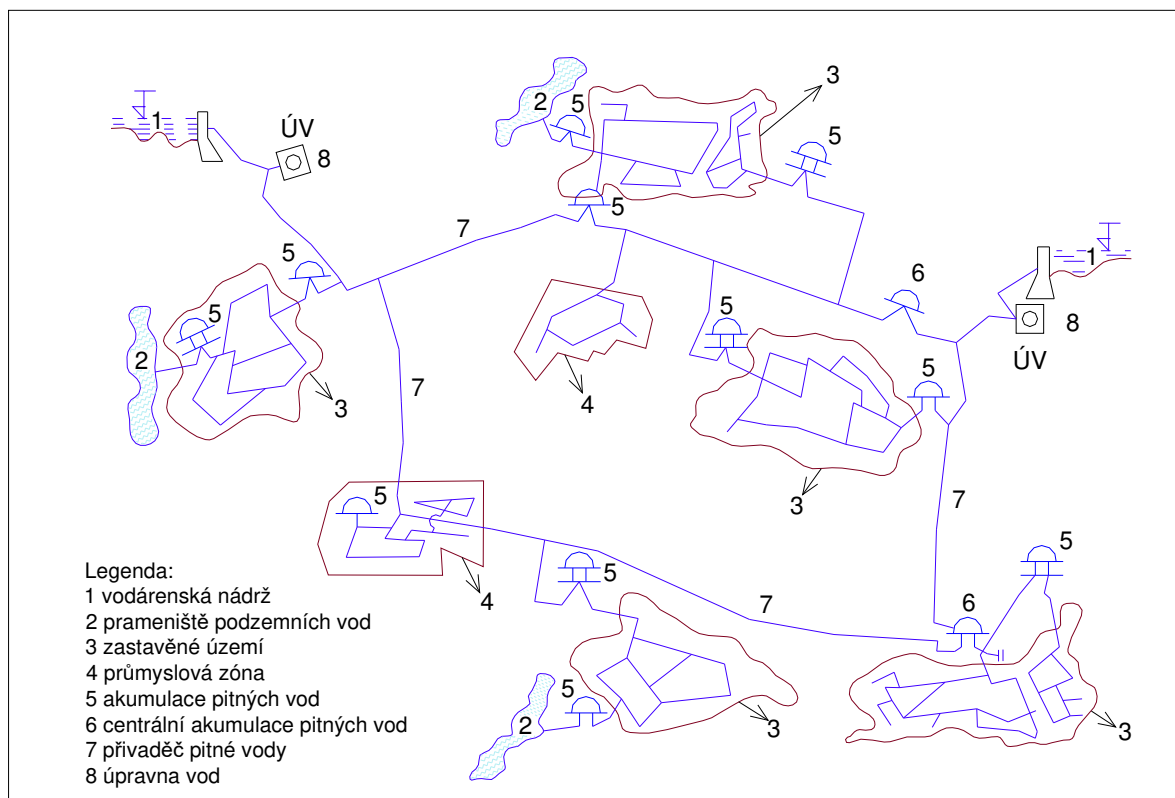
K danému účelu slouží v podmínkách české republiky následující vodárenské systémy s různým významem dodávky pitné a požární vody jejím spotřebitelům:

- skupinové a oblastní vodovody,
- místní vodovody měst a obcí,
- vnitřní vodovody,
- požární vodovody.

Každá z uvedených skupin vodárenských a požárních systémů má svá vlastní specifická rizika, slabé a silné stránky, které zásadním způsobem ovlivňují jejich užitné vlastnosti v zajišťování dodávek vody spotřebitelům.

1.1 Skupinové a oblastní vodovody

Skupinové a oblastní vodovody jsou nejvýznamnějším zdrojem požární vody zejména pro velká a střední města. Jsou podmiňujícím faktorem jejich rozšiřování a často i obecného rozvoje. Jejich základní struktura je znázorněna na obrázku č. 1.

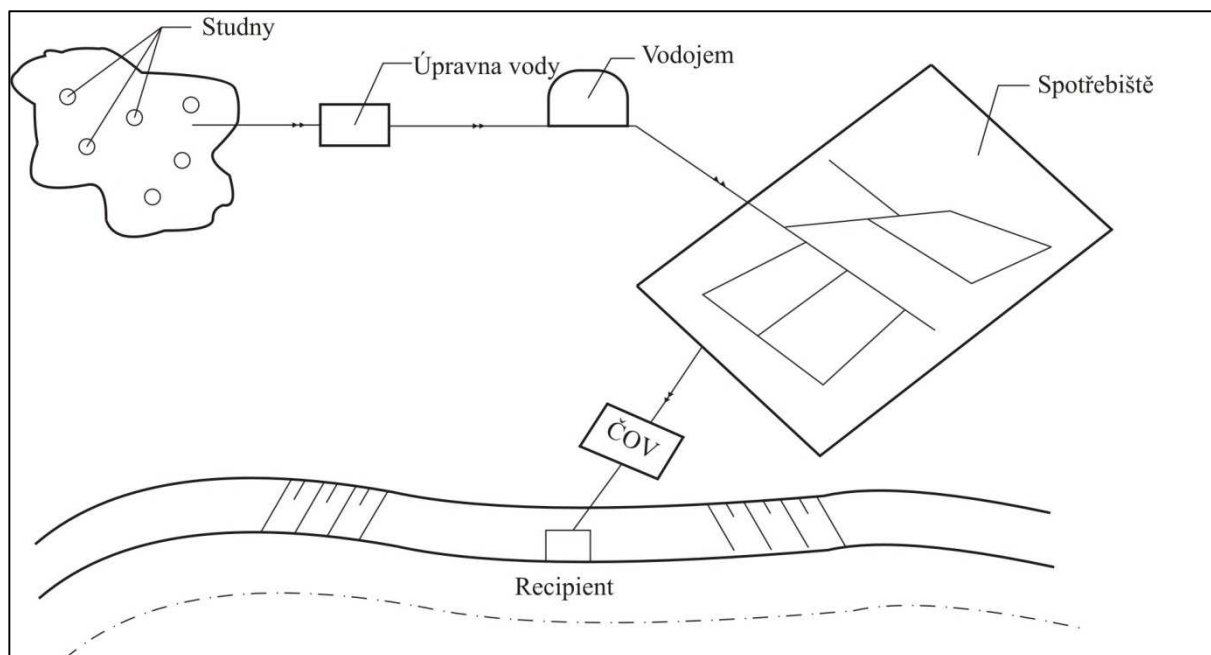

Obr. č. 1 Schéma vodárenské soustavy skupinových nebo oblastních vodovodů
[zdroj autor]

Jak je znázorněno na schématu, zpravidla mají jeden nebo více zdrojů povrchové a v některých případech i podzemní vody. Jejich silné a slabé stránky jsou v článku deklarovány v kapitole č. 2 i s doporučením, jak alternativními způsoby negaci snižovat a řešit nouzové dodávky vody při vzniku mimořádných nebo krizových situací. Význam těchto vodárenských systémů trvale vzrůstá a postupně se stávají dominantním zdrojem vody v České republice. Mimo svého základního poslání, tj. dodávky pitné vody celé řadě spotřebišť, jsou i vhodným zdrojem požární vody mimo zastavěná území s absencí přirozených zdrojů vody a zdrojem požární vody pro požární vodovody, například tunelových staveb pozemních komunikací s vysokými nároky na kapacitu vodního zdroje.

1.2 Místní vodovody

Místní vodovody pro veřejnou potřebu jsou integrální součástí každého města a většiny obcí. Jsou vždy i zdrojem pitné a požární vody pro veřejnou a soukromou infrastrukturu zastavěného území a současně i zdrojem vody pro vnitřní vodovody různých subjektů. V řadě případů bývají i zdrojem požární vody požárních vodovodů pro průmyslové a obchodní zóny realizované mimo klasicky zastavěnou část měst a obcí. Mohou být napojeny na vodárenskou soustavu nebo mají svůj vlastní zdroj pitné a požární vody, viz obrázek číslo 2.

Obr. č. 2 Schéma místního vodovodu s podzemním zdrojem vody [zdroj autor]

Místní vodovody tvoří u větších zastavěných území okružová nebo kombinovaná vodovodní síť s řadou alternativních možností, jak řešit mimořádné události. U menších obcí a rekreační zástavby vodovodní síť sestává velmi často z větvených systémů s vysokým rizikem přerušení dodávek vody spotřebitelům při každé poruše nebo havárii na vodovodní síti.

Bezpečnost a plynulost dodávek vody z místních vodovodů závisí na několika základních faktorech, které jsou podrobněji popsány v další části článku.

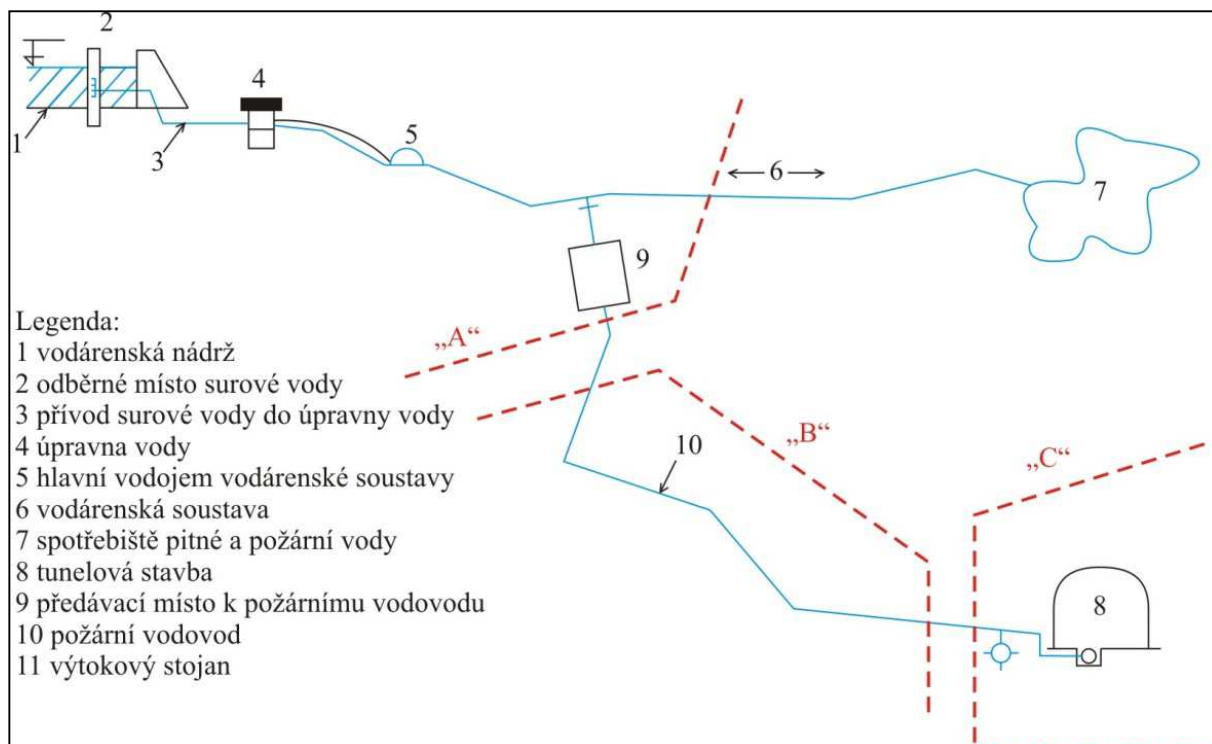
1.3 Vnitřní vodovody

Vnitřní vodovody mohou tvořit složité nebo jednoduché distribuční systémy vody. Jsou vždy napojeny prostřednictvím vodovodní přípojky na zdroj vody, kterým zpravidla je vodovod pro veřejnou potřebu. Jejich cílem je přivést pitnou a často i požární vodu do jednotlivých objektů nebo k odběrním místům požární vody sestávajících z hydrantů a výtokových stojanů. Vnitřní vodovody, i když nejsou z hlediska zákona vodními díly, plní stejnou funkci jako vodní díla, tj. musí přepravit distribuovanou pitnou vodu v nezměněné podobě až poslednímu odběrateli. Daný úkol je obtížné splnit zejména při vzniku mimořádných nebo krizových situací způsobených nedostatkem vody v primárním zdroji.

1.4 Požární vodovody

Požární vodovod je umělým zdrojem požární vody. Buduje se tam, kde nelze pro zajištění požární bezpečnosti staveb využít přirozené zdroje vody, vodovodní síť jako víceúčelový zdroj požární vody nebo vhodně a kapacitně dostatečný vnitřní vodovod. Velmi často je nutno vybudovat požární vodovod pro tunelové stavby dopravních komunikací realizované mimo zastavěná území a území s absencí přirozených zdrojů vody v přiměřené vzdálenosti

od daného typu staveb, viz obrázek číslo 3.

Obr. č. 3 Schéma požárního vodovodu napojeného na vodárenskou soustavu [zdroj autor]

Řešení napojení požárního vodovodu uvedené na schématu zaručuje zcela dostatečnou dodávku požární vody. Vodárenské soustavy a jejich distribuční sítě několika násobně převyšují požadavky na zdroj požární vody k požárním vodovodům všech typů. Pokud je nutné napojit požární vodovod na vodovod místní, je nutné vždy prověřit, zda a za jakých podmínek je místní vodovod schopen kapacitně pokrýt odběr požární vody ve standardních podmínkách a mimořádných situacích daného vodovodu.

2 Dodávka pitné a požární vody a řešení mimořádných událostí na vodárenských systémech

Vodárenská zařízení často inklinují k vzniku mimořádných událostí z přírodních nebo antropogenních příčin. Reálně nelze většinu zejména přírodních nebezpečí zcela zabránit. V rámci prevence je možné na základě analýzy rizik, pouze omezit jejich negativní působení a následné nehmotné a hmotné škody.

2.1 Mimořádné události vzniklé působením přírodních vlivů

Působení přírodních živlů a jevů lze na základě analýzy rizik a nebezpečí ve vztahu k vodárenským systémům dosti spolehlivě zjistit. Jedná se zejména o následující základní události:

- zatopení prameniště podzemních vod při povodních,
- změna kvality povrchové vody nad mez její upravitelnosti na vodu pitnou,
- sesuvy půdy ve svažitéch územích, kterými prochází vodovodní řady,
- poškození shybek a přechodů trubních systémů přes recipienty při povodních.

Výše uvedená základní nebezpečí a dle místních podmínek i jiná, lze při optimálním postupu bezpečnostních analýz včas diagnostikovat a v závislosti na pravděpodobnosti vzniku i řešit.

2.1.1 Řešení mimořádných událostí

Snížit vznik mimořádné události lze u přírodních vlivů jen obtížně. Událost je však možné v předstihu předpokládat a připravit se na řešení [2]. V každém případě však lze podstatně přijetím vhodných technicko-provozních opatření omezit negativní dopad na spotřebitele pitné vody. Jedná se u distribučních systémů zejména o použití vhodného trubního materiálu, umístění uzavíracích armatur a aplikaci monitorovacích a řídicích zařízení na riziková místa. U zdrojů vod lze snížit rozsah nebezpečí a následných škod přijetím preventivních opatření, pokud analýza prokáže jejich i potenciální vznik. Rozsah uvedených základních opatření vyplyne z analýzy rizik, z rozsahu spotřebiště a významu infrastruktury pro zajištění životních podmínek obyvatelstva při vzniku mimořádných událostí.

2.2 Mimořádné události vzniklé z antropogenních příčin

Vznik antropogenní události ve srovnání s přírodními vlivy je výrazně častější. Jeho četnost ovlivňuje větší počet rizikových zdrojů a podceňování nebezpečí vzniku mimořádné události lidskou činností. V základním rozsahu se jedná o následující příčiny a události:

- kontaminace zdrojů pitných vod závadnými a nebezpečnými látkami z bodových nebo plošných zdrojů znečištění (kanalizace, zemědělské a lesní pozemky atd.),
- průmyslové a dopravní havárie a následné znečištění povrchových nebo podzemních vod ropnými látkami,
- kontaminace trubních řadů závadnými látkami při poruchách na vodovodní síti,
- kontaminace akumulované vody při podcenění rizika ochrany zařízení,
- poškozování zejména trubních systémů při provádění zemních prací,
- úmyslná poškození vodárenských systémů.

Na řešení výše uvedených antropogenních událostí a celé řady dalších, dle lokálních podmínek, musí být každý provozovatel vodárenské infrastruktury připraven a technicky vybaven.

2.2.1 Řešení mimořádných událostí

Základním předpokladem řešení antropogenních událostí na vodárenských systémech je vypracování havarijních plánů. V řadě případů, zejména pokud daná vodní díla jsou zdrojem pitné a požární vody pro soustavu měst a obcí, průmyslových aglomerací s významnou veřejnou a soukromou infrastrukturou, je vhodné vypracovat plány krizové připravenosti.

Aby byly plány krizové připravenosti dostatečně účinné, musí navazovat na krizové plány dané obce a kraje.

Mimo standardních operačních opatření k řešení mimořádných událostí, je vždy nutné zajistit po dobu trvání mimořádné události náhradní nebo nouzové dodávky vody spotřebitelům.

U krátkodobých výluk dodávky vody (cca 8 -12 hod.), se daná činnost zajišťuje prostřednictvím mobilní techniky. U delších výluk, zejména při kontaminaci zařízení závadnými látkami, je vhodné, viz obrázek číslo 4, vybudovat tzv. suchovody.

Obr. č. 4 Náhradní nebo nouzová dodávka vody prostřednictvím suchovodu [foto autor]

Uvedený způsob řešení je nutný zejména pro subjekty provozně zcela závislé na přímých dodávkách vody z vodovodní sítě zejména nemocnice a další veřejnou infrastrukturu k zajištění základní funkce zastavěného území.

Předpokladem uvedeného řešení je dostatečná znalost hydraulické účinnosti vodovodní sítě ve spotřebišti ve vztahu k záložnímu zdroji vody, případně k akumulacím, s možností jejich mobilního doplňování po dobu trvání mimořádné události nebo krizové situace.

Závěr

Závěrem tohoto krátkého článku zabývajícího se problematikou možnostmi dodávek pitné a požární vody pro spotřebišť při vzniku mimořádných nebo krizových situací je vhodné dodat, že každou situaci lze uspokojivě v podmínkách vodárenských systémů České republiky řešit. Řešení však musí předcházet prevence provedená na základě analýzy rizik a nebezpečí tak, aby finanční prostředky byly vynakládány jen účelně s maximální efektivitou a návratností vložených investic.

Literatura

- [1] Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí. *Zpráva o stavu vodního hospodářství České republiky*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2013. ISBN 978-80-7434-052-9. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/271059/Modra_zprava_final.pdf.
- [2] Kavan Štěpán. Baloun Jiří. *Řízení záchranných a zabezpečovacích prací při povodních z hlediska vodohospodářských zařízení*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013, 116 s. ISBN 978-80-87472-55-2

doc. Ing. Šárka Kročová, Ph.D.

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

Fakulta bezpečnostního inženýrství

Lumírova 13

Ostrava – Výškovice

sarka.krocova@vsb.cz

OCHRANA PRED POVODŇAMI V PODMIENKACH HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO ZBORU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Flood protection in terms of the Fire and Rescue service in the Slovak Republic

Milan MARCINEK¹

Abstrakt: Autor vo svojom príspevku pojednáva o odborných činnostiach Hasičského a záchranného zboru v oblasti ochrany pred povodňami v Slovenskej republike. Autor ďalej bližšie špecifikuje materiálno technické vybavenie príslušníkov Hasičského a záchranného zboru pre zásahovú činnosť pri povodniach.

Kľúčové slová: Hasičský a záchranný zbor, ochrana pred povodňami, plávajúce čerpadlo, mobilná čerpacia stanica.

Abstract: The author in his contribution analyzes the professional activities of the Fire and Rescue Service in the area of flood protection in the Slovak Republic. The author also specifies material and technical equipment of the Fire and Rescue Service for flood intervention activities.

Key words: Fire and Rescue Service, flood protection, floating pumps, mobile pumping station.

Odbor operatívneho riadenia hasičských jednotiek Hasičského a záchranného zboru zastrešuje najširšiu škálu zo všetkých odborných činností Hasičského a záchranného zboru a najpočetnejšiu skupinu príslušníkov zboru. Preto sa asi aj najväčší počet úloh týka priamo tohto úseku.

Medzi základné úlohy hasičskej jednotky patrí najmä:

- záchrana osôb ohrozených požiarom a zdolávanie požiarov,
- záchrana zvierat a majetku ohrozených požiarom,
- vykonávanie záchranných prác pri živelných pohromách, poskytovanie pomoci podľa svojich technických možností a odbornej kvalifikácie pri bezprostrednom ohrození života pri nehodách a iných mimoriadnych udalostiach,
- zabezpečenie akcieschopnosti hasičskej jednotky a jej vecných prostriedkov,
- vykonávanie v určenom rozsahu odbornú prípravu svojich zamestnancov a členov.

---

¹ kpt. Ing. Milan MARCINEK, PhD, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Sklabinská 1, 835 17 BRATISLAVA.

Ako odborné služby hasičskej jednotky sa zriaďujú:

- a) strojná služba,
- b) protiplynová služba,
- c) spojovacia služba,
- d) hasičská záchranná služba,
- e) povodňová záchranná služba.

Hasičský a záchranný zbor na poskytnutie pomoci pri mimoriadnej udalosti zriaďuje moduly:

- a) modul vysokokapacitného odčerpávania (ďalej len „modul odčerpávania“),
- b) modul pátracích a záchranných činností stredného rozsahu v mestskom prostredí (ďalej len „modul pátrania“),
- c) modul pozemného hasenia požiarov v prírodnom prostredí (ďalej len „modul hasenia“),
- d) modul logistického zabezpečenia (ďalej len „modul logistiky“).

Organizácia výkonu povodňovej záchrannej služby

Organizácia výkonu povodňovej záchrannej služby a organizovanie školenia a výcviku s prostriedkami povodňovej záchrannej služby sa vykonáva podľa vyhlášky MV SR č. 611/2006 Z. z. o hasičských jednotkách. Zabezpečenie operatívneho vykonávania záchranných prác príslušníkmi Hasičského a záchranného zboru počas povodní a iných mimoriadnych udalostí na vodnej ploche upravuje pokyn prezidenta HaZZ č. 4 z 27. januára 2009 o výkone povodňovej záchrannej služby (poriadok povodňovej záchrannej služby). Nariadenie MV SR č. 56/2003 Z. z. o potápačskej činnosti v Hasičskom a záchrannom zbore upravuje vykonávanie potápačskej činnosti v HaZZ najmä za účelom záchrany osôb pri povodniach a iných živelných pohromách, pri nehodách na vode, ako aj pri ostatných udalostiach. Súčasťou povodňovej záchrannej služby je aj potápačská činnosť, ktorá sa zameriava na poskytovanie pomoci a vykonávanie záchranných prác na vodných plochách, najmä pri povodniach, nehodách a iných mimoriadnych udalostiach. Potápačskú činnosť vykonávajú potápači, ktorí sú v hasičskej jednotke zaradení do potápačskej skupiny. Kvalifikáciu potápača spĺňa držiteľ preukazu potápača vydaného Zväzom potápačov Slovenska podľa kritérií Medzinárodnej potápačskej federácie CMAS.

Povodňová záchranná služba - vykonáva záchranné práce počas povodní, nehôd a iných mimoriadnych udalostí na vodnej ploche, a to najmä:

- a) evakuáciu osôb, zvierat a majetku z oblastí ohrozených záplavami,
- b) záchranu osôb, zvierat a majetku v zaplavenom území,
- c) záchranu osôb pri nehodách a haváriách na vodných plochách,
- d) odstraňovanie zátarás a prekážok na tokoch, ktoré spôsobujú záplavy,
- e) čerpanie vody zo zaplavených domov, objektov a studní,
- f) poskytovanie pomoci správcovi vodných tokov pri spevňovaní ochranných hrádzí, ak je ohrozená ich stabilita, oprava materiálu pri povodniach,

- g) vykonávanie potápačských prác zameraných na záchranu osôb, majetku, ako aj na vyhľadávanie nezvestných osôb,
- h) likvidácia ekologických havárií – ropné škvrny.

Povodňová záchranná služba okrem uvedených úloh plní ešte:

- a) plánuje a vykonáva údržbu, opravy a kontrolu technických prostriedkov povodňovej záchrannej služby a zabezpečovanie ich akcieschopnosti,
- b) spracúva povodňové plány záchranných prác v rozsahu vymedzené osobitným predpisom,
- c) predkladá návrhy na obnovu a dopĺňanie prostriedkov povodňovej záchrannej služby,
- d) vykonáva odbornú prípravu používateľov prostriedkov povodňovej záchrannej služby.

Hasičské jednotky si môžu zriadiť povodňovú záchrannú službu, ak majú na túto činnosť odborne pripravených zamestnancov alebo členov a potrebné materiálno-technické vybavenie.

Pri likvidácii následkov ropného znečistenia na vodnej ploche postupujú príslušníci v súlade s príslušnými havarijnými plánmi alebo dohodami uzatvorenými so správcami vodných tokov; využívajú pritom vlastné materiálno-technické prostriedky a prostriedky povodňovej záchrannej služby, prostriedky poskytnuté správcom vodného toku alebo inou právnickou osobou alebo fyzickou osobou-podnikateľom. Postup záchranných prác v prípade nehody na vodnej hladine alebo inej mimoriadnej udalosti určuje veliteľ zásahu podľa vzniknutej situácie v súlade s interným aktom riadenia prezidenta zboru.

Opatrenia pred povodňami:

- povodňový plán,
- povodňová prehliadka,
- predpovedná povodňová služba,
- hlasná a varovná povodňová služba,
- hliadková služba,
- povodňová zabezpečovacia služba,
- povodňová záchranná služby,

Zabezpečenie podmienok na výkon povodňovej záchrannej služby

Na zabezpečenie nepretržitej akcieschopnosti na vykonávanie záchranných prác počas povodní a mimoriadnych udalostí na vode okresné riaditeľstvo zboru, Hasičský a záchranný útvar hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy (ďalej len „útvar“) a záchranná brigáda zboru zabezpečujú najmä

- a) odbornú pripravenosť príslušníkov na vykonávanie záchranných prác na vode a na obsluhu zverených materiálno-technických prostriedkov pre túto činnosť a organizuje činnosť tak, aby na každej slúžiacej zmene bolo pripravené aspoň jedno družstvo na zásah,

- b) funkčnú pripravenosť potrebných materiálno-technických prostriedkov na vykonávanie záchranných prác na vode podľa špecifických povodňových a plavebných podmienok zásahového obvodu,
- c) spoľahlivé spojenie so zasahujúcimi príslušníkmi, ako aj v systéme hlásnej služby a varovnej povodňovej služby,
- d) oboznámenie príslušníkov s povodňovými a plavebnými podmienkami svojho zásahového obvodu a s povodňovými plánmi záchranných prác vo svojom zásahovom obvode.

Odborná pripravenosť príslušníka

Vedúci oddelenia prevádzkovo-technického okresného riaditeľstva zboru, záchrannej brigády zboru a veliteľ stanice útvaru je zodpovedný za odbornú pripravenosť príslušníka na vykonávanie záchranných prác na vode. Do povodňovej záchrannej služby môže byť zaradený príslušník, ktorý absolvoval základnú prípravu interný akt riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“). Odborná príprava je zameraná na dosiahnutie znalosti, zručnosti, fyzickej zdatnosti a návykov potrebných na vykonávanie záchranných prác na vode a plnenie iných úloh. Malé plavidlo) alebo služobné malé plavidlo5) (ďalej len „záchranný čln“) môže viesť len príslušník, ktorý je držiteľom preukazu vodcu malého plavidla vydaného Štátnou plavebnou správou a zároveň držiteľom povolenia ministerstva oprávňujúceho viesť služobné malé plavidlo. Odbornú prípravu vodcu záchranného člna zabezpečuje Stredná škola požiarnej ochrany ministerstva v Žiline (ďalej len „škola“) a právnická osoba alebo fyzická osoba-podnikateľ oprávnená na túto činnosť. Preukaz vodcu malého plavidla vydáva príslušníkom Štátna plavebná správa po absolvovaní predpísaných skúšok. Povolenie ministerstva oprávňujúce viesť služobné malé plavidlo (ďalej len „povolenie“) možno vydať iba príslušníkovi, ktorý absolvuje zdokonaľovanie odbornej spôsobilosti a je držiteľom preukazu vodca malého plavidla. Povolenie platí dva roky; bližšie podrobnosti ustanovuje interný akt riadenia ministerstva.

Praktický odborný výcvik záchranných prác na vode príslušníka zaradeného do povodňovej záchrannej služby vykonáva okresné riaditeľstvo zboru a útvar v rozsahu najmenej osem hodín za rok, pričom počas výcviku musí byť zabezpečená akcieszopnosť hasičskej jednotky na zásahovú činnosť. Záchranná brigáda zboru a vodca malého plavidla vykonávajú praktický výcvik na vode v rozsahu najmenej 16 hodín za rok. Teoretickú prípravu a praktickú odbornú prípravu príslušníka vykonáva príslušník poverený zabezpečovaním úloh na tomto úseku - inštruktor povodňovej záchrannej služby (ďalej len „inštruktor“).

Inštruktor musí byť držiteľom preukazu vodcu malého plavidla a zároveň držiteľom povolenia ministerstva, musí dôkladne poznať obsluhu a údržbu záchranných člnov, mať predpoklady pre vedenie praktického výcviku príslušníkov na vode a musí vedieť plávať.

Príslušníka, ktorý plní úlohy inštruktora, určuje riaditeľ okresného riaditeľstva zboru, veliteľ útvaru alebo záchrannej brigády zboru. Odbornú prípravu inštruktorov zabezpečuje

škola v rámci prehlbovania kvalifikácie. Súčasťou odbornej prípravy príslušníkov okresného riaditeľstva zboru, útvaru alebo záchranej brigády zboru sú aj súčinnosťné povodňové cvičenia, ktoré môžu byť organizované v spolupráci s povodňovými orgánmi alebo správcami vodných tokov.

Technické a materiálne prostriedky povodňovej záchranej služby

Potrebné technické a materiálne prostriedky na vykonávanie záchranných prác počas povodní a mimoriadnych udalostí na vodnej ploche zabezpečuje prezídium zboru, krajské riaditeľstvo zboru a útvar na návrh záchranej brigády zboru, školy, okresného riaditeľstva zboru a hasičskej stanice útvaru. Plánované počty materiálno-technických prostriedkov určí krajské riaditeľstvo zboru a útvar s prihliadnutím na povodňové a plavebné podmienky jednotlivých zásahových obvodov; krajské riaditeľstvo zboru po predchádzajúcom prerokovaní s príslušným okresným riaditeľstvom zboru. Plánované počty materiálno-technických prostriedkov pre záchranné brigády zboru a školu ustanoví prezídium zboru po predchádzajúcom prerokovaní s prihliadnutím na povodňové a plavebné podmienky zásahového obvodu a potreby odbornej prípravy.

Za akcieschopnosť materiálno-technických prostriedkov povodňovej záchranej služby na okresnom riaditeľstve zboru, útvaru a záchranej brigáde zboru zodpovedá vedúci oddelenia prevádzkovo-technického, v škole príslušník určený riaditeľom školy. Udržiavanie materiálno-technických prostriedkov povodňovej záchranej služby v prevádzkyschopnom stave zabezpečuje inštruktor alebo príslušník poverený riaditeľom okresného riaditeľstva zboru alebo školy, veliteľom záchranej brigády zboru alebo útvaru.

Organizácia výkonu modulu vysokokapacitného odčerpávania

Modul odčerpávania je zložený z dvoch skupín. Skupiny modulu odčerpávania sa zriaďujú na Krajskom riaditeľstve zboru v Bratislave a na Záchranej brigáde zboru v Humennom. Skupina modulu odčerpávania zabezpečuje čerpanie vody pomocou mobilných stredných a mobilných vysokokapacitných čerpadiel, ktoré majú:

- celkovú kapacitu najmenej 1 000 m³.h-1,
- schopnosť odčerpávať vodu v teréne s prevýšením do 40 m,
- čerpať kalnú vodu, ktorá obsahuje najmenej 5 % pevných prvkov až do veľkosti 40 mm,
- čerpať vodu pri dlhších zásahoch až do teploty 40°C,
- dopraviť vodu do vzdialenosti najmenej 1 000 m.

Modul odčerpávania sa nasadzuje najmä pri:

- a) povodniach, kde je potrebné čerpať vodu zo zaplaveného územia,
- b) požiaroch, kde je potrebné zabezpečiť dodávku veľkého množstva vody,
- c) mimoriadnych udalostiach s požiadavkou na čerpanie vody.

Technické požiadavky pri nasadení veľkokapacitného modulu sú:

- a) množstvo vody na čerpanie najmenej 5 000 m³,

- b) pevná nástupná plocha s rozlohou najmenej 4 m x 4 m vo vzdialenosti najviac 2 m od brehu vodnej hladiny,
- c) hĺbka čerpanej vody najmenej 1 m,
- d) sacia výška najviac 5 m,
- e) sklon nástupnej plochy najviac 10°.

Vyžiadať modul na miesto udalosti môže veliteľ zásahu alebo príslušné operačné stredisko zboru. O nasadení modulu rozhoduje operačné stredisko prezídia. Pri vyžiadaní modulu je potrebné uviesť tieto informácie, ktoré rozhodnú o nasadení modulu:

- a) druh udalosti,
- b) rozsah udalosti (plocha, počet ohrozených osôb, zrútených alebo poškodených budov a podobne),
- c) počet nasadených síl a prostriedkov,
- d) dátum a čas vzniku udalosti,
- e) presné miesto udalosti (pomenovanie lokality, miesto najbližšej obce a podobne) alebo GPS - súradnice miesta udalosti,
- f) presné miesto alebo GPS súradnice miesta sústredenia povolaných síl a prostriedkov modulu k udalosti,
- g) mobilný telefónny kontakt na veliteľa zásahu alebo štáb zdolávania mimoriadnej udalosti, alebo identifikačné číslo terminálu na rádiové spojenie v sieti SITNO (rádiostanica MATRA).

Operačné stredisko prezídia po prijatí požiadavky na vyslanie modulu bez zbytočného odkladu informuje veliteľa modulu o možnom nasadení modulu. Veliteľ slúžiacej čaty, kde je modul zriadený, po prijatí požiadavky na výjazd modulu zabezpečí bez zbytočného odkladu naloženie požadovaného materiálno-technického vybavenia na dopravné prostriedky určené na prepravu síl a prostriedkov príslušného modulu. Modul vykoná výjazd do 120 min. od prijatia požiadavky.

Záver

V príspevku sme poukázali na podmienky vykonávania záchranných prác na vodnej ploche, odbornú prípravu príslušníkov pre túto činnosť, organizačné zabezpečenie, materiálno-technické vybavenie Hasičského a záchranného zboru na vykonávanie týchto záchranných prác a zásady prevádzky hasičských záchranných člnov. V prípade vzniku mimoriadnej udalosti povodňová záchranná služba zabezpečuje vykonávanie záchranných prác príslušníkmi Hasičského a záchranného zboru počas povodní, nehôd a iných mimoriadnych udalostí na vodnej ploche.

Použitá literatúra:

Marcinek, M. Ochrana pred povodňami jeden z činiteľov krízového manažmentu In: Krízový manažment vo verejnej správe a ochrana obyvateľstva: zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 28.10.2008 v Bratislave. Bratislava 2008. s. 129-136. ISBN 978-80-8054-457-7,

Marcinek, M. Technické prostriedky na evakuáciu osôb In: FIRECO 2009 : zborník z VIII. medzinárodnej konferencie FIRECO 2009 konanej dňa 13.05.-14.05.2009 v Trenčíne. Bratislava 2009. s. 1-9. ISBN 978-80-89051-10-6,

Marcinek, M. Edukácia o Technických Prostriedkoch na Akadémii Policajného zboru v Bratislave In: 1. medzinárodná vedecká konferencia Policajnej, zabezpečovacej, hasičskej a záchranárskej techniky 2009 : zborník prednášok konanej dňa 20.05.2009 v Bratislave. Bratislava 2009. s. 113-118. ISBN 978-80-8075-398-6.

Marcinek, M. Organizácia, fungovanie a rozvoj integrovaného záchranného systému (IZS) na území Slovenskej republiky, In: Edukacja dla bezpieczeństwa, Wydawnictwo wyższej szkoły Bezpieczeństwa, POZNAŃ / PL /, 2011, ISSN1899-3524

Zákon NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 718/2002 na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a bezpečnosti technických zariadení

Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 611/2006 Z. z. o hasičských jednotkách

Nariadenie MV SR č. 56/2003 Z. z. o potápačskej činnosti v Hasičskom a záchrannom zbore

Nariadenie MV SR č. 42/2003 Z. z. o prevádzke služobných malých plavidiel

kpt. Ing. Milan MARCINEK, PhD,

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

milan.marcinek@minv.sk

ICT PODPORA PŘI ŘEŠENÍ KRIZOVÝCH SITUACÍ

ICT support for crisis situations solution

Josef Myslín

Abstrakt: Spojení hasičiny a informačních a komunikačních technologií je spojením, které není příliš časté. Tyto technologie přitom mohou dobrovolným hasičům výrazně pomoci v plnění jejich úkolů. Tento článek si klade za cíl představit možnosti, které informační a komunikační technologie dobrovolným hasičům nabízí. Neklade si za cíl zabývat se konkrétní implementací, neboť tato představuje rozsáhlejší problém. Zároveň budou uvedeny některé běžící projekty v této oblasti.

Abstract: Connection between firemens work and information and communication technology is a combination that is not too common. These technologies can greatly assist can volunteer firefighters in the performance of their tasks. This article aims to present the possibilities that ICT offers volunteer firefighters. It does not aim to address specific implementations, because this is a larger problem. They will also be running some projects in this area.

Klíčová slova: dobrovolní hasiči, e-learning, ICT

Keywords: volunteer firefighters, e-learning, ICT

Úvod

Krizové situace způsobené přírodními katastrofami jsou stále častějším jevem. Jsou jevem, který je způsobem mnoha faktory – měnícím se klimatem, stále hustším osídlením a stále hustší infrastrukturou, případně dalšími, jejichž zkoumání a posuzování je mimo rámec tohoto článku. V každém případě jsou tyto situace něčím, s čím se musíme naučit žít a na co musíme být v rámci možností co nejlépe připraveni. Typickým jevem tohoto druhu jsou povodně. Naštěstí žijeme v geologicky i meteorologicky poměrně klidné části světa a nejsme pravidelně konfrontováni s dalšími katastrofami, jakými jsou například zemětřesení či silné větry – hurikány, tajfuny a tornáda. Pro řešení takových situací, ale také dalších nepříjemných situací v lidském životě, organizuje společnost již po mnoho let službu požární (a jiné) ochrany.

Touto oficiální službou je u nás Hasičský záchranný sbor České republiky (Krakovský, 2005, str. 11). Jedná se o instituci vysoce odbornou, vyžadující od svých zaměstnanců vysokou připravenost fyzickou, odbornou, ale také psychickou. Členové HZS ČR se pak oprávněně ve společnosti těší úctě a uznání z řad svých spoluobčanů. Bohužel, ani

největší nasazení profesionálních hasičů nemůže být dostačující pro zvládnání požárů a dalších katastrof na území našeho státu. Zkrátka a dobře, ani relativně bohatá společnost si nemůže dovolit tak hustou síť stanic s dostatečným počtem profesionálních hasičů, aby to opravdu řešilo veškeré potřeby. Tento fakt lidé chápali v podstatě od nepaměti, a tudíž existovaly snahy o založení dobrovolných sborů, které budou působit na úseku ochrany před požáry. V letošním roce si připomínáme významné 150. výročí založení prvního českého dobrovolného hasičského sboru ve Velvarech. Dnes jsou dobrovolní hasiči nedílnou součástí státního systému požární ochrany a zvládnání větších požárů či dokonce živelných katastrof bez nich není vůbec představitelné.

Moderní doba s sebou přináší radikální změny, zejména v oblasti technologií. To, co bylo ještě před pár lety naprosto nemyslitelné, je dnes věcí zcela samozřejmou – namátkou můžeme uvést například internetové připojení nejen v našich domovech, ale také kdekoliv jinde prostřednictvím vyspělého mobilního telefonu či tabletu. Práce hasiče byla, je a bude vždy spojena zejména s odhodláním, odvahou, výbornou fyzickou kondicí a kvalitní technikou pro zdolávání fyzických problémů – požárů, povodní, dopravních nehod atd. Pro kvalitní práci však hasič potřebuje také informace. Co je důležité - potřebuje jich stále více, potřebuje je stále naléhavěji, potřebuje je stále přesněji. A právě prostředky informačních a komunikačních technologií. V tomto přehledovém článku se pokusím definovat oblasti, kde ICT technologie mohou přispět ke zlepšení práce hasičů a dalších osob působících na úseku ochrany před různými katastrofami. A také se pokusím vymezit konkrétní způsoby, jak mohou tyto technologie eliminovat či snížit škody katastrofami způsobené, případně jak mohou přinést určité benefity pro zasahující hasiče či společnost. Vzhledem k tomu, že samotný Hasičský záchranný sbor se těmito problémy zabývá, budu se věnovat zejména problematikou dobrovolných hasičů, kde jsou informační a komunikační technologie dlouhodobě podceňovány – dle mého názoru zcela zbytečně. Nicméně všude tam, kde hovořím o využití informačních a komunikačních technologií pro dobrovolné hasiče, lze analogicky doplnit i hasiče profesionální, pochopitelně s přihlédnutím k jistým rozdílům mezi těmito dvěma skupinami.

Vymezení pojmu dobrovolného hasiče

Než se budeme plně věnovat problematice dobrovolných hasičů, je třeba uvést důležitou skutečnost, která se velmi často uvádí jako skutečnost problematická – touto skutečností je definice dobrovolného hasiče. Z pohledu Zákona o požární ochraně bychom mohli říci, že dobrovolným hasičem je člen Jednotky sboru dobrovolných hasičů obce (resp. podniku). Tyto jednotky s určitou mírou povinnosti, kterou zde nemusíme hlouběji rozvádět, zřizuje a spravuje obec (Krakovský, 2005, str. 31). Jednotka tedy podléhá řízení obce, zejména pak osobě starosty. Tato jednotka je pak zařazena do systému požární ochrany a dle svého zařazení je OPISem povolávána k zásahům – buď na území katastru své obce (nejčastěji), případně v rozumné dojezdové vzdálenosti. Povolání jednotky podléhá rozhodnutí operačního důstojníka OPISu, který musí správně vyhodnotit oznámenou skutečnost a povolát adekvátní (ne podhodnocené, ne nadhodnocené) množství sil a prostředků.

Kromě těchto zásahových jednotek existují v České republice občanská sdružení - dle dnešního pojetí Nového občanského zákoníku spolky, které mají jako svou hlavní činnost požární ochranu. Jedná se zejména o *Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska*, dále pak *Česká hasičská jednota* a *Moravská hasičská jednota*. Tyto spolky sdružují jedince se zájmem o hasičskou problematiku, problematiku prevence, represe, ochrany obyvatelstva a dalších. Spolky nemají přímé kompetence v oblasti požární ochrany dle příslušných právních norem, nicméně většina členů zásahových jednotek požární ochrany je také zapojena do činnosti některého z výše uvedených spolků. Samozřejmě, jsou členové zásahových jednotek, kteří nejsou členy příslušných spolků, a na druhou stranu – většina členů spolků se neúčastní přímé zásahové činnosti. Z tohoto důvodu mnoho lidí za skutečné dobrovolné hasiče považuje pouze ty, kteří jsou členy zásahových jednotek.

Toto pojetí dle mého názoru je velmi chybné. Prvním důvodem je fakt, že spolky kromě společenské role plní také roli jakéhosi zázemí pro zásahové jednotky. I když existují jednotky, které nemají příslušnou partnerskou organizační jednotku některého ze spolků, většinou je situace právě taková. Členy spolků jsou kromě samotných výjezdových hasičů také členové, kteří se starají o fundraising, propagaci, hasičský sport, výchovu mládeže, jsou zde zasloužilí hasičští senioři. Zánikem spolků by velmi často zanikl složitý společenský mechanismus, který udržuje ve svém důsledku v chodu také samotné zásahové jednotky. Dobrovolná hasičina je často otázkou celých rodin, bez ohledu na to, zda ten či onen člen té rodiny se reálně podílí na zásazích. Druhý důvod je pragmatický. Jestliže dojde k potřebě řešit zásah většího rozsahu, a to nastává u živelných pohrom v podstatě vždy, nemohou často stačit ani síly a prostředky HZS, ale dokonce ani síly a prostředky JSDHO. V tento okamžik je potřeba zapojení dalších osob. A zde se jednoznačně ukazuje jako výhodné mít teoreticky i prakticky připravené členy spolků, byť tito nejsou zapojeni do pravidelných výjezdů. Ale jejich vzdělání a příprava umožňuje svěřit jim přímé úkoly při rozsáhlejších zásazích při živelných pohromách. Z těchto důvodů budu považovat za dobrovolné hasiče všechny – členy JPO SDH všech stupňů i aktivní členy výše uvedených spolků.

Dobrovolný hasič a ICT

Problematika informačních a komunikačních technologií a jejich využití dobrovolnými hasiči je poměrně problematická. Důvod je vcelku prostý. Informační a komunikační technologie prozatím nenašly cestu k dobrovolným hasičům, jejich penetrace v tomto oboru je, při vědomí jejich rozvoje v jiných oblastech, až žalostně nízká. Lze spatřovat dva základní důvody, proč tomu je právě takto. Prvním důvodem je, že dobrovolní hasiči obecně nevnímají potřebu těchto technologií. Jejich doménou je technika sloužící k přímému zásahu. Jestliže mají investovat čas a peníze (a bohužel obojí je v tomto případě nezbytně nutné) do nějaké techniky či technologie, budou se vždy snažit tuto investici vložit do techniky, která posléze bude využitelná při konkrétním druhu zásahu v konkrétních podmínkách. Tedy výzbroj a výstroj typu ponorného čerpadla, přenosné stříkačky, hadic či zásahového oděvu bude mít logicky přednost před nákupem prostředků informačních a komunikačních technologií. Celková počítačová gramotnost mezi dobrovolnými hasiči není zrovna optimální, velká část aktivních členů je pokročilejšího věku, a tudíž v době průběhu jejich vzdělávání nebyly tyto prostředky k dispozici. Dobrovolní hasiči tedy necítí fakt, že by

jim tyto technologie chyběly a necítí potřebu investovat drahocenné peníze (peníze a jejich nedostatek jsou trvalým problémem v podstatě všech hasičských dobrovolnických organizací, ať už zásahových jednotek či spolků) do těchto technologií.

Druhý důvod ve skutečnosti s tím prvním souvisí. Při rozhovoru s mnoha členy jednotek požární ochrany i s dalšími aktivními dobrovolnými hasiči zjistíte, že vlastně ani nemají přímý odpor k moderním informačním a komunikačním technologiím. Oni pouze nedokážou pochopit, k čemu by jim tyto technologie mohly být užitečné. Velká část z nich pochopitelně používá počítač pro práci s internetem, pro komunikaci prostřednictvím elektronické pošty či sociálních sítí či pro psaní dokumentů v textovém editoru. Nemají ovšem ponětí, k čemu dalšímu by mohly tyto technologie sloužit a jak by mohly dobrovolným hasičům usnadnit jejich práci. Dobrovolní hasiči nejsou primárně informatiky, a tudíž nelze očekávat a vyžadovat, aby byli sami seznámeni se stavem v tomto oboru a aby byli seznámeni s tím, jak jim prostředky informačních a komunikačních technologií mohly pomoci. Zde vidím určitý deficit práce jak ze strany Hasičského záchranného sboru, tak ze strany spolků jako takových. Jak HZS, tak spolky, by dle mého názoru měly (společně) pracovat na vytváření komplexních a snadno použitelných řešení, které umožní zapojit informační a komunikační technologie do činnosti dobrovolných hasičů.

Nelze nyní ani do budoucnosti předpokládat, že by dobrovolní hasiči měli být informatiky, kteří budou vytvářet koncepce využití těchto technologií, případně budovat jednotlivé systémy. Měli by se ovšem stát jejich uživateli v situaci, kdy tyto technologie budou dostupné a připravené tak, aby pro konkrétní dobrovolné hasiče (a tím de facto pro celou společnost) přinášely výrazný užitek s minimálními finančními a provozními náklady. Stejně jako dobrovolní hasiči nejsou nuceni sestavit motorovou stříkačku z dílů či dokonce surovin, ale dostávají komplexní stroj, včetně návodu k použití, podpory a servisu, a to ve stavu, kdy je nutné pouze dle návodu tento stroj v praxi použít, by měli dostávat jednotlivé aplikace informačních a komunikačních technologií. Hotové, s podporou, připravené sloužit. To byl také důvod, proč jsem inicioval zahájení spolupráce mezi svou mateřskou Vysokou školou manažerské informatiky, ekonomiky a práva a Sdružením hasičů Čech, Moravy a Slezska². Důvodem spolupráce právě s tímto spolkem je fakt, že jsem sám členem právě tohoto spolku. Žádný technický či jiný věcný důvod však nebrání tomu, aby se po příslušné dohodě vytvořené projekty využívaly i v rámci jiných spolků působících na poli požární ochrany, a to případně i ve spolupráci s HZS. Jednotlivé projekty, které jsou v současné době řešeny a zpracovávány, budou podrobněji popsány Základním cílem takových projektů ovšem vždy musí být výše uvedené – tedy systém připravený pro použití pouze po nezbytném zaškolení, systém, který jednoznačně bude přínosem pro činnost dobrovolných hasičů. Jestliže se zaměříme na využití ICT pro řešení krizových situací, pak musíme dojít k jednoznačnému zjištění, že konkrétní nasazení informačních a komunikačních technologií

---

² Tisková zpráva o spolupráci mezi Vysokou školou manažerské informatiky, ekonomiky a práva a Sdružením hasičů Čech, Moravy a Slezska (online), citováno dne 26. 10. 2014, dostupné z: http://www.dh.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=2608:tz-o-spolupraci-mezi-vysokou-kolou-manaerske-informatiky-ekonomiky-a-prava-a-sdruenim-hasi-ech-moravy-a-slezska-&catid=32:lanky&Itemid=43

musí přinést v této oblasti zlepšení. Toto zlepšení se může projevit různým způsobem – nejlépe však eliminací či snížením rizika vzniku krizové situace či eliminací či snížením rozsahu následků takové krizové situace. Vždy však musíme mít na paměti fakt, že ICT budou vždy podpůrným nástrojem a že základní odpovědnost bude vždy ležet na tom, kdo tyto technologie využívá.

Oblasti využití ICT v činnosti dobrovolných hasičů

Je tedy nezbytné definovat oblasti, ve kterých by rozumně a uvážlivě nasazené informační a komunikační technologie mohly být dobrovolným hasičům nápomocny. Důležitým aspektem těchto úvah musí být fakt, že dobrovolní hasiči plní určité úkoly stanovené jim zákonem, podzákonnými normami či prostou společenskou povinností. A proto bychom se měli primárně soustředit na to, abychom dobrovolným hasičům usnadnili právě tyto úkoly a abychom zefektivnili jejich plnění vzhledem ke společnosti, státu, obci a spoluobčanům. Jinými slovy – dbejme na to, abychom pomohli s plněním současných úkolů. Nechtějme přinášet nové povinnosti a nové úkoly dříve, než dokážeme být nápomoci s úkoly současnými. Dobrovolní hasiči plní úkoly zejména na těchto úsecích:

- Prevence
- Represe
- Ochrana obyvatelstva

A proto bychom se měli při úvahách o zapojení informačních a komunikačních technologií zaměřit především na tyto okruhy. K těm můžeme zcela bez jakýchkoliv výtáček přidat okruh čtvrtý, kterým je obecné vzdělávání. Pokud hovoříme o vzdělávání, pak máme na mysli jak vzdělávání interní, tedy vzdělávání samotných dobrovolných hasičů, tak také vzdělávání externí, tedy vzdělávání dalších subjektů a obyvatelstva. To pak úzce souvisí s tématem prevence. Poslední oblastí, kterou je třeba řešit, je samotná organizace požární ochrany. Každý sbor a každá jednotka musí provádět jistou administrativu, evidenci zdrojů lidských i materiálních, evidenci činností. I zde může být výpočetní technika velmi prospěšná a může ušetřit mnoho námahy.

Otázka tedy zní – jak využít informační a komunikační technologie pro zjednodušení, zefektivnění, zlevnění, zdokonalení možnosti plnit úkoly na úsecích prevence, represe a ochrany obyvatelstva, potažmo vzdělávání? V tomto článku se pokusím na tyto otázky částečně odpovědět. Budu se snažit o to, aby mnou dané odpovědi poskytly zejména principiální pohled. Nebudu se proto snažit o detailní pohled na jednotlivé systémy, spíše na ukázkou toho, kde mohou informační a komunikační technologie být nápomocny. Je pochopitelné, že skutečné nasazení technologií tak, jak bude popsáno, není otázkou krátké doby a práce jednoho člověka. Jedná se o to, že pro takové nasazení by musela být vytvořena komplexní koncepce počítající se spoluprací HZS, spolků a případně dalších zainteresovaných skupin. Cíl, který si tento článek klade, je značně skromnější – rád bych ukázal, že informační a komunikační technologie skutečně mohou být nápomocny dobrovolným hasičům pro řešení krizových a mimořádných situací (ale také pro řešení situací běžného života, kdy k žádné krizi – naštěstí – nedochází), a to často s minimálními náklady finančními, věcnými i organizačními.

Využití ICT pro vzdělávání

Ačkoliv jsem vzdělávání uvedl na posledním místě v seznamu okruhů, kde je možné ICT využít, budu se jím zabývat jako tématem prvním. Vzdělávání je totiž tématem průřezovým a týká se nejen dobrovolných hasičů, ale v podstatě každého lidského jedince. V oblasti požární ochrany a ochrany před živelnými katastrofami lze vzdělávání považovat za naprosto nezbytné. Pro ty dobrovolné hasiče, kteří jsou členy jednotek požární ochrany, tedy zásahové dobrovolné hasiče, je dokonce zákonem i podzákonnými normami předepsán určitý systém vzdělávání, který je nutnou podmínkou výkonu této činnosti. Jak uvádí Krakovský ve své publikaci Příručka velitele, „*zaměstnanci podniku, členové JPO SDH a členové požárních hlídek jsou povinni se zúčastňovat v určeném rozsahu odborné přípravy. Odborná příprava JPO zahrnuje teoretickou přípravu, praktický výcvik a tělesnou (fyzickou) přípravu. Součástí odborné přípravy je i požární sport.*“ (Krakovský, 2005, str. 35)

Tuto přípravu organizuje ze zákona Hasičský záchranný sbor, respektive jeho organizační jednotky v daném regionu. Dále se na této přípravě podílí spolky působící na úseku požární ochrany, které pro tento účel mají často dedikovaná zařízení. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska má svá dvě vzdělávací zařízení – Ústřední hasičskou školu v Jánských Koupelech a Ústřední hasičskou školu v Bílých Políčanech. Kromě toho provádí školení také v Centru hasičského hnutí v Příbyslavi. Tato příprava je v určité míře povinná, jak už bylo zmíněno v předchozí citaci z publikace Příručka velitele.

Problémy v této oblasti jsou v zásadě tři. Prvním problémem je, že tato odborná příprava je určena pouze pro členy JPO, nikoliv pro ostatní dobrovolné hasiče. Pro ty jsou organizovány pouze občasné kurzy, zejména v Ústředních hasičských školách SH ČMS. Pochopitelně jsou tyto kurzy placené, což ale není zásadní problém – poplatky jsou rozumné a odpovídají reálné ceně kurzu. Problém je v tom (a jedná se o druhý problém z oněch tří), že dotyčný jedinec, který chce absolvovat daný kurz, musí ze svého času obětovat několik dní (dle rozsahu kurzu), dopravit se do ÚHŠ či CHH, na své náklady. To je pochopitelně věc, která není chybou ani HZS (ten si řeší to, co má dle zákona – tedy zásahové hasiče), ani SH ČMS (zde vzhledem k dobrovolnosti je nutno počítat s omezeným množstvím lektorů a vyučovacích prostor), ale z pohledu samotného dobrovolného hasiče to je často neřešitelný problém. Z pár stokorun či tisícikorun za samotný kurz se stává několik tisíc korun za dopravu, ubytování, stravování. K tomu připočítejme fakt, že by na kurz musel obětovat dovolenou a tím i třeba část letní či zimní rekreace s rodinou. A nakonec fakt, že člověk zcela oprávněně zhodnotí, že tento kurz pro jeho aktuální život skutečně není nezbytný. To je holá realita.

Třetím problémem je skutečnost, že kurzy jsou zaměřeny téměř výhradně na zásahovou hasičinu – jedná se o kurzy velitelů, strojníků, obsluhy motorové pily a další. Ani omylem nelze zpochybnit důležitost a potřebnost těchto kurzů. Tyto kurzy byly, jsou a musí zůstat páteří hasičského vzdělávání. Nicméně pro činnost hasičského hnutí jsou třeba i další znalosti – například z oblasti „úředničiny“, práva, ekonomie, komunikace, ale také například již zmíněné počítačové gramotnosti. Dokonce bývá problém i se specializačním vzděláváním pro hasiče zásahové – přitom dnešní svět se mění tempem dosud nevídaných a to, s čím se hasič může setkat, je často neuvěřitelné. A kvalitní zásah vyžaduje nejen základní přípravu,

ale také obstojné alespoň teoretické základy z oblasti například znalosti chemických látek, znalostí fyzikálních vlastností materiálů atd.

Dopady nekomplexního vzdělávání na hasičské hnutí jsou často velmi nepěkné. Nezřídka se stává, že sbor dobrovolných hasičů má šanci získat peníze z různých grantů, ale nikdo v daném sboru neumí grantovou přihlášku vyplnit. Nezřídka zadržává komunikace prostřednictvím moderních technologií, zejména e-mailu. Musíme si uvědomit, že moderní hasičina už není jen o prosté obsluze strojů a o hašení jako takovém. Pochopitelně, že nelze chtít, aby všichni uměli vše. To jen potvrzuje výše uvedenou tezi o důležitosti hasičských spolků, které sdružují nejen zásahové hasiče. Je důležité mít nejen akceschopnou zásahovou jednotku, ale také kvalitní zázemí, které zajistí peníze (nelze spoléhat jen na peníze obcí), které zajistí propagaci, výchovu mládeže atd. Problémem však je, že pro toto zázemí není z celkem logických a pochopitelných důvodů zajištěno žádné systematické vzdělávání. Občas se setkáváme dokonce s tím, že i vyšší funkcionáři prokazují zásadní neznalosti. To hasičskému hnutí ubírá nejen na vážnosti, ale především to způsobuje problémy uvnitř hnutí i navenek.

Tím byly popsány problémy. Nyní tedy přikročíme k řešení. Jak zajistit možnosti vzdělávání pro široký okruh dobrovolných hasičů, v oblastech, které nejsou pro hasičské hnutí často zcela prioritní, a to vše za ceny, které budou hasičům dostupné. Zde se objevuje místo pro první z projektů, na kterém společně pracuje Vysoká škola manažerské informatiky, ekonomiky a práva a Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. A také místo pro první ukázkou podpory informačních a komunikačních technologií dobrovolným hasičům v České republice. Bylo dohodnuto, že bude vytvořena platforma pro elektronické vzdělávání – obecně je tento způsob výuky nazýván e-learning. Jedná se o moderní výukový systém, který může vhodně doplnit další vzdělávací aktivity pořádané pro dobrovolné hasiče. O tom, že se jedná o rozumnou cestu, svědčí i fakt, že HZS umožňuje absolvovat část kurzů pro velitele (teoretickou část) právě prostřednictvím svého e-learningového systému.

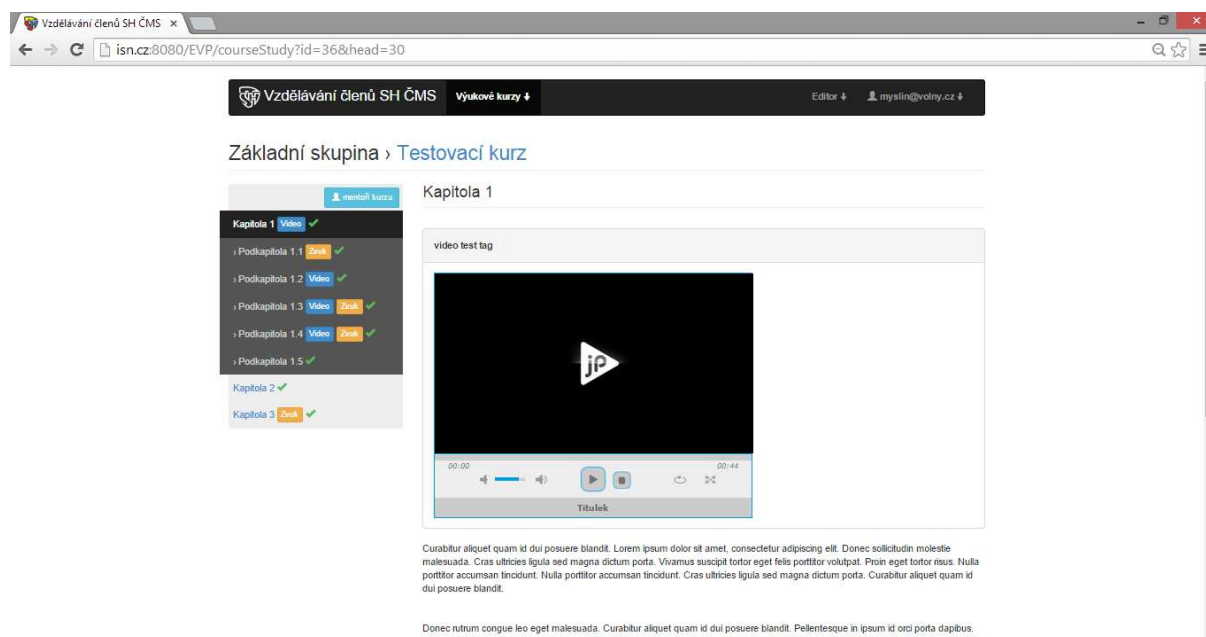
Samotný e-learningový systém, tedy platforma pro vzdělávání, je v současné době vytvářena v rámci zpracovávané bakalářské práce a její vývoj je pravidelně a průběžně konzultován se členy Ústřední odborné rady pro vzdělávání SH ČMS tak, aby výsledný produkt odpovídal potřebám SH ČMS. Dalším krokem bude vytvoření příslušných kurzů – na VŠMIEP bude realizován (opět ve formě bakalářské práce) online kurz počítačové gramotnosti, základů informatiky a základů ovládnutí PC. Další kurzy budou vytvořeny v gesci jednotlivých ústředních odborných rad, případně dalších externích subjektů. Systém je vyvíjen tak, aby splňoval základní aspekty definované v normě ČSN ISO/IEC 19796-3³, byť pochopitelně vzhledem ke specifikům projektu, který je neziskový, nebyla tato norma zcela formálně naplněna. E-learningový systém umožní dobrovolným hasičům studovat a získávat znalosti z pohodlí domova, bez nákladů na dopravu, ubytování a hotelové stravování, bez nutnosti čerpat zákonnou dovolenou. Pochopitelné ovšem je, že tímto způsobem nelze

---

³ ČSN EN ISO/IEC 19796-1 Informační technologie - Výuka, vzdělávání a školení - Management kvality, záruky a metriky - Část 1: Všeobecný přístup

ČSN ISO/IEC 19796-3: Informační technologie - Výuka, vzdělávání a školení - Management kvality, záruky a metriky - Část 3: Referenční metody a metriky

získávat všechny znalosti – některé kurzy budou nadále prezenční, neboť obsahují také praktický výcvik. Velká část kurzů ovšem bude moci být ryze teoretická, případně může být prezenční výuka omezena na nezbytné minimum. Na obrázku pak máte možnost vidět obrazovku tohoto e-learningového systému.

Obrázek 1 - E-learningový systém SH ČMS (vývojová verze). Zdroj: vlastní zpracování

Využití ICT v preventivní činnosti

Důležitou činností, kterou dobrovolní hasiči provádějí, je činnost preventivní. Asi by bylo ideální, kdyby k událostem, jakými jsou požáry, povodně či další podobně nepříjemné události, vůbec nedocházelo. To je, bohužel, utopické, přesto se snažíme zajistit, v rámci možností, opatření, která riziko alespoň sníží na možné minimum.

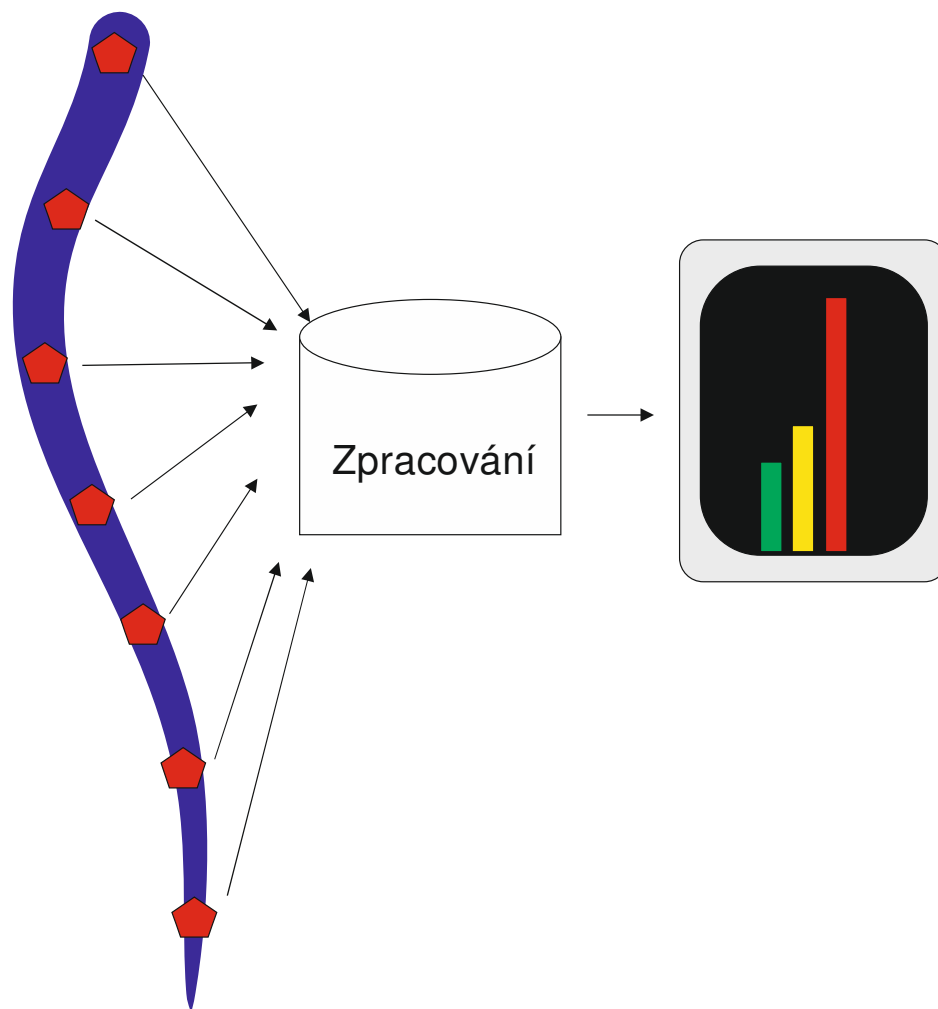
Základním prvkem prevence jsou znalosti a následné dodržování správných postupů provádění jednotlivých činností. Je proto nutné, aby dobrovolní hasiči mohli poskytovat informace těm, kterých se týkají, tedy běžným občanům. Zde opětovně můžeme využít to, co bylo popsáno v kapitole týkající se vzdělávání. Výpočetní technika umožňuje snadnou tvorbu názorných, interaktivních a multimediálních studijních materiálů. Opět můžeme využít různé formy e-learningu. Výhodou pro občany opět je, že studovat mohou v prostředí domova, že nemusí trávit čas cestou na přednášku. Tím zvýšíme také počet těch, kteří budou ochotni se něco nového dozvědět. Snadno můžeme zapojit různá videa, ilustrace či zvukové materiály, které učiní výuku velmi názornou. Ne nadarmo se říká, že obraz vydá za tisíc slov. Součástí preventivní činnosti je také zajištění řádného fungování prostředků požární ochrany, zajištění toho, aby například hasicí přístroje byly řádně otestované, aby procházely pravidelnými periodickými prohlídkami apod. Tuto problematiku budeme podrobněji diskutovat v kapitole týkající se organizace.

Využití ICT v represivní činnosti

K represivní činnosti hasičů, ať už profesionálních či dobrovolných, dochází v případě, že už k nějaké nechtěné události došlo. Cílem je primárně zachránit lidské životy a zdraví, ve druhém kroku pak minimalizovat materiální škody, zabránit dodatečným následkům události a následně přispět k vyšetřování příčin události a k obnově (v rámci možností) původního stavu. Je tedy pochopitelné, že zde budou využívány zejména síly a prostředky schopné tyto úkoly splnit. Je tedy na místě otázka, zda vůbec v této situaci mohou prostředky informačních a komunikačních technologií jakkoliv pomoci. Odpověď je kladná.

Informační a komunikační technologie pochopitelně nejsou s to reálně zasáhnout (různé drahé robotické systémy v tomto případě opomím) v případě nenadálé události typu požáru či povodní. Hasič však, aby mohl provést efektivní zásah, potřebuje nejen dostatek sil a prostředků, ale také dostatek informací. Ať už se jedná o jednorázový zásah nebo často mnohadenní pohotovost při povodních, bez dostatku informací musí hasič, resp. velitel zásahu pouze improvizovat. A to i u velmi zkušených velitelů nemusí vést ke zdárnému konci zásahu, jsou-li úvodní předpoklady diametrálně odlišné. Je-li zásahová jednotka povolána, pak pochopitelně dostává základní informace prostřednictvím operátora OPISu, včetně místa zásahu, stručného popisu atd. V případě, že jednotka bude vybavena prostředky informačních a komunikačních technologií a že bude existovat kvalitní systém pro předávání informací, bylo by možné jednotku vybavit informacemi mnohem lépe. Včetně například možnosti sledovat stav jednotek, předávat jim například informace z místa zásahu, kde už operují jednotky, které dojely k místu zásahu dříve. S rozumně zpracovaným systémem by bylo možno provádět například výpočty množství potřebných prostředků a sil – zde pochopitelně musíme pracovat s kvalitními mapovými podklady, se systémem GPS atd. Tyto technické prostředky však v této době jsou velmi dobře dostupné. Mnohé z těchto systémů navíc profesionální hasiči již využívají – v takovém případě jde o to zprostředkovat je také dobrovolným hasičům. Zde opět zdůrazňuji nutnost přizpůsobit takový potenciální systém tomu, aby s ním mohli pracovat i hasiči, kteří nejsou tak odborně zdatní v oblasti práce s moderní výpočetní technikou.

Moderní informační technologie mohou poskytovat informace i u delších zásahů, což se týká například povodní. Zde často dochází k tomu, že jednotka dobrovolných hasičů je dislokována v hasičské zbrojnici a má jen omezený přístup k informacím z vnějšího světa. Mnohé potřebné informace v podstatě ani není možné získat. Jako příklad lze uvést informace o stavu předmětného vodního toku – zejména jedná-li se o lokální vodní tok. Velké toky jsou monitorovány hladinovými čidly, u menších toků však nic takového neexistuje. Hasičům by často pomohlo vědět, jaký je stav vodního toku v celé jeho délce, aby mohli plánovat zásah, případně evakuace, stavbu hrází a další činnosti. Dnes mají hasiči dvě možnosti – telefonní spojení a fyzická kontrola. Telefonní spojení má několik nevýhod – po telefonu nelze předat zcela komplexní informaci, navíc to vyžaduje druhou osobu na místě, telefonem také nelze získávat průběžné informace. Fyzická kontrola je také časově i věcně náročná.

Obrázek 2 - Schéma systému monitoringu stavu vodního toku. Zdroj: vlastní zpracování

System čidel společně s kvalitním systémem zajistí možnost průběžné kontroly. Lze kontrolovat výšku hladiny, rychlost proudění, lze přenášet dokonce i obrazový záznam. Čidla pochopitelně budou představovat určitý náklad, stejně jako infrastruktura serverové části, nicméně tam, kde jsou pravidelnější záplavy, má určitě smysl o takovém systému uvažovat. Serverová část může být pochopitelně společná pro více měřicích systémů. Klientskou část netřeba zvláště řešit – lze vytvořit aplikaci pro běžně využívané systémy Android či iOS.

Využití ICT při ochraně obyvatelstva

Základním cílem ochrany obyvatelstva je taková činnost, která ochrání obyvatele před požáry či živelnými katastrofami, případně eliminuje či snižuje dopady těchto událostí na obyvatelstvo. Vzhledem k tomu, že nám jde primárně o možné využití informačních a komunikačních technologií, budeme se zabývat opět přenosem informací. To je hlavní doména ICT. Zásadním problémem je fakt, že v případě živelné pohromy či jiné události je nutno informovat ty občany, kteří jsou nebo mohou být touto událostí dotčeni a sdělit jim další postup. Již mnohokrát se stalo, že ztráty na životech či výrazné materiální škody vznikly jen díky tomu, že obyvatelé nebyli včas a dostatečně varováni. Informační a komunikační technologie mohou v této oblasti výrazně změnit současný stav. Opět je možné zvážit využití současné infrastruktury – mobilní sítě, pevná internetová připojení atd. Zejména občané

bydlící v oblastech záplavových a jinak ohrožených by uvítali možnost snadného zjišťování stavu. Je opětovně možno využít různé aplikace, které by uživatele varovaly před blížícím se nebezpečím, případně by umožnily sledovat aktuální stav a podle toho se zařídit – evakuace, záchrana ohrožených předmětů materiální povahy atd. Kvalitní informace také omezují paniku a nejistotu, čímž výrazně přispívají k rozumnému řešení situace.

Dnešní moderní technologie umožňují snadno dodat grafické informace, ze kterých například uživatel pozná, zda se nachází v bezprostředně ohrožené zóně či zda je pouze v zóně, kde se doporučuje bdělost. Vzhledem k trvalé možnosti připojení k datové síti lze tyto informace aktualizovat. Data pro takové systémy lze čerpat například ze systémů určených pro zasahující hasiče, ale také do nich lze ručně vstupovat a zadávat aktuální varování.

Takové systémy pochopitelně nemohou škodám zabránit přímo, ale mohou škody omezit tím, že občané na základě včasného a kvalifikovaného varování sami budou činit úkony směřující k omezení škod. Omezí se také nutnost fyzického informování občanů hasiči. Rovněž již zmíněné snížení napětí a paniky může být prospěšné.

Využití ICT v rámci organizační činnosti

Kromě toho, že dobrovolní hasiči provádějí jistou činnost a plní úkoly na úseku ochrany před požáry a dalšími živelnými událostmi, musí zajistit také své vlastní fungování z hlediska potřebné organizace a administrativy. To platí pro jednotku i sbory jako organizační složky spolků působících na poli požární ochrany. Tato činnost, která zahrnuje vedení různé evidence a zpracovávání různých výkazů, je pro mnohé jednotky a sbory zdrojem doslova nočních můr. Velmi často ve sborech a jednotkách chybějí lidé se vzděláním v příslušné oblasti a s ochotou zabývat se právě touto nudnou úředničinou. Jedná se o evidence členů a jejich členství, vzdělávání, ale také například platnost zdravotních osvědčení, ale také různých prostředků výzbroje a výstroje, u nichž často je nutné sledovat platnost různých periodických zkoušek a prohlídek. Zásahová jednotka musí vést dokumentaci o zásazích a zasílat na HZS zprávy o zásazích. Můžeme uvést i poetičtější činnost jakou je evidence vyznamenání a čestných titulů. Tato evidence také často není v pořádku, a tudíž není jednoduché vyřešit zpracování vyznamenání pro zasloužilé členy. Ale vyznamenání patří k nepovinným činnostem dobrovolného hasiče a lze problémy řešit tím, že se vyznamenání neudělují, byť to pro život sboru není dobře. Dalším činnostem se vyhnout nelze.

Rovněž zde může informační a komunikační technologie značně pomoci. Ba co více, různé evidence a informační systémy jsou doslova doménou jako stvořenou pro zavedení výpočetní techniky. Pochopitelně s podmínkou, že tyto systémy budou dobře navrženy a budou sloužit. Zde lze jako ukázkou uvést systém Kancelář pro obec, jehož autorem je Bc. Mojmír Studník, mimo jiné také člen Ústřední odborné rady pro vzdělávání SH ČMS. Informace o tomto programu, jehož část byla v nedávné době zdarma uvolněna pro využití ve sborech dobrovolných hasičů. Systém naleznete na adrese www.ikpo.cz. Systém zvládá evidenci členů, prostředků, ale také dokáže upozorňovat na různé nedostatky či například prošlé kontroly výstroje a výzbroje. Pro zásahovou jednotku pak nabízí možnost zpracování veškeré potřebné administrativy.

Byť tato problematika není přímo spojená se samotným krizovým řízením a řešením událostí spojených například s povodněmi, jedná se o problematiku velmi důležitou. Jen sbor či jednotka, která má zvládnutou administrativu a s tím spojené povinnosti, je plně připravená k zásahu. Sbory a jednotky, které bojují s administrativou, plýtvají silami nutnými pro reálnou hasičskou činnost. Navíc v návalu nervozity z možných problémů ztrácejí potřebný klid. Přitom právě administrativa je oblastí, kde je nasazení ICT v podstatě nejjednodušší – ICT byly původně určeny zejména pro tyto účely.

Závěr

Článek nastínil možnosti, které nabízí informační a komunikační technologie dobrovolným hasičům v jejich činnosti. Je pochopitelné, že případné zavedení nemůže být jednoduché z několika důvodů, které zde byly nastíněny. Překážkou jsou jednak peníze, jednak obecně nevelká počítačová gramotnost, ale také určitý odpor hasičů proti novým technologiím, které přímo nesouvisí s hasiččinou. Můžeme si dát jako úkol snažit se o postupnou změnu, o to, aby se přístup a vztah k ICT začal měnit. Úkol nemůže být úkolem pro jednotlivce – musí se zapojit jak HZS, tak zejména spolky působící na úseku požární ochrany. Jak ukazuje právě dokončovaný projekt e-learningové platformy, tato cesta, která představuje minimální finanční náklady, je určitě možná, alespoň v některých případech. Rovněž zvyšování počítačové gramotnosti je dlouhodobým úkolem, ale úkolem o to důležitějším, že role výpočetní techniky bude stále narůstat.

Seznam literatury

Krakovský J., Příručka velitele, nakladatelství Hasiči, 2005

ČSN EN ISO/IEC 19796-1 Informační technologie - Výuka, vzdělávání a školení - Management kvality, záruky a metriky - Část 1: Všeobecný přístup

ČSN ISO/IEC 19796-3: Informační technologie - Výuka, vzdělávání a školení - Management kvality, záruky a metriky - Část 3: Referenční metody a metriky

Webové stránky SH ČMS, dostupné z www.dh.cz

Kancelář pro obec, webové stránky, dostupné z www.ikpo.cz

STŘEDNÍ ŠKOLA RYBÁŘSKÁ A VODOHOSPODÁŘSKÁ JAKUBA KRČÍNA V TŘEBONI

Jakub Krčín Secondary School of Fishery and Water Management

Karel Vávře

Souhrn

Střední škola rybářská a vodohospodářská Jakuba Krčina byla založena v roce 1951 jako rybářské učiliště. Od 1. září školního roku 2008/2009 se škola změnila ze Středního odborného učiliště rybářského na Střední školu rybářskou a vodohospodářskou Jakuba Krčina. Vedle dosavadního učebního oboru Rybář byl založen nový čtyřletý studijní obor Ekologie a životní prostředí se zaměřením na vodohospodářství.

Abstract

Founding the first fishponds dates back to the 11th century. Fishpond cultivation and water management, which is connected with it, are thus historically the oldest human activities in the Czech lands. Introducing scientific knowledge into fish-farming in the 20th century resulted in the demand for qualified fishery specialists. For that reason, the Fishery Vocational School was established in Třeboň on the 1st September 1951, which was the only one in the Czechoslovak Republic. Since the 1st September 2008 the Jakub Krčín Secondary School of Fishery and Water Management has continued the tradition of the Fishery Vocational School. The impulse to establishing branch of study with a final secondary school examination was the increasing demand of state administration, water management and fishery enterprises for graduates of schools focusing on landscape water management. This interest has increased following the floods in the past years. For that reasons we offer, apart from the traditional, branch of training Fisherman, the secondary school study branch Ecology and Landscape Protection – Water Resource Officer.

Klíčová slova: vodní hospodářství, rybářství, střední škola

Key Words: water management, fishery, secondary school

Historie školy

Rybářství a Třeboňsko jsou spolu nerozlučně spjaty. Za uplynulé období si Střední škola rybářská a vodohospodářská Jakuba Krčina vybudovala renomé po Čechách i na Moravě. Od jejího založení již uplynulo šedesát dva let. Začínala v roce 1951 jako rybářské učiliště a tento statut jí vydržel až do roku 2008. Od 1. září školního roku 2008/2009 se škola

změnila ze Středního odborného učiliště rybářského na Střední školu rybářskou a vodohospodářskou Jakuba Krčína.

Hlavním cílem transformace školy bylo zavedení nového oboru, jehož zařazení bylo iniciováno z řad odborníků z praxe. Vedle dosavadního učebního oboru Rybář byl založen nový čtyřletý studijní obor Ekologie a životní prostředí se zaměřením na vodohospodářství.

Rybář

Tradiční tříletý učební obor 41-53-H/01 studuje asi 120 žáků. V teoretické výuce se žáci připravují ve všeobecně vzdělávacích a v odborných předmětech jako je:

- Rybářství,
- Rybářská technologie,
- Hydrochemie, Základy ekologie,
- Řízení motorových vozidel.

Žáci mají k dispozici moderně vybavené chemické a biologické laboratoře, nadstandardně vybavené učebny pro práci s PC.

Žáci absolvují odbornou výuku v oblastech:

- úplného chovu sladkovodních ryb,
- chemických rozborů vody, melioračních zásahů rybníků,
- odlovů a výlovů rybníků, prevence proti onemocnění ryb, technologie zpracování ryb,
- údržby rybářských zařízení, síťování a opravy sakoviny,
- základů velkochovu akvarijních ryb, zakládání a údržby okrasných jezírek.

Co žáci během studia získají?

- oprávnění pro práci s motorovou pilou a křovinořezem,
- řidičské oprávnění sk. B+T,
- europas k výučnímu listu, uznáván v zemích EU,
- oprávnění k řízení malých plavidel.

Odborný výcvik je zajišťován smluvními rybářskými organizacemi. Největším a stěžejním smluvním partner je Rybářství Třeboň a.s. Žáci jsou odměňováni za produktivní práci v odborném výcviku.

Ekologie a životní prostředí – vodohospodář

Čtyřletý maturitní obor 16-01-M/01, v němž studenti získávají poznatky v oblasti vodohospodářské, ekologické a rybářské, studuje asi 100 žáků. Ve všeobecné výuce se klade důraz na výuku cizích jazyků.

Odborná výuka probíhá v oblastech:

- zadržování vody v krajině, protipovodňová opatření,

- výstavba a oprava malých vodních nádrží,
- hospodaření na vodních plochách,
- prevence znečištění a likvidace havárií,
- orientace v příslušných zákonech a předpisech.

Odborná praxe je organizována jako individuální, skupinová nebo bloková na CHKO Třeboňsko, Povodí Vltavy, Rybářství Třeboň a.s., v NP Šumava aj.

Nástavbové studium Rybářství

Nástavbové maturitní studium 41-43-L/51, navazující na tříletý učební obor Rybář, studuje asi 30 žáků. V odborných předmětech jsou zahrnuty také základy vodního hospodářství a vodních staveb.

Uplatnění absolventů

Rybář: Absolventi nastupují do rybářských podniků na dělnické a následně technické pozice.

Nástavbové maturitní studium: Absolventi vykonávají technické funkce v rybářských podnicích.

Ekologie a životní prostředí – vodohospodář: Absolventi vykonávají technické funkce ve vodohospodářských podnicích, pracují jako laboranti ve vodohospodářských laboratořích a zastávají administrativní funkce ve státní správě na úseku vodního hospodářství.

Někteří absolventi maturitních oborů pokračují ve studiu na vysoké škole. Několik našich absolventů zastává významné pozice např. na Fakultě rybářství a ochrany vod Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Materiální a technické zabezpečení

Škola disponuje nově vybudovanými a rekonstruovanými učebnami a laboratořemi, včetně nově vybudovaného zázemí pro odborný výcvik. Tyto učebny mají technické vybavení na vysoké úrovni, což potvrzují i zahraniční partneři školy. Jedná se zejména o nově vybudované učebny v budově školy za finanční podpory Evropské unie a Jihočeského kraje. Současné dvě PC učebny byly modernizovány z grantových prostředků. Aktuálně realizujeme projekt „Specializovaná učebna hydrologie, hydrauliky, revitalizace vodotečí a vodních staveb“.

V areálu školy je vybudované sportovní zázemí, hřiště s umělým povrchem a dvě nadstandardně vybavené posilovny. Stravování je zabezpečeno ve vlastní školní jídelně, kde mají žáci na výběr z několika jídel.

Ubytování je zajištěno v zrekonstruovaném Domově mládeže, který tvoří komplex s budovou školy a jídelny. Starší žáci školy jsou ubytováni v Domově mládeže II v historické budově bývalého kláštera přímo v centru města Třeboně.

Zahraniční spolupráce

Do vzdělávacího procesu jsou zahrnuty zahraniční exkurze a pobyty, které jsou přínosem po stránce jazykového i odborného vzdělání. Zároveň poskytují větší rozhled a zvyšují sebevědomí žáků.

Norsko: Jedná se o školu na ostrově Skjervøy. Je to škola gymnaziálního typu – od druhého roku s různými profilacemi, například akvakultura. Spolupráce je realizována v rámci EHP fondů a programu Comenius. Jedná se jak o výměny studentů, tak rovněž pedagogové vyjíždějí na stáže do partnerské školy.

Polsko: SŠRV spolupracuje se dvěma školami v Polsku, a to se ZRSKU v Lodzierzy a se školou v Gyzicku (Mazurská jezera). Se školou z Gyzicka byl podán společný projekt „Česko-polské fórum“ – MZ, Youth, Leonardo da Vinci.

Slovensko: Škola v Mošovcích je partnerskou školou již několik let. Studenti vyjíždí každoročně na týdenní praxi. Naopak slovenští studenti přijíždí do SŠRV v období jarních a podzimních výlovů.

Francie: Spolupráce se školou ve francouzském Cibence byla navázána již v roce 2001 a pokračuje dodnes. V rámci spolupráce byly zpracovány dva grantové programy, pod kterými se výměny uskutečnily. Druhou partnerskou školou je Guerande na pobřeží Atlantského oceánu. Společně byl realizován již druhý grant v rámci programu Comenius.

Portugalsko: Spolupráce s Escola de Hotelaria e Turismo de Vila Real de Santo António byla navázána díky dřívější spolupráci se školou v Norsku a Francii. Úspěšně se realizuje program Comenius.

Volný čas žáků

Při škole působí několik kroužků:

- kroužek myslivosti (zakončený závěrečnými mysliveckými zkouškami),
- kroužek včelařství,
- kroužek potápění se soustředěním v chorvatském Pakoštane,
- dramatický kroužek.

Každoročně se pořádá studijně-poznávací výjezd do Holandska na plachetnici (po holandských vodách).

Závěr

Škola za léta svého působení získala respekt i silný kredit mezi rybářskými odborníky. Díky svým pedagogům je neustále v kontaktu s novými poznatky a novou technikou, která je potřebná nejen pro studium, ale i pro praktickou výuku žáků. Během posledních deseti let se školní prostředí velmi zmodernizovalo a vytvořilo tak zázemí pro studium. Škola se navíc stala hodnotnou partnerkou zahraničním školám podobného zaměření, se kterými již téměř deset let spolupracuje. Jsou to odborné školy na Slovensku, v Norsku, Francii, Polsku a Portugalsku.

Navíc se škola stala střediskem celoživotního vzdělávání dospělých v programu UNIV 2 a 3, kdy si zájemci mohou formou dílčích zkoušek doplnit své vzdělání v rybářském oboru. Střední škola rybářská a vodohospodářská Jakuba Krčína v Třeboni těží a nadále bude těžit z bohaté tradice českého rybářství a rybníkářství a tento odkaz chce i do budoucna rozvíjet.

Ing. Karel Vávře

Střední škola rybářská a vodohospodářská Jakuba Krčína v Třeboni

Táboritská 941/II

379 01 Třeboň

kvavre@ssrv.sz

MEZINÁRODNÍ POMOC HZS ČR V RÁMCI EU

NASAZENÍ MODULU CIVILNÍ OCHRANY PŘI POVODNI NA BALKÁNĚ V KVĚTNU 2014

Petr OŠLEJŠEK, Petr ADAMUS

Civilní ochrana EU

- Mechanismus vytvořen v roce 2001 (v současné době upraven Rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady 1313/2013/EU)
- Cíle
  - Poskytnout na žádost postiženého státu podporu v případě mimořádných událostí
  - Usnadnit mobilizaci zásahových týmů, modulů, expertů a dalších prostředků
  - Usnadnit koordinaci asistenčního zásahu ze strany členských států Mechanismu - na ústřední úrovni i a na místě

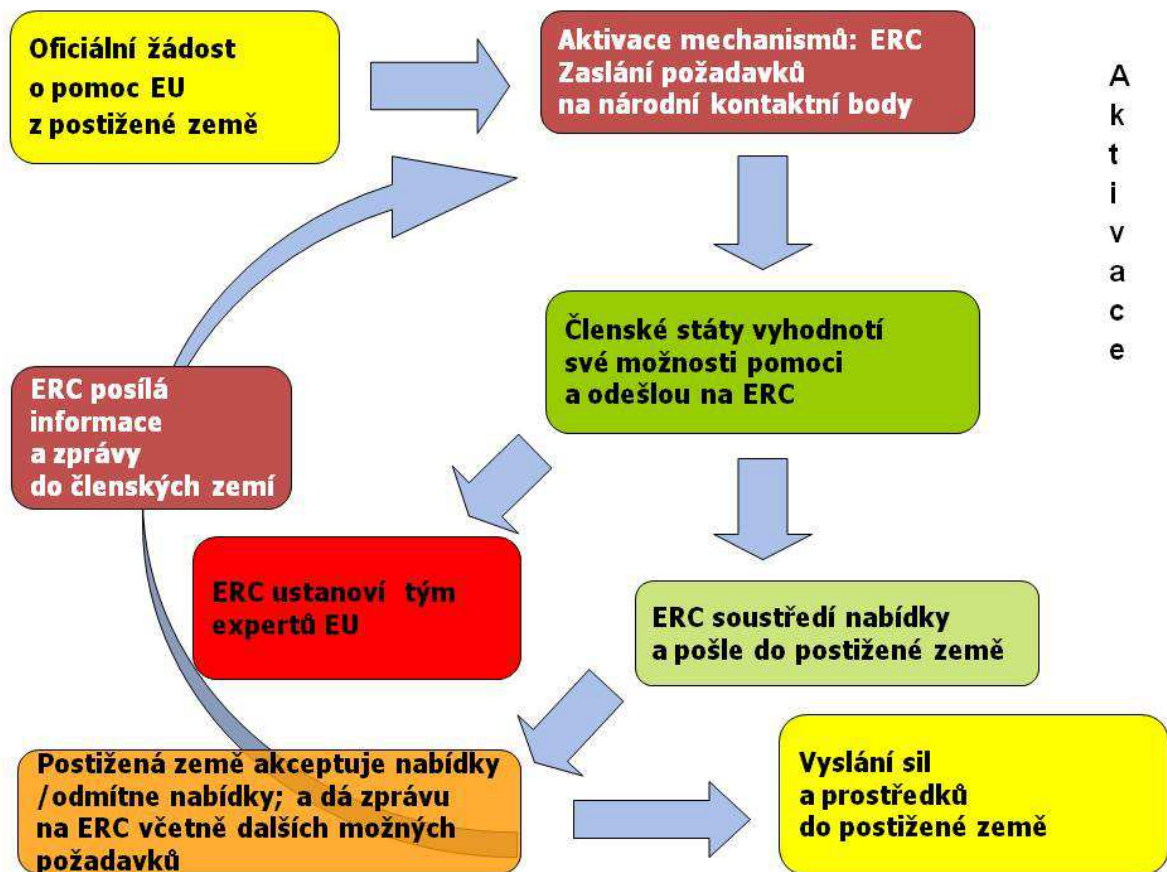
Civilní ochrana EU

▪ Cíle

- Posílit spolupráci při prevenci, přípravě a samotném zásahu
- Provozovat jen jedno kontaktní místo mezi členskými státy EU a postiženou zemí - **Středisko pro koordinaci odezvy při mimořádných událostech EU (ERC)**
- Využít přidanou hodnotu Mechanismu - vyhnout se duplicitě & efektivně vyvinout maximální úsilí při pomoci

V rámci ČR je kontaktním bodem Mechanismu civilní ochrany Evropské unie – MV GŘ HZS ČR

MEMBER STATES		HUMANITARIAN AID		CIVIL PROTECTION		
Estonia		Italy		Portugal		
Austria		France		Latvia		
Belgium		Finland		Lithuania		
Bulgaria		Germany		Luxembourg		
Cyprus		Greece		Malta		
Czech Republic		Hungary		Netherlands		
Denmark		Ireland		Poland		
					Croatia (Accession Country)	
OTHER PARTICIPATING STATES						
Iceland		Liechtenstein		Norway		
Former Yugoslav Republic of Macedonia						
CANDIDATE COUNTRIES				Turkey		
OTHER THIRD COUNTRIES						
Australia		Russia		Ukraine		

Civilní ochrana EU – EUCP Team

- Tým složený z expertů – vybrané členské země EU
- Pomoc místním orgánům s koordinací a zapojením pomoci z EU
- Pomoc místním orgánům s průzkumem oblastí, návrhy doporučení
- Informování členských zemí EU o situaci v postižené zemi

Civilní ochrana EU – moduly civilní ochrany

- 17 druhů modulů & tým technické pomoci a podpory (TAST)
- Možnost spolufinancování odborné přípravy a výcviku
- Dosud registrováno 142 modulů and 10 TAST (do 2012 08)

Civilní ochrana EU – moduly civilní ochrany

- Moduly ve 32 státech Mechanismu na dobrovolné bázi
- Předdefinovaný personál a vybavení – Rozhodnutí Komise 2004/277/ES, Euratom (pozměněno v roce 2008 a 2010)
- Rychlé nasazení v rámci i mimo EU (cca 12h)
- Předdefinované kapacity modulů – víte, co získáte
- Interoperabilita – spolupráce mezi moduly
- Soběstačnost – žádná další zátěž pro postižený stát

Moduly civilní ochrany ČR

1. Vysokokapacitní čerpání (HCP)	3. Modul pro vyhledávání a záchranné práce ve městech ve středně těžkých podmínkách (MUSAR)	4. Modul pro vyhledávání a záchranné práce ve městech v těžkých podmínkách (HUSAR)	12. Chemická, biologická, radiologická a jaderná detekce a odběr vzorků (CBRNDET)
17. Povodňové záchranné práce s pomocí člunů (FRB)	7. Předšunutá zdravotnická jednotka (AMP)		V přípravě 8. Předšunutá zdravotnická jednotka s chirurgií (AMPS)

Moduly civilní ochrany EU

1. Modul pro vysokokapacitní čerpání (HCP)	2. Modul pro úpravu a čištění vody (WP)	3. Vyhledávání a záchranné práce pro středně těžké podmínky (MUSAR)	4. Vyhledávání a záchranné práce pro těžké podmínky (HUSAR)	5. Modul pro letecké hašení lesních požárů s pomocí vrtulníků (FFFH)
6. Modul pro letecké hašení lesních požárů s pomocí letadel (FFFA)	7. Předšunutá zdravotnická jednotka (AMP)	8. Předšunutá zdravotnická jednotka s chirurgií (AMPS)	9. Polní nemocnice (FH)	10. Letecká evakuace obětí katastrofy (MEVAC)
11. Nouzové dočasné přístřeší (ETS)	12. Chemická, biologická, radiologická a jaderná detekce a odběr vzorků (CBRNDET)	13. Vyhledávání a záchranné práce v podmínkách CBRN (USARCBRN)	14. Pozemní hašení lesních požárů (GFFF)	15. Pozemní hašení lesních požárů s pomocí vozidel (GFFV)
16. Kontrola šíření povodní (FC)	17. Povodňové a záchranné práce s pomocí člunů (FRB)	TAST		

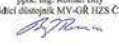
Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- Květen 2014 – rozsáhlé povodně v Bosně a Hercegovině, Srbsku a dalších státech Balkánského poloostrova
- 15.5.2014 – žádost Bosny a Hercegoviny o mezinárodní pomoc prostřednictvím ERCC a NATO (Euroatlantické koordinační středisko pro řešení situace katastrof)
- Požadavek Bosny a Hercegoviny – vyslání 5 ks vrtulníků a libovolný počet motorových člunů
- 17.5.2014 – rozšíření žádosti o vyslání odřadů s velkokapac. čerpadly, požadavek na kalová čerpadla, elektrocentrály a materiál nouzového přežití obyvatel

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- MV - GŘ HZS ČR – příprava nabídky pomoci pro Bosnu a Hercegovinu – odřad s velkokapacitním čerpadlem, WASAR tým a jednotka humanitární pomoci k dopravě balíčků první pomoci a nouzového přežití
- Vývoj situace probíhajících povodní na Balkánském poloostrově a další jednání s postiženým státem
- 20.5.2014 - rozhodnutí o vyslání odřadu vysokokapacitního čerpání do Bosny a Hercegoviny

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

<p>Rozkaz GŘ HZS ČR 1</p> <p style="text-align: center;">ROZKAZ generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 20. května 2014</p> <p>k povolání příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR na mimořádnou zahraniční služební cestu v souvislosti s poskytnutím humanitární pomoci Republice Bosna a Hercegovina.</p> <p>V souladu s § 37 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.</p> <p>I. v y s t á t ě m</p> <p>na mimořádnou služební cestu příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen „příslušníci“) uvedené v příloze č. 1 tohoto rozkazu v souvislosti s poskytnutím humanitární pomoci České republiky republice Bosna a Hercegovina, která byla zasažena povodňovými a přívalovými dešti.</p> <p>II. s t a n o v í m</p> <p>příslušníci vyřadí jednotka Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR pro plnění úkolů na úseku požární ochrany ve smyslu § 65 odst. 5 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů;</p> <p>III. j m e n ů j í</p> <p>plk. Jiřího Námíka velitelem jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR;</p> <p>kpt. Petra Adamase zástupcem velitele jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR;</p> <p>mjr. Jakuba Klucha stejným důstojníkem jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR;</p> <p>IV. u r č ů j í</p> <p>1. místo shromáždění jednotky – ŠVZ HZS ČR dne 20. května 2014 ve 14.00 hodin,</p>	<p>Rozkaz GŘ HZS ČR 2</p> <p>2. způsob přepravy pozemní cestou technickou uvedenou v příloze č. 2, trasa přepravy – Brno – Bratislava (Slovensko) – Budapešť (Maďarsko) – Chorvatsko – Bosna a Hercegovina – Draževci (BiH);</p> <p>3. sazby cestovních výdajů vynalozých příslušníků uvedených v příloze č. 1 bude telet MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.</p> <p>V. n a f i x ů j í</p> <p>- vydat veliteli týmu valutovou zálohu ve výši 3000 EUR za účelem zabezpečení týmu během mezinárodní záchranné operace z valutové zálohy OPIS MV-GŘ HZS ČR;</p> <p>- vybavit tým včetně prostředky pro plnou soběstačnost týmu po dobu 14 dní nasazení;</p> <p>VI. u k l á d á m</p> <p>veliteli jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizovat přesun jednotky do republiky Bosna a Hercegovina v termínu do 12.00 hodin dne 21. 5. 2014. - v místě nasazení spolupracovat s místními orgány a zahraničními složkami, - podávat průběžně zprávy o plnění úkolů vyplývajících z tohoto rozkazu na operační a informační střediska Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, - po splnění úkolů nebo na základě pokynu operačního a informačního střediska Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR realizovat návrat do České republiky. <p>Tento rozkaz nabývá účinnosti deon vydání a jeho platnost končí dnem 10. 6. 2014.</p> <p style="text-align: right;">brig. gen. Ing. Drbošlav Ryba generální ředitel HZS ČR, z rozkazu ppk. Ing. Roman Bily řádní zástupce MV-GŘ HZS ČR</p> <p style="text-align: right;"></p> <p><small>GŘ HZS HZS MSK MV-generální ředitelství HZS ČR</small></p>
--	---

Rozkaz GŘ HZS ČR

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- 21.5.2014, 00:15 hod. – předání dokumentů a důležitých informací o plánovaném místě nasazení důstojníkem GŘ HZS ČR
- 21.5.2014, 00:45 hod. – čtení rozkazu GŘ HZS ČR
- 21.5.2014, 01:00 hod. odjezd odřadu
- Trasa odřadu: Slovensko – Maďarsko – Chorvatsko – Bosna a Hercegovina
- 21.5.2014, 12:40 hod. – příjezd na BoO (Orašje) a kontakt s pracovníkem LEMA

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

Rozkaz GR HZS ČR 1

ROZKAZ
generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR
 ze dne 20. května 2014

k povolání příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR na mimořádnou zahraniční služební cestu v souvislosti s poskytnutím humanitární pomoci Republice Bosna a Hercegovina.

V souladu s § 37 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

I. vysílám

na mimořádnou služební cestu příslušníky Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen „příslušníci“) uvedené v příloze č. 1 tohoto rozkazu v souvislosti s poskytnutím humanitární pomoci České republiky republice Bosna a Hercegovina, která byla zasažena povodňovými a přívalovými dešti.

II. stanovím

příslušníci vysočí jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR pro plnění úkolů na úseku požární ochrany ve smyslu § 65 odst. 5 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů;

III. jmenuji

plb. Jiřího Námíka
 velitelem jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR;

kpt. Petra Adamase
 zástupcem velitele jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR;

mjr. Jakuba Klucha
 stejným úřadujícím jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR;

IV. určuji

1. místo shromáždění jednotky – ŠVZ HZS ČR dne 20. května 2014 ve 24.00 hodin,

Rozkaz GR HZS ČR 2

2. způsob přepravy pozemní cestou technickou uvedenou v příloze č. 2, trasa přepravy – Brno – Bratislava (Slovensko) – Budapešť (Maďarsko) – Chorvatko – Bosna a Hercegovina – Dražev Bili;

3. sazby cestovních výdajů vynalozých příslušníků uvedených v příloze č. 1 bude teit MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

V. nařizuji

- vydat veliteli týmu valutovou zálohu ve výši 3000 EUR za účelem zabezpečení týmu během mezinárodní záchranné operace z valutové zálohy OPIS MV-GR HZS ČR;
- vybavit tým všemi prostředky pro plnou soběstačnost týmu po dobu 14 dní nasazení;

VI. ukládám

veliteli jednotky Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

- realizovat přesun jednotky do republiky Bosna a Hercegovina v termínu do 12.00 hodin dne 21. 5. 2014.
- v místě nasazení spolupracovat s místními orgány a záchrannými složkami,
- podávat průběžné zprávy o plnění úkolů vyplývajících z tohoto rozkazu na operační a informační středisko Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR,
- po splnění úkolů nebo na základě pokynu operačního a informačního střediska Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR realizovat návrat do České republiky.

Tento rozkaz nabývá účinnosti deom vydání a jeho platnost končí dnem 10. 6. 2014.

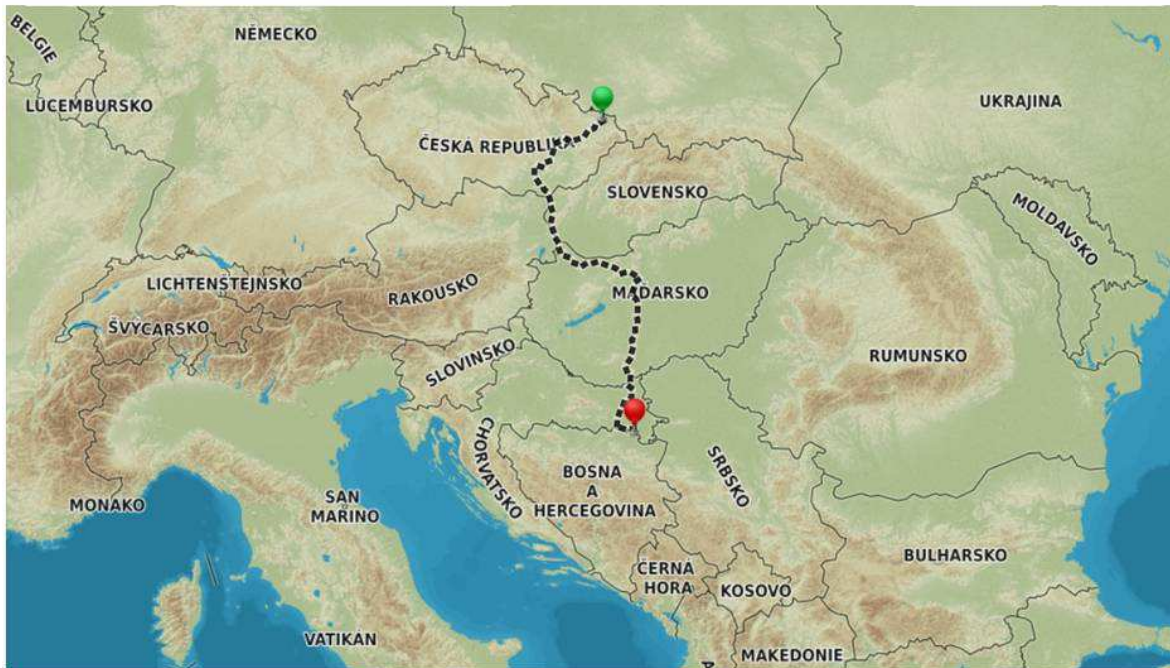
brig. gen. Ing. Drahošlav Ryba
 generální ředitel HZS ČR
 z rozkazu
 pplk. Ing. Roman Bily
 ředitel oborů MV-GR HZS ČR

[Podpis]

GR-5
 HZS MSK
 MV-generální ředitelství HZS ČR

Rozkaz GR HZS ČR

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

Trasa odřadu

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

Personální složení odřadu	
Velitel odřadu	
Zástupce velitele odřadu	1
Styčný důstojník	1
Logistik	1
Velitel čety	1
Velitel družstva	2
Strojník	8

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

Složení techniky odřadu	
Velitelský automobil	1
Vozidlo styčného důstojníka	1
Dopravní automobil	2
Dodávkový automobil – logistické zabezpečení	1
Nosič kontejneru	2
MČS 400 Sigma	1
HFS Hytrans Somati	1

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

European Commission Community Civil Protection Mechanism Registration of Module	
1.1 Country/countries	CZECH REPUBLIC
1.2 Code/Module type-number	CZ/HCP/1
1.3 Ready for departure (in hours)	12 hours
1.4 Available time period	21 days
1.5 General information on Capacity / standards and guidelines / Main components	<p>Pumping capacity:</p> <p>a) 2,400 m³/hour</p> <p>b) 255 m³/hour</p> <p>Height difference:</p> <p>a) 10 metres</p> <p>b) 60 metres</p> <p>Ability to operate in areas which are not easy accessible:</p> <p>a) NO</p> <p>b) YES</p> <p>Pump muddy water: solid elements and particles with size up to 90 mm</p> <p>Pump water up to: 40°C</p> <p>Pump over a distance:</p> <p>a) 200 metres</p> <p>b) 1,000 metres</p> <p>High capacity pumps: 2 (amount)</p> <p>a) MCS Sigma 1500</p> <p>b) HFS Hydro900</p> <p>Hoses/couplings are compatible with the following standards: S3002</p>
1.6 Contact details	<p>Ministry of Interior</p> <p>Fire and Rescue Service of the Czech Republic</p> <p>General Directorate</p> <p>Blekenova 26</p> <p>P.O. BOX 69</p> <p>148 01 Prague 414</p> <p>Czech Republic</p> <p>Tel: +420 950 819 820</p> <p>Fax: +420 950 819 958</p> <p>E-mail: opis@prk.tzcr.cz</p>
1.7 Military personnel or equipment	NO
2.1 Deployment radius (in-outside EU)	standard deployment radius up to 1,000 km
2.2 Number of personnel	15 persons
2.3 Number of vehicles	7
2.4 Weight of the equipment (kg)	predetermined solely for land transportation
2.5 Volume of the equipment (m ³)	predetermined solely for land transportation

2.6 Operational readiness on site (in hours from arrival)	7 hours
2.7 Indicative location of departure	Prague, Czech Republic
2.8 Transportation possibilities (land/air/sea/maritime)	land
2.9 Additional information	pumping of salt water is not possible
3.1 Self sufficiency	10 days
3.2 Maintenance by requesting country	fuel, water
3.3 Average fuel consumption (per day)	diesel: max. 2 000 l/day petrol: approx. 200 l/day
3.4 Hazardous items	diesel, petrol
3.5 specific logistical needs	NO
3.6 Additional information	-----

Fact sheet Module HCP

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- MČS 400 Sigma – základní technická data

Základní technická data	
Min. hloubka vody pro instalaci	1,1 m
Max. sací výška	5 m
Dopravní výška	26 m
Rozsah průtoku	6 – 40 m ³ /min.
Spotřeba paliva	cca 30 l/hod.
Hmotnost	cca 4400 kg

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- HFS Hytrans Somati

Základní technická data	
Max. sací výška	60 m
Dopravní vzdálenost	1000 m
Rozsah průtoku	
Standardní oběžné kolo	4,25 m ³ /min. při tlaku 8 bar
Vysokoprútočné oběžné kolo	8 m ³ /min. při tlaku 2,5 bar
Hmotnost	cca 10 000 kg

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- BoO odřadu – sportovní areál ve městě Orašje –
ubytování ve vyklizené provozovně rychlého občerstvení

BoO

Ubytování členů odřadu

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- Dislokace velkokapacitních čerpadel
  - Tolisa – zaplavení převažující části obce o rozloze v řádu km², poničení infrastruktury, velké množství mrtvých domácích zvířat. MČS 400 Sigma nasazena po celou dobu působení odřadu
  - Donja Mahala – nasazení HFS Hytrans Somati pro dočerpání laguny po čerpadlech typu MČS 400 Sigma

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- Rizikové faktory, nebezpečí...
  - Existence značného počtu „aktivních“ minových polí z doby válečného konfliktu – mapy minových polí, označení
  - Riziko přesunutí min a vojenské munice z minových polí následkem povodní
  - Stanovení postupu v případě nálezu miny, munice
  - Odborná příprava odřadů na rizika spojená s vojenskou municí a minami

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

- Rizikové faktory, nebezpečí...
  - Vysoké riziko nákazy vlivem uhynulých zvířat
  - Zvýšená hygienická opatření – desinfekce rukou
  - Voda z vodovod. řadu vhodná jen pro sprchování
  - Upozornění na rozšíření Hantaviru, pijavic a klíštět

Vozidla pro odvoz uhynulých zvířat

Likvidace kontamin. vybavení pálením

Nasazení odřadu HCP HZS MSK

European Civil Protection

HEALTH INFORMATION

FIRST AID

- Medical assistance is provided by Team Austria. Tel: +43 664 5199625
- MedEvac is provided by EUCP. Tel: +387 63576835

Precautions

- Hygiene procedures are set up in BoOs
- Briefing of all incoming teams:
  - Hygiene procedures
  - Equipment
  - Hanta-virus / Dobrava-belgrad-virus
  - **No drinking of mains water (incl. brush teeth with bottled water)**
  - **Regularly disinfect hands**
  - **Self hygiene**
- International teams are expected to self-sufficiently provide the following items:
  - Hygiene equipment
  - Sun protection
  - Mosquito protection

Patterns of injuries/illnesses so far:

Allergic reactions to contaminated water, disinfection fluid, grass etc;
gastrointestinal troubles; minor scrapes and cuts; exhaustion.

Diseases and infections & Prevention provisions

Hantavirus / Dobrava-Belgrad-Virus

Symptoms: fever, headache, gastrointestinal symptoms and blurred vision. May cause heavy lung disease, acute kidney failure.

Incubation time: 5-60 days

Main transmitters: mice and rats (by contact with urine, saliva or excrement, oral and breathe inhalation, unusual by bites)

Prevention: Avoid contact with all kinds of animals. In case of symptoms visit the hospital.

Ticks

Prevention: Clear your immunisation; regular control of bites and visit the hospital in case of a bite. Remove a tick by using fine-tipped tweezers and applying a steady upward force without crushing, jerking or twisting. Clean the wound with alcohol.

Leeches

Appear in the water but are not dangerous. In case of a bite, remove the bloodsucker and clean the wound with alcohol. Remove leeches by using a fingernail or other flat, blunt object to break the seal of the oral sucker at the front end of the leech, repeating with its back end, then flicking the leech away.

Do not apply e.g. a flame, alcohol, vinegar, insect repellents or the like. These will cause the leech to quickly detach; however, it will also make the leech empty its stomach contents into the wound. The vomit may carry disease, and thus increase the risk of infection. The wound normally itches as it heals, but should not be scratched, as this may complicate healing and introduce other infections. An antihistamine can reduce itching.

Upozornění na zdravotní rizika

Nasazení odřadu HCP HZS MSK – zhodnocení

- Nepřetržitá činnost obou velkokapacitních čerpadel po celou dobu nasazení
- Cca 69 000 m³ – množství vyčerpávané vody ze zaplavených oblastí za 1 den
- Cca 759 000 m³ – množství vyčerpané vody ze zaplavených oblastí za celou dobu nasazení odřadu
- 7475 L nafty – množství spotřebované čerpadly odřadu celou za dobu nasazení
- 1011,5 L nafty – množství spotřebované zásah. vozidly za dobu nasazení odřadu vč. dopravy tam a zpět

Nasazení odřadu HCP HZS MSK – zhodnocení

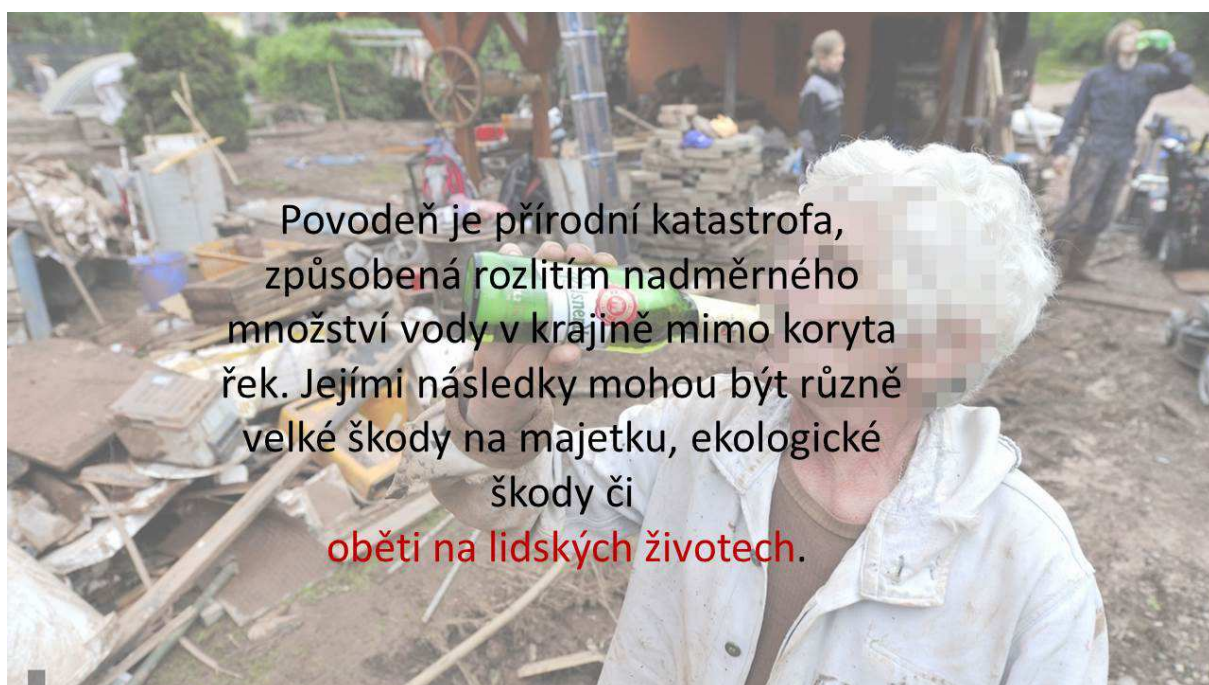
- Pohonné hmoty zajištěny pravidelným denním rozvozem
- Zranění člena odřadu
  - popálení levého nadloktí v rozsahu 5x7 cm, typ 2b
  - Ošetřeno v BoO a dále bez komplikací
- Závada na řídicí jednotce řazení nosiče kontejneru Tatra
  - Výměna vadného dílu – doprava z ČR prostřednictvím konvoje s humanitární pomocí
  - Oprava provedena v místě BoO
- 1.6.2014, 15:00 hod. – příjezd do Ostravy, ukončení zásahu

PROBLEMATIKA POVODNÍ V ČINNOSTI ZZS

Jan Tuček

1997: Troubky

12 dní, 5.-16. července. Během pár dní spadla až půlka ročního úhrnu srážek. Rozvodnily se hlavně Morava, Bečva a Odra.

 50
2002: jihočeské Metly

10 dní, 7.-16. srpna. Trvalý déšť rozvodnil řeky: Vltava, Labe, Malše, Jizera.

 17
2006: Veselí nad Lužnicí

8 dní, 28. března - 5. dubna. Velké množství tajícího sněhu a intenzivní deště. Dyje, Morava, Labe, Ohře.

 9

počet
obětí

2009: Jeseník nad Odrou

11 dní, 23. června - 4. července. Vytrvalé a vydatné deště. Vltava, Labe, Odra, Kamenice, Bystrá, Ploučnice.

 15
2010: obec Raspenava

4 + 3 dny, 16.-19. května + 6.-8. srpna. Dvě vlny záplav, vždy kvůli deštům. Druhá vlna blesková povodeň. Olše, Odra, Bečva, Morava + Smědá, Jiřice.

 6+5
2013: středočeské Zálezlice

6 dní, 2.-6. června. Vytrvalé deště, Labe, Vltava, Berounka.

 8*

Dopady na životy a poškození zdraví osob na území kraje:

Primární dopady:

- možnost úmrtí a poškození zdraví u většího počtu osob, které se nestačily evakuovat spojené s jejich nesnadným nebo nemožným vyhledáním
- těžké psychické narušení dlouhodobě evakuovaných bez jakýchkoliv prostředků.

Sekundární dopady:

- nedostatek pitné vody a vody pro osobní hygienu
- poškození zdraví způsobených únikem nebezpečných (dráždivých, toxických) látek do vod nebo ovzduší a jejich následné nekontrolovatelné šíření
- vznik epidemií na postiženém a okolním území, což ohrožuje životy a zdraví obyvatelstva i na nepostiženém území

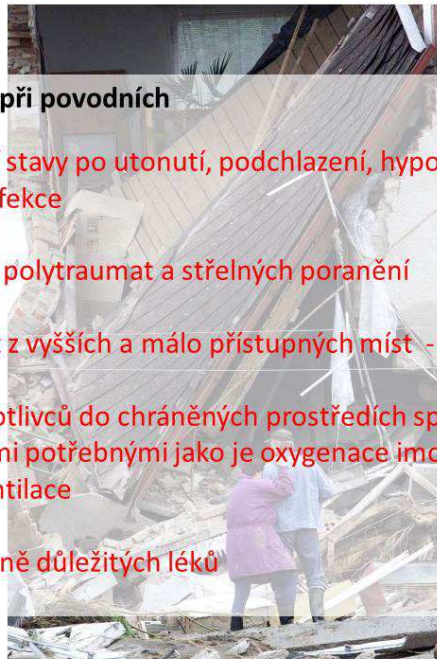

- ❑ Nebezpečí utnutí obyvatelstva, zejména starších lidí a malých dětí.
- ❑ Může dojít k závažným škodám na majetku, a to movitém i nemovitém – nebezpečí vzniku negativních psychosociálních jevů, ústícím až do fyzického napadání okolí.
- ❑ Nedostatek potravin, léků, pitné vody – výskyt zdravotních komplikací.

Specifika zásahů při povodních

- ❑ Utonutí, tonutí stavy po utonutí, podchlazení, hypohdratace, anxióza a stres, střevní infekce
- ❑ Poměrně málo polytraumat a střelných poranění
- ❑ Nutnost snášet z vyšších a málo přístupných míst - obtížné při současném větru
- ❑ Evakuace jednotlivců do chráněných prostředích speciálně vybavených pro jedince s funkčními potřebami jako je oxygenace imobilita závislost na hemodialýze, umělá ventilace
- ❑ Transport životně důležitých léků

Ohrožení činnosti ZZS

- Selhání tísňového volání č. tel. 155 nebo 120
- Selhání nebo omezení radiotelefonních spojů
- Problematika dosažení pracoviště pracovníky ZZS
- Zaplavení jednotlivých stanovišť
- Selhání primární ambulancní činnosti
- Technické závady na sanitních vozích, zhoršení nebo znemožnění dosažitelnosti pacientů
- Změna spektra zásahových indikací
- Infekce

VODA V HUMANITÁRNÍ POMOCI A ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCI - 120-LETÁ VODA NA BALKÁNĚ

Martin Zamazal

Voda na zemi

97,5 % = slaná voda

2,5 % = pitná voda

→ 70 % ledovce

→ 30 % půda

0,7 %
k dispozici
pro lidskou
potřebu

 Charita
Česká republika

Voda na zemi

70 % = zemědělství

19 % = průmysl

11 % = domácnost

0,7 %
k dispozici
pro lidskou
potřebu

Lidstvo a voda

748 milionů lidí nemá přístup k nezávadné vodě

2,5 miliardy lidí žije v nevyhovujících sanitačních podmínkách

500 tisíc dětí umírá ročně na průjmová onemocnění způsobená závadnou vodou a nedostatečnou hygienou

Lidstvo a voda

 Charita
Česká republika

Lidstvo a voda

Rozvojová spolupráce cílí na
dostupnost vody a nezávadnost vody ➡ nutné pro
udržitelný rozvoj
zajištění biologických a hygienických potřeb osob
eliminace nemocí z kontaminované vody
produkce potravin a ekonomický rozvoj

 Charita
Česká republika

Lidstvo a voda

 Charita
Česká republika

Katastrofy spojené s vodou

- povodně
- vichřice
- sucho

nejčastěji se vyskytující přírodní katastrofy tvoří 88,5 % ze všech největších katastrof počet zasažených osob i způsobených škod se bude zvyšovat

 Charita
Česká republika

Povodně Balkán 2014

Caritas
Biskupske konferencije
Bosne i Hercegovine

Poplave i klizišta u BiH

POMOŽITE I VI

Donirajte hranu, odjeću i deke za ugrožene u BiH.

Račun za donacije (KM): UniCredit bank d.d. Mostar, poslovnica Sarajevo, Korisnik: Caritas Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine; KM: 338 690 221 206 2902.

Devizni račun (EURO i AUD): UniCredit bank d.d. Mostar, poslovnica Sarajevo, Korisnik: Caritas Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine; EUR: 338 690 481 206 3310; IBAN: BA 39 338 690 481 206 3310; S.W.I.F.T.CODE: UNCRBA 22 - AUD: 338 690 486 512 4840; IBAN: BA39 338 690 486 512 4840; SWIFT CODE: UNCRBA 22.

Ostale valute (Other curr.): UniCredit bank d.d. Mostar, poslovnica Sarajevo, Korisnik: Caritas Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine; IBAN: BA39 338 060 48937 96133; S.W.I.F.T.CODE: UNCRBA 22.

PayPal račun: suzanab21@gmail.com

Povodně Balkán 2014

Nejvíce zasažené státy – Srbsko, Bosna a Hercegovina

Srbsko   3.000+ budov zasaženo
32.000 osob evakuováno
57 osob zahynulo
54 mostů částečně či plně zničeno
ztráta obživy (zvířectvo)

Povodně Balkán 2014

Nejvíce zasažené státy – Srbsko, Bosna a Hercegovina

Bosna i H.   75.000 budov zasaženo
90.000 osob evakuováno
24 osob zahynulo
zničeno několik mostů, poškozena železnice
nebezpečí v zaminovaných oblastech

Působení Charity

Fáze I. - okamžitá reakce

- akutní pomoc zasaženým – Šabac, Valjevo, Obrenovac
- Banja Luka, Doboš, Maglaj, Bijelina, Kapanica
- balíčky jídla, voda, čaj, hygienické potřeby
- aktivace mezinárodní sítě Caritas a dobrovolníků
- finanční prostředky, čisticí a vysoušecí technika, lidské zdroje
- příprava na fázi II.

Působení Charity

Působení Charity

Fáze II. - obnova

- rehabilitace domů
- oprava a vybavení
- psychosociální podpora
- mobilní povodňové týmy
- podpora národních a místních organizací Caritas
- A, DE, RO, CZ

Působení Charity

Působení Charity

Povodně Balkán 2014

SILNÉ STRÁNKY

- komunita i jednotlivci
- hodně rodin má příbuzného pracujícího na „západě“
- rychlá reakce zasažených opravit svůj majetek
- část NNO připravena pomoci
- dobrovolníci – sociální sítě
- zahraniční dárci

Povodně Balkán 2014

LIMITY

- slabý systém odpovědi na mimořádnou událost
- slabé pokrytí sociálního sektoru NNO
- zkušenosti státní správy a samosprávy s MU
- nepřipravenost NNO sektoru na MU velkého rozsahu
- spolupráce a koordinace státu i NNO
- rozdílná podpora ze strany státu zasaženým lidem
- kompenzace - škody způsobené sesuvy

Povodně Balkán 2014

PŘÍLEŽITOSTI

- zlepšit systém reakce na MU
- zahrnout do krizových plánů více NNO
- implementovat DRR
- investovat finanční prostředky do prevence
- výměna zkušeností v rámci evropského prostoru

Povodně Balkán 2014

Děkuji za pozornost.

Martin Zamazal
martin.zamazal@caritas.cz

Závěr – VZDĚLÁNÍ A SPOLEČNOST

Lubomír Pána

Vysoká škola evropských a regionálních studií, v Českých Budějovicích pořádá společně s partnery Hasičským záchranným sborem Jihočeského kraje, Českou asociací hasičských důstojníků, Jihočeským krajem a pod záštitou hejtmána Jihočeského kraje Mgr. Jiřího Zimoly konferenci „Bezpečná společnost a voda“. Dnešní konference je volným pokračováním konferencí z let 2010 a 2012. Naše konference kladou důraz na podporu pomáhajícího prostředí, ve kterém se aktivují místní zdroje pomoci pro jednotlivce i společnost. Není náhodou, že Vysoká škola evropských a regionálních studií pořádá konferenci s uvedenými partnery. Nejedná se o dílčí, krátkodobou spolupráci, ale dnes již můžeme říci, mnohaletou úspěšnou spolupráci s Jihočeským krajem, Hasičským záchranným sborem. Svou radou a pomocí škoře, vyjádřenou členstvím v Kolegiu rektora, je nápomocen ředitel Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje plk. Ing. Lubomír Bureš i naši externí přednášející z řad Hasičského záchranného sboru JČK.

Řadu výzkumů a projektů realizujeme v obecně prospěšné společnosti Výzkumné centrum, které založila Vysoká škola evropských a regionálních studií. Mezi projekty realizované Výzkumným centrem patří projekt Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost *Podpora dalšího vzdělávání pracovníků vodního hospodářství v Jihočeském kraji*, který spadá do oblasti podpory nabídky dalšího vzdělávání. Projekt realizujeme nejen s našimi tradičními partnery, ale také se Svazem měst a obcí Jihočeského kraje a Českou společností vodohospodářskou.

Děkuji tímto spoluorganizátorům konference i partnerům projektu, který se zabýval komplexní přípravou vzdělávání v oblasti vodního hospodářství. Napomohl tak řešit problematiku danou zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). Celkem vzniklo 8 vzdělávacích kurzů, ke kterým byly vytvořeny studijní opory, volně přístupné pro širokou odbornou i laickou veřejnost. Vzdělávací programy byly pilotně ověřovány v loňském i letošním roce (včetně e-learningové podoby).

V rámci projektu byly vytvořeny tyto studijní publikace:

Ing. Miloslav Šír, CSc. - Základy technických znalostí ve vodním hospodářství

Ing. Miloslav Šír, CSc., Ing. Vladimír Rohlík, Ing. Jiří Pudil, Ing. Jiří Kaňka - Právní předpisy a technické normy ve vodním hospodářství

Ing. Jiří Kubeš - Provozování a bezpečnost zdrojů, úpraven a rozvodů pitné vody

Ing. Jiří Kaňka - Provozování a bezpečnost stok a čistíren odpadních vod

Ing. Jiří Pudil - Provozování a bezpečnost hydrotechnických staveb na vodních tocích a nádržích

Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D., doc. Ing. Šárka Kročová, Ph.D. - Likvidace havarijního znečištění povrchových a podzemních vod

Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D., Ing. Jiří Baloun - Řízení záchranných prací při povodních a z hlediska vodohospodářských zařízení

Mgr. Zdeněk Hon, Ph.D. - Základy toxikologie pro obor vodního hospodářství

Přestože se na mnohých záležitostech s hospodařením s vodou podílí řada subjektů se soukromoprávním postavením, lze se oprávněně domnívat, že voda je statkem veřejným a naše veřejná správa se s problematikou vody a hospodařením s vodou bude do budoucna potýkat stále častěji a ve složitějších podmínkách. Tato myšlenka není nová a potvrzuje ji Charta o vodě, která byla vyhlášena 6. května 1968 ve Štrasburku. Charta poukazuje nejen na to, že bez vody není život, ale také na její zásoby, znečišťování, jakost, čištění, zachování, hospodaření, zkoumání, užívání a že voda nezná hranic.

Zejména bod IX. Charty o vodě „Ochrana vody vyžaduje zintenzivnění vědeckého výzkumu, výchovu odborníků a informování veřejnosti“ byl inspirací pro zmíněný realizovaný projekt „Podpora dalšího vzdělávání pracovníků vodního hospodářství v Jihočeském kraji“ v rámci operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Konference s podtitulem „Mimořádné události – pomáháme sami a dokážeme to i společně“ tak navazuje nejen na ústřední téma vody, ale také bezpečnosti, která je také nosná pro náš studijní program „Bezpečnostně právní činnost“. Oba tyto termíny jsou ústředními tématy konference a jsou vystupujícími lektory reflektovány z rozličných úhlů pohledu ve vztahu k řízení krizí. Vždyť účinná a kvalitní pomoc zasaženým musí být všestranná, a proto je důležité, aby byla poskytována ve vzájemné spolupráci všech místních zdrojů.

Název: Bezpečná společnost - voda
Editor: Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.
Recenze: doc. Ing. Marek Smetana, Ph.D.
doc. JUDr. PhDr. Ivo Svoboda, Ph.D.
Ing. Lenka Brehovská, Ph.D.
Ing. Lucia Kováčová, Ph.D.
Rozsah: 128 stran
Náklad: 90 ks
Rok vydání: 2014
Vydavatel: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s.,
Žižkova 6, 370 01 České Budějovice, www.vasers.cz

ISBN 978-80-87472-79-8   ISSN 2533-6223